اِنَّ اَوْلِیَاءَ اللہِ لَا یَمُوْتُوْنَ

مد کہ درین آوان خیر برکت اقتران مجموعہ تصوف و معرفت معروف بہ

رسائل خضریہ

رسالہ قدسیہ

ب حافظ محمد عبد الستار خان صاحب باہتمام ضامن علی خان

ی واقع لکھنؤ مطبوع گردید

بسم الله الرحمن الرحیم

بدان ارشدك الله تعالی فی الدارین ای طالب صادق و ای مرید عاشق
هرگاه که حق سبحانه تعالی بنده را بمحض عنایت خود بمضمون حدیث نبوی
صلی الله علیه وسلم التائب من الذنب کمن لا ذنب له است مشرف گرداند
باید که همگی همت مصروف بران دارد که هیچ لحظه بلکه لمحه بی یاد کردن آنحضرت
جل ذکره نباشد و دائم عمر در طاعت و عبادت او صرف کند و بیاد مشغول باشند
ع نخست موعظت پیر صحبت این حرف ست * که از مصاحب ناجنس احتراز
کنید * بدان که ناجنس جماعتی اند که در طریق اینکس نباشند یا کسانی اند که روی
از خدا گردانیده و دنیا را قبلهٔ خود ساخته اند ایشان را نیز احمق می نامند ع
ز احمقان بگریز چون عیسیٰ گریخت * صحبت احمق بسی خونها بریخت * اکابر
طریقت قدس الله ارواحهم ضرر مصاحبت این جماعت را دریافته اند و مریدان
خود را ازین باب مبالغه تمام نموده اند عزیزی از سر شفقت قسم یاد کرده میگوید ع

ی بذات پاک الله الصمد + به بود مار بدی از یار بد + مار بد جان میستاند از سلیم +
یار بد آرد سوی نار جحیم + عزیزی دیگری میفرماید ع بگریز از ایشان اگرچه باشند
خویشان ؎ بر رخ هر کس نبود داغ غلامی ز دوست + گر بدر من بود دشمن و
اغیارم دوست + چون این مقدمه معلوم شد دیگر پنج وقت نماز را در وقت بجماعت
باید گزارد که حضرت رسالت صلی الله علیه وسلم در باب جماعت مبالغه و تاکید بسیار
کرده اند که اِنَّ فِی الجَمَاعَةِ رَحْمَةً ؎ ما درست آنکه مرو تنها رو + لطف حق
افگند بر و پرتو + چون خفتن را بجماعت ادا کند بخانه بیاید متوجه قبله نشیند تا زمانیکه
خواب غلبه کند آنگاه سه نوبت کلمهٔ (یعنی نماز عشاء) شهادت و سه بار قل هو الله احد و سه بار قل
اعوذ برب الفلق و سه بار قل اعوذ برب الناس بخواند و بر کف دست بدمد و بر اعضای
خود بمالد و ثواب آنرا باهل قبور که منتظر خیر زندگان اند بخشند تا سبب آسایش ایشان
میرسد حق سبحانه تعالی بر و بخشایش رحمت کند که حضرت رسالت صلی الله علیه
وسلم میفرمودند اِرْحَمْ تُرْحَمْ ؎ خدا را بران بنده بخشایش ست + که خلق از وجودش
در آسایش ست + بعد ازان رو بطرف قبله بدست راست خواب رود هرگاه
که از خواب بیدار گردد کلمهٔ سبحان الله تا آخر بخواند بعد ازان طهارت سازد و در شستن
هر عضو سه بار القادر گوید یا دعاهائیکه فرموده اند بعد از تمامی وضو این دعا را بخواند اللهم
اجعلنی من التوابین واجعلنی من المتطهرین واجعلنی من عبادك الصالحین واجعلنی
من الذین لا خوف علیهم ولا هم یحزنون بعد ازان دو رکعت نماز شکر وضو گزارد بعد ازان
ملاحظهٔ اوقات گذشته خود بکند که از سر غفلت نگذشته باشد شکر آنرا بجا آورد و آنچه از سر غفلت
و بیداری گذشته باشد در حسرت و عذر تقصیر او شده بازگشت بحضرت حق سبحانه و تعالی
بکند تا توفیق شکر زیاده شود مضمون قول حضرت حق سبحانه و تعالی لَئِنْ شَکَرْتُمْ لَأَزِیدَنَّکُمْ
و این کلمهٔ بازگشت سه بار بزاری و تضرع و خشوع هرچه تمام تر بگوید خداوندا بحضرت تو بازگشتم

از ہر بدی وتقصیرے کہ بر من گذشتہ است ازدانستہ و نادانستہ اَشْهَدُ
اَنْ لَّآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَحْدَهٗ لَا شَرِيْكَ لَهٗ وَاَشْهَدُ اَنَّ مُحَمَّدًا
عَبْدُهٗ وَرَسُوْلُهٗ یکبار این را نیز بگوید ابیات چون بدرگاہ تو خود را در پناہ
آوردہ ام + یا الٰہ العالمین بار گناہ آوردہ ام + بر در تو زین بار خود پشت دوتا آوردہ ام +
عجز و زاری بر در عالم پناہ آوردہ ام + من نگویم کہ بودم سالہا در راہ تو + ہستم آن
گمرہ کہ اکنون رو براہ آوردہ ام + چار چیز آوردہ ام حقا کہ در گنج تو نیست + نیستی و
حاجت و عذر و گناہ آوردہ ام + دل و درویشی و دلریشی و بیخویشی بہم + این ہمہ
بر دعوی عشقت گواہ آوردہ ام + چشم رحمت برکشا موی سفید من بہ بین + زانکہ از
شرمندگی روی سیاہ آوردہ ام + بعدہ بہ نیاز تمام صد بار استغفر اللہ ربی
من کل ذنب اذنبتہ عمدا او خطاء سرا او علانیۃ واتوب الیہ من الذنب
الذی اعلم ومن الذنب الذی لا اعلم وانت علام الغیوب وبعد ازان بنماز تہجد
مشغول شود و دو رکعت نیت کردہ دوازدہ رکعات بشش سلام بگذارد در دو رکعت
اول بعد از فاتحہ آیۃ الکرسی و در دوم آمن الرسول بخواند و در ہشت رکعت سورہ یٰسٓ
بخواند دہ دہ آیت در ہر رکعت ازین ہشت رکعت در رکعت اول بعد از فاتحہ تا انا نحن
نحی الموتی و در دوم تا وما لی لا اعبد الذی و در سوم تا وآیۃ لہم الارض المیتۃ و در رکعت چہارم تا
انا حملنا و در رکعت پنجم تا ونفخ فی الصور و در رکعت ششم تا ولقد اضل منکم و در رکعت
ہفتم تا واتخذوا من دون اللہ و در رکعت ہشتم تا آخر سورہ و در دو رکعت دیگر سہ سہ بار
سورہ اخلاص بخواند و این روش خواجہ یوسف ابو الیوب ہمدانی ست کہ پیر سلسلہ
خواجگان ست قدس اللہ تعالی ارواحہم بعضے در ہر رکعت یک نوبت سورہ یٰسٓ
خواندہ اند و بعد ازان دو رکعت دیگر نشستہ بگذارد و مجموع در حقیقت سیزدہ
رکعت می شود چراکہ دو رکعت نماز نشستہ بمنزلہ یک رکعت نماز ست ادا میشود این

از برای آنست که ادای نماز طاق واقع شود چرا که الله تعالی سبحانه فرد است و در کلام مجید آمده است هر سوره که خواهد بخواند درین دو رکعت بعد از سلام آیة الکرسی و آمن الرسول بخواند و این دعا نیز بخواند اللهم ارزقنا حبك وحب من یحبك وحب ما یقربنا الیك اللهم انصر ومن نصر الدین وانصر من نصر اهل الدین اللهم اخذل ومن خذل الدین واخذل من خذل اهل الدین اللهم احفظنا من العلة فی الغربة ومن المذلة عند الشیب ومن الشقاوة عند الخاتمة ومن الفضیحة یوم القیمة اللهم زین ظواهرنا بخدمتك وبواطننا بمحبتك وقلوبنا بمعرفتك وارواحنا بمشاهدتك واسرارنا بمعائنة جناب قدسك اللهم ارنا الحق حقا وارزقنا اتباعه وارنا الباطل باطلا وارزقنا اجتنابه ولا تکلنا الی انفسنا ولا الی احد من خلقك طرفة عین ولا اقل من ذالك وکن لنا ولیا وناصرا وحافظا وعونا ومعینا وعلی کل خیر دلیلا وملقنا ومؤیدا اللهم ربنا اتنا ممن حضرنا وممن غاب عنا وکل مؤمن ومؤمنة فی الدارین حسنة یا واسع المغفرة اللهم ارنا الاشیاء کما هی اللهم سهل علینا بجودك ویسر علینا بکرمك یا اکرم الاکرمین ویا ارحم الراحمین اللهم تب علینا حتی نتوب الیك واعصمنا حتی لا نعود وحبب الینا الطاعات وکره الینا الخطیئات بفضلك وکرمك یا ارحم الراحمین وصلی الله علی خیر خلقه محمد واله واصحابه اجمعین وثواب این سیزده رکعت نماز را بارواح جمیع اولیا وپدران ومادران خود وجمیع امت محمد رسول الله صلی الله علیه وسلم به بخشد تا حق سبحانه تعالی عوض هر یک رکعت نماز ثواب ده رکعت نماز دهد نظم

گر یک بدهی تو ده دهندت + گر شام دهی سحر دهندت + هر ده به ده بیاد مولا تا بر در دوست ره دهندت + بلکه عوض هر یک هفتصد بدهد واگر خواهد بیحساب بدهد همچنان که حق سبحانه تعالی گفته است مثل الذین ینفقون فی سبیل الله کمثل

حبة انبتت سبع سنابل فی کل سنبلة مائة حبة واللہ یضاعف لمن یشاء
واللہ واسع علیم واین ثواب ہمارا نیز در راہ در رضای خدای تعالی بارواح
آن جماعت بخشد واز فضل حق سبحانہ تعالی واز درہای رحمت او طلب عنایت
ورحمت کند بلکہ از و جز او را نہ طلبد رباعی از زندگیم بندگیت ہوس +
بر زندہ دلان بی تو حرا است نفس + خواہند تو مقصود دل خود ہمہ کس + جامی
از تو ہمین ترا خواہد و بس + انگاہ بذکر حق سبحانہ و تعالی کہ از پیر خود تلقین گرفتہ است
مشغول شود واگر وقت تنگ باشد شش رکعت یا چہار رکعت یا دو رکعت نماز گذارد
رواست اگر بنا بر ضرورتی ترک شود باید کہ پیش از نیم روز قضا کند بطریق نفل
تہجد گفتن در کار ست گویا در وقت ادا کردہ است واگر در سفر باشد و یقین داند کہ سحر
نخواہد یافت از اول شب گذاردہ بخواب رود واگر سحر بیگاہ باشد در حالت اقامت
بجہت دفع غفلت اندکے تکیہ کند بر دست راست متوجہ قبلہ و باز پیش از صبح برخیزد
وطہارت تازہ کند و سنت بامداد در خانہ گذارد بجہت روشنی اول این دعا را چہار ویکبار
بخواند یا رحمن یا رحیم یا حی یا قیوم یا بدیع السموات والارض یا ذا الجلال
والاکرام یا لا الہ الا انت اسالک ان تحیی قلبی بنور معرفتک ابدا یا اللہ
یا اللہ یا اللہ انگاہ بمسجد رود و فرض فجر را بجماعت گذارد و در جای نماز خود متوجہ
قبلہ نشیند بذکر یا باحضار پیر خود چنانکہ گذشت مشغول باشد تا آفتاب یک قد نیزہ
بر آید برخیزد و دو رکعت نماز اشراق نیت کردہ گذارد و در ہر رکعت بعد از فاتحہ پنج بار
سورۂ اخلاص بخواند ثواب آنچنان باشد کہ صد بندہ خریدہ در راہ رضای خدای تعالی
آزاد کردہ باشد و بقول دیگر یک حج و عمرہ تامہ گذاردہ باشد و بعد از ان دو رکعت
نماز استخارہ نیت کردہ گذارد و در رکعت اول بعد از فاتحہ قل یا ایہا الکافرون
یکبار و در دوم اخلاص یکبار واز حق سبحانہ تعالی طلب خیر کند واز دیاد

توفیق طلبد حق سبحانہ تعالی چشم و دل او را بجانب خیر کشاید و اگر تقصیرے رود
کاتب حسنہ کاتب نامہ سیاہ را گماراد کہ آن تقصیر را نویسد بامید آنکہ باشد کہ توبہ کند
درین میان ندامت پیش آرد و بجانب حق باز گردد بعد ازان ہر کاری کہ داشتہ باشد
از دنیوی و عقبی مشغول شود اما بحق سبحانہ حاضر باشد اگر نتواند بہ پیر خود حاضر شود
تا زمانیکہ آفتاب یک نیزہ برآید و دران محل چہار رکعت نماز چاشت گذارد و در رکعت
اول بعد از فاتحہ والشمس وضحٰھا و در دوم واللیل اذا یغشٰی و در سوم والضحٰی
و در چہارم الم نشرح و اگر نہ در ہر رکعت سہ نوبت اخلاص بخواند و اگر ذوقے دست دہد
تا دوازدہ رکعت رخصت ست حضرت مولانا یعقوب چرخی قدس سرہ
در انسیہ نوشتہ اند کہ پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم فرمود کہ ہر کہ نماز چاشت را
دوازدہ رکعت گذارد حق سبحانہ تعالی در بہشت قصری از زر و نقرہ برای او بنا کند
بعد از نماز چاشت سر بسجدہ نہادہ ہفت بار الوہاب بگوید تا ہر چہ محبت غیر
و غیریت ست از دل خبیث بیرون کشد دل صافی شود و دیگر ہر وقت
کہ طہارت شکند زود وضو سازد و شکر وضو گذارد و دعا کند کہ این جملہ آداب طریق
است و دوام وضو سبب فراخی رزق ست چون وقت نماز دیگر شود بجماعت
ادا کردہ شود سہ نوبت کلمہ بازگشت ہفتاد بار استغفر اللہ من کل ذنب تا آخر
بخواند تا بر مضمون حدیث نبوی صلی اللہ علیہ وسلم عمل کردہ باشد
انی لیغان علی قلبی حتی استغفر اللہ فی کل یوم سبعین مرۃ دیگر سعے
و اہتمام نماید کہ تا وقت نماز خفتن خود را از گفتن ما لا یعنی نگاہ دارد و بذکرے کہ
مامور ست مشغول باشد و اجر آنرا بمضمون ان اللہ لا یضیع اجر المحسنین
از حق سبحانہ و تعالے چشم دارد و این اعمال بمنزلہ پرہیز ست تا مادہ مستعد
مسہل شود آنگاہ مسہل خوردہ موادی کہ از رہ گذر نفس و طبیعت

حاصل شده اخراج کند خلاص یابد بدان ای طالب صادق هرگاه که باین دولت شریف مشرف شوی زنهار زنهار هزار زنهار که از مصاحبت و همنشینی پرهیز کنی بلکه گفتگو نیز بشیخ و با مریدان دیگر نکنی اگرچه آن شیخ همره پیر این کس باشد مگر باجازت پیر خود چراکه در همنشینی ایشان ضررها و نقصانها بسیار باینکس عارض میشود پس برطالبان این راه باید که از صحبت همچنین کسان و ازان جماعتے که غیر ازینها باشند بطریق اولے اجتناب نماید والسلام

تمت

الحمد لله العظیم والصلوٰة علی رسوله الکریم که درین هنگام خیر و برکت انضمام نسخهٔ معتبرهٔ نافعه یعنی **انفاس نفیسه** من تالیفات حضرت کاشف الاسرار زبدة الابرار خواجه عبید الله الاحرار قدس الله اسرارهم الی یوم القرار برای افادات طالبین حسب اسرار شائقین حلیهٔ انطباع پوشیده مسرت بخش دیدهٔ نظارگیان گردید و در دماغ ناظرین معرفت قرین هوای خریداریش بسر پیچید الحمد لله علی هذا الانعام المزید فقط

کتبه محمد حسین عفی عنه

آغاز رسالهٔ شریفهٔ خواجه عزیزان علی رامیتنی قدس سره

بسم الله الرحمن الرحیم

الحمد لله رب العالمین والصلوة والسلام علی رسوله محمد وآله اجمعین بدان ای دوست خدا ازاوک الله تعالی صدقاً ویقیناً ودولتاً واقبالاً عزّاً جلالاً که رونده راه را ده شرط نگاه داشتنی ست شرط اول آنست که با طهارت باشد وطهارت بر چهار انواع است طهارت ظاهر ست وطهارت باطن وطهارت دل وطهارت سر طهارت ظاهر معلوم خاص وعام ست ولیکن در پاکی وحلالی آب تا امکان است احتیاط باید کرد ودر پاکی جامه که اثرها بسیار دارد وطهارت باطن از لقمهٔ حرام ومشروبات حرام که در حدیث آمده است که هر که یک لقمهٔ حرام خورد چهل روز نه فریضهٔ او قبول است ونه نافلهٔ او ونه دعای او مستجاب وطهارت دل از صفات ناپسندیده وار غل وغش وکینه وحسد ومکر وخیانت وبغض وعداوت ومحبت دنیا ظاهر که منظور نظر خلق ست دیگر تا پاک نمی شود نماز وطاعت او قبول نبود پس منظور نظر خالق تا پاک نشود بدولت محبت وعشق الٰهی مشرف نگردد وطهارت سر از توجه کردن ست بغیر حق سبحانه شرط دوم خاموشی زبان ست از کلام ناشایسته ومشغول داشتن آن بقرائت قرآن وامر معروف ونهی منکر واصلاح آدمیان وآموختن علم وآموزانیدن

که رسول صلی الله علیه وسلم فرمود هل یکب الناس علی مناخرهم فی النار الا حصائد السنتهم یعنی آدمیان که در آتش انداخته میشوند در روی از درود ہائے زبان ایشان ست رباعی ایزد چه بنا کرد بحکمت تن وجان + در ہر عضوی مصلحتے کرد نہان + گر مفسدتے ندیده بودی ز زبان + محبوس نمیکرد بزندان دہان + چون مریم رضی الله عنها خاموشی گزید حق تعالی عیسی علیه السلام را در طفلی بسخن در آورد که قَالَ اِنِّی عَبْدُ اللّٰهِ اٰتٰنِیَ الْکِتٰبَ چون مریم تن خاموشی گزیند اگر حق تعالے عیسیٰ دل را بگویائی در آرد ہیچ عجیب وغریب نباشد س مریم تن عرفه قدسی نگزیند + بانفحه احیا چو مسیحا نتوان بود + در خبر ست که اہل بہشت را ہیچ حسرتے بزرگتر از ان نیست که یک لحظه بر ایشان گذشته باشد در دنیا که درو ذکر حق تعالی نگفته باشند یا بر پیغامبر صلی الله علیه وسلم صلوٰة نگفته باشند شرط سوم خلوتست وعزلت از خلق تا دیده در زنان نامحرم نه نگرد که رسول صلی الله علیه وسلم فرموده اند که نظر در نامحرم تیر زہر آلوده است چه بر دل رسد جز ہلاک چه باشد چنانکه حضرت رسالت صلی الله علیه وسلم فرموده است النظر سهم مسموم من سهام ابلیس س زتیر مکر شیاطین بد بہوش دو چشم + ہلاک گردی اگر تیر کارگر یابی + چنانکه در زنان نامحرم نظر کردن حرام ست در امردان خوبصورت نیز نشاید نظر کردن که حرامست قال الله تعالی قُلْ لِلْمُؤْمِنٰتِ یَغْضُضْنَ مِنْ اَبْصَارِهِنَّ وَیَحْفَظْنَ فُرُوْجَهُنَّ منقول ست از رسول صلی الله علیه وسلم که مر عائشه صدیقه را رضی الله عنها وعن ابیها دید که نان بیرون آورده بود تا بدرویش دہد رسول صلی الله علیه وسلم فرمودند که خود چرا بیرون آوردی که او مردست ام المومنین رضی الله عنها فرمود که این درویش نابیناست حضرت رسالت صلی الله علیه وسلم فرمودند اگر او نابیناست تو بینائے وہر که حلال دارد یا جواز دارد نظر نامحرم کردن را خوف کفر ست دیگر فائده

عزلت نگاهداشتن دست ست از ناشایست گرفتن وفائدهٔ پای از نابایست رفتن وفائدهٔ گوش از ناشنیدنی که جنس نفس ست که دشمن ترین دشمنان ست وگشاده شدن درهای غیب بر دل فائدهٔ دیگر نقوش دنیا از روی آئینهٔ دل دور کردن تا نقوش آخرت پرتو زند چون صافی تمام یابد نور وحدانیت درو پرتو زند ابل تجلی شود فریاد بر آرد رباعی زان می خوردم که روح پیمانهٔ اوست + مستی شده ام که عقل پیمانهٔ اوست + دودی بمن آمد آتشی در من زد + زان شمع که آفتاب پروانهٔ اوست شرط چهارم روزه است فائدهٔ روزه تشبه است بار وحانیان وقهر کردن نفس اماره است خصوصیت الصوم لی وانا اجزی به وثواب بے نهایت انما یوفی الصابرون اجرهم بغیر حساب وراه گذر شیطان را گرفتن وسپر حاصل کردن کالصوم جنة من النار ودرد دل گرسنگان شناختن وبخشودن وبدو شادمانی رسیدن کالصائم فرحتان فرحة عند افطاره وفرحة عند لقاء ربه وصحت تن حاصل کردن وفائدهٔ روزه بسیار ست وبیشمار خاصه در ایام متبرکه در ماه رجب وذوالقعده وذوالحجه ومحرم که در حدیث باسناد صحیح که راوی روایت کرده است وگفته است که هر دو گوشم کر باد که اگر از فلان نشنوده باشم که رسول صلی الله علیه وسلم فرمود که هر که سه روزه از ماه حرام که این چهار ماه است که ذکر کرده شد به پنجشنبه وآدینه وشنبه هفتصد ساله عبادت در دیوان عمل وے ثبت گردانند توفیق باد انشاء الله تعالی شرط پنجم ذکر ست وفاضلترین اذکار گفتن لا اله الا الله ست نظم بر تخت وجود هر که شاهنشاه است + او را سوی عالم حقیقت راه ست + هر نور یقین که در دل آگاه است + دستش ز بد ونیک جهان کوتاه است + زین پیش مرے بود هزار اندیشه + اکنون همه لا اله الا الله ست + ای خواجه ترا غم جمال وجاه است اندیشه باغ وراغ خرمنگاه ست + ما سوختگان عالم تجریدیم + ما را غم لا اله الا الله ست + ومرغ ذکر را دو بال وپر می باید تا پرباز کند بعد از ان پرواز کند الیه یصعد الکلم یکے پر حضور

ویک پر اخلاص و دیگر بدانکه حضور آگاهی باشد یعنی داند که حق تعالی دانا و بینا و شنوا ست
اگر بلند و پست میخواند و اخلاص آن بود که از کردار و گفتار نه دنیا خواهد نه جاه و مال و آنچه
بدنیا تعلق دارد و نه عقبی طلبد از بهشت و حور و قصور و انهار و اشجار و اثمار و در میان ذکر
گوید الهی مقصود من توئی از تو ترا میخواهم رسول صلی الله علیه وسلم فرموده اند که هر که گوید لا اله
الا الله بیرون آید از دهان او مرغی سبز و مروید ابود بال سفید مکلل بزر و یاقوت بر آید بر آسمان
تا بعرش رسد و آواز کند همچون زنبور انگبین فرمان آید مر او را که ساکت باش گوید چگونه
ساکت باشم تا گوینده من آمرزیده نشود حق تعالی فرمان فرماید مر آن مرغ را که ساکت
باش که گوینده ترا آمرزیدم وای فرشتگان شما نیز گواه باشید که سجلات زلات گوینده این
مرغ را بآب غفران محو گردانیدم حق تعالی مر آن جانور را هفتاد زبان کرامت فرماید تا آمرزش
خواهد صاحب خود را تا روز قیامت شود امنا به وصل قنا آن جانور بیاید و دست
گوینده خود را بگیرد و برد تا بهشت ولیکن تلقین از مردے باید گرفتن که او را
اجازت باشد چنانکه تیر از ترکش سلطان باید گرفتن و اگر نے ترکش باید گرفتن
قوله تعالے یا ایها الذین امنوا اذکروا الله ذکرا کثیرا
در خبر ست که روزے هزار اندر هزار نفس زده مے شود مرد را از نفسے
سوال خواهند کرد که بر چه آورده و بر چه فرود آورده ربا عے
ز هر نفس بقیامت شمار خواهد بود + گنه مکن که گنهگار خوار خواهد بود + بسا سوار
که فردا پیاده خواهد شد + بسا پیاده که فردا سوار خواهد بود + پس بنده را
باید که نفسهای گذشته را که بی فائده بر آورده است قضا کند و این سریست تا صاحب بیعت
نشود شما بان را نشاید گفتن بیت سر یکه با تو دارم در نامه چون نویسم + اسرار فاش
گردد از کلک سر بریده + شرط ششم نگاهداشت خاطر ست و خاطر چهار قسم
است خاطر رحمانی و خاطر ملکانی و خاطر شیطانی و خاطر نفسانی خاطر رحمانی تنبیه غفلت است

وخاطر ملکانی ترغیب طاعتست وخاطر شیطانی تزیین معصیت است وخاطر نفسانی مطالبۂ
شهوات ست ورونده راه را خاطری که پیدا میشود در وقت ذکر باید که نفی کند و بکار باشد
تا روشن شود که قبول کردن ست یا رد کردنست واگر نتواند تمیز کردن گوید خداوندا میدانی
که نمیدانم و میدانم که میدانی آنچه خیر تست آن کرامت فرمائے واین دعا خواند
بسم الله الرحمن الرحیم اللهم ارنا الحق حقا وارزقنا اتباعه وارنا الباطل باطلا وارزقنا
اجتنابه لا تکلنا الی انفسنا ولا اقل من ذالک وکن لنا ولیا وحافظا وناصرا وعونا
ومعینا وعلی کل خیر دلیلا وملقنا ومؤیدا اربنا امتنا ومن حضرنا ومن غاب عنا وکل
مومن ومومنة فی الدارین حسنة یا واسع المغفرة ویا ارحم الراحمین **شرط ہفتم** رضا
دادن است بحکم خدا تعالی وتوکل وتفویض ہم ازین بابست در سر وجهر وشدت ورخا ودرمیان
خوف ورجا باید بود در جمیع احوال چون بکریمی ورحیمی وغفوری وستاری حق تعالی نظر کند رجا
قوت گیرد وچون بقهاری وشدید العقابی نظر کند خوف قوت گیرد وچون نظر بر توفیق شود بنده را
رجا پیدا شود که اگر خواست داد واگر نخواستی توفیق ندادے ؎ توفیق عزیز ست بهر کس ندهند +
واین گوهر ناسفته بهر خس نه هند + وچون بتقصیر خویش نظر کند خوف پیدا شود ؎ بنده همان
به که ز تقصیر خویش + عذر بدرگاه خدا آورد + ورنه سزاوار خداوندیش + کس نتواند که بجا آورد +
وخیر او در دنیا اینست که درمیان خوف ورجا باشد در جمیع احوال اگرچه در طاعتی در حضرت اولا
تامن ارچه در معصیتی از در او لا تیاس ست ؎ ایمن مباش خواجه ونومید هم مشو + اسلام درمیانه
خوف ورجا بود + **شرط ہشتم** اختیار صحبت صالحانست وهجران مفسدان ومرضعیگانرا
در پس حجاب باید بود تا نظر نامحرم نیفتد ونامحرم را نیز بروی نیفتد وسخن عزیزانست
رباعی با هر که نشستی ونشد جمع دلت + وز تو نرمید زحمت آب وگلت + از صحبت او
اگر تبرا نکنی + هرگز نکند روح عزیزان بحلت + **شرط نہم** بیداریست ودرین فوائد بسیارست
اول تخلق باخلاق منه که لا تاخذه سنة ولا نوم ؎ گفتم بچه خدمت بدهانت برسم

گفتا که تخلقوا باخلاق الله + وشب خلوتخانهٔ عاشقانست که راز و نیاز بحضرت بی نیاز
عرضه میدارند بی تشویش اغیار ؎ از صبح وجود بیخبر بود حدم + آنجا که من و عشق تو بودیم بهم
در روز اگر کسی نیایم محرم + شب هست وغمت هست مرا پیش چه غم + هر دولتی و سعادتی
که سالکان راه یافتند در شب یافتند ؎ دولت شبگیر خواهی خیز و شب را زنده دار + خفته نابینا بود
دولت به بیداران رسد + شرط دوم نگاهداشت لقمه ست باید که لقمه حلال و پاک بود و این
از جملهٔ فریضه هاست قال الله تعالی کلوا مما فی الارض حلالا طیبا و رسول صلی الله
علیه وسلم فرموده اند که عبادت ده جزء ست نه جزء روزی حلال طلب کردن ست و باقی
همه عبادت یک جزء ست و حلال آنست که بوقت ورزیدن او بخدای عاصی نشود و طیب
آنست که بوقت خوردن او بر نیت قوهٔ طاعت باشد و چون حلال پاک بود اسراف نکند
؎ گرچه خدا گفت کلوا واشربوا + از پی آن گفت ولا تسرفوا + و چون خورد باید که یاذکر بود
اگر بغفلت خورد همچنان بود که ذبیحهٔ بی بسمله خورد و لا تاکلوا مما لم یذکر اسم الله علیه
ظاهر آیه تقاضای کند و چون خورد با غافلان هم کاسه نشود رباعی منشین با بدان که صحبت بد +
گرچه پاکی ترا پلید کند + آفتابی بدان بزرگی را + ذرهٔ ابر ناپدید کند + گوهر از ناقصان
ره مطلب + زانکه این مایه کاملی دارد و باید که پزندهٔ طعام با طهارت و یاذکر بود تا سبب
غفلت و تیرگی نشود که خواجه خضر صلوات الله علیه و سلامه به نزدیک خواجهٔ خواجگان
خواجه عبد الخالق غجدوانی قدس الله تعالی روحه آمدند سفره حاضر ساختند خواجه خضر
صلوات الله علیه و سلامه نخوردند و گفتند آنکس که خمیر کرده است بی طهارت بوده است
این لقمه لائق حلق ما نیست رزقنا الله و لجمیع محبینا حلالا طیبا آمین رب العالمین ؁

تمت الرسالة الشریفة من خواجه عزیزان علی رامیتنی
قدس سره

آغاز رساله حضرت مولانا یعقوب چرخی قدس الله سره که مسمی به رساله انسیه

بسم الله الرحمن الرحیم

حمد و ثنا مبدع ارض و سما را که جنس انس را مظهر انواع کمالات گردانید و انبیا و اولیا را وسائط تکمیل ساخت و محمد رسول الله را علیه الصلوة والسلام در میان ایشان بمزید ارشاد بر همه انسان تفضیل کرد و امت او را نیز بنا برین خیر امم گردانید و بعضی از امت را بولایت خاصه محفوظ داشت و دلیل بران متابعت ظاهره و باطنه او را گردانید قُلْ اِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّوْنَ اللّٰهَ فَاتَّبِعُوْنِیْ یُحْبِبْكُمُ اللّٰهُ وَیَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوْبَكُمْ وَاللّٰهُ غَفُوْرٌ رَّحِیْمٌ و هر کس که از سعادت متابعت او روی بتافت بشقاوت ابدیه مستهلک شد که قُلْ اَطِیْعُوا اللّٰهَ وَالرَّسُوْلَ فَاِنْ تَوَلَّوْا فَاِنَّ اللّٰهَ لَا یُحِبُّ الْكٰفِرِیْنَ پس هر که خواهد که بخلعت ولایت خاصه مشرف شود ویرا از متابعت او چاره نباشد بنا بر این معنی فقیر حقیر یعقوب بن عثمان بن محمود الغزنوی ثم الجرخی لا زال جده بجد محمود اخواست که شمه از سیرت و طریقت مستقیمه که بوی رسیده بود از حضرت مخدومی شیخ الاسلام والمسلمین قطب المشایخ والاولیا فی العالمین خواجه بهاء الحق والدین المشتهر المعروف بنقشبند رحمة الله تعالی علیه در قید کتابت

آورده تا نخواند آن بروزگار بماند و سبب رشد اصحاب و احباب باشد و ذکر سلسله
و احوال عجیبه ایشان را بعضی بطریق اختصار کرده شد فاما آنچه به نسبت جذبه ترتیب
کرده اند بقلم شرح نتوان داد چون بعنایت بیغایت داعیه طلب درین فقیر
پیدا شد و قائد فضل الهی بحضرت ایشان کشید در بخارا ملازمت ایشان میکردم و بکرم
عام ایشان التفات می یافتم تا بهدایت صمدیت یقین شد که از خواص اولیاء الله اند
و کامل مکمل اند بعد از اشارت غیبیه و واقعات کثیره تفاول بکلام الله کردم این آیت آمد
که اُولٰئِكَ الَّذِینَ هَدَی اللّٰهُ فَبِهُدٰهُمُ اقْتَدِهْ در فتح آباد که مسکن این فقیر بود
متوجه مزار شیخ عالم سیف الحق والدین الباخرزی رحمة الله علیه نشسته بودم
که ناگاه پیک قبول الهی در رسید و بیقراری در من پیدا شد قصد حضرت ایشان
کردم چون بقریه کوشک هندوان که منزل ایشان بود رسیدم حضرت ایشان را
بر سر راه منتظر دیدم تلطفی و احسان نمودند و بعد از نماز شام صحبت داشتند و هیبت
ایشان بر من مستولی شده بود و مجال نظر نبود و گفتند العلم علمان علم القلب فذلك
علم الانبیاء والمرسلین و علم اللسان فذلك حجة علی ابن آدم امید است که از علم
باطن نصیبی بتو رسد فرمودند در حدیث اِذَا جَالَسْتُمْ اَهْلَ الصِّدْقِ فَاجْلِسُوْهُمْ بِالصِّدْقِ
فَاِنَّهُمْ جَوَاسِیْسُ الْقُلُوْبِ یَدْخُلُوْنَ فِیْ قُلُوْبِكُمْ وَیَنْظُرُوْنَ اِلٰی هِمَمِكُمْ و ماموریم
امشب تا اشارت بچه شود تا بآن عمل کنیم چون بامداد کردند گفتند مبارکباد که اشارت
بقبول شد و ما کس را قبول کم میکنیم و اگر میکنیم دیر قبول میکنیم فاما تا هر کس چون آید و وقت چون باشد
سلسله مشایخ خود را بخواجه عبد الخالق غجدوانی رحمه الله بیان کردند و این فقیر را
بوقوف عددی مشغول کردند و فرمودند که اول علم لدنی این سبق ست که خواجه
عبد الخالق غجدوانی در پیش یکی از کبرا مولانا صدر الدین تفسیر میخوانده باین آیه
رسید که اُدْعُوْا رَبَّكُمْ تَضَرُّعًا وَّخُفْیَةً که حق سبحانه و تعالی بندگان خود را فرموده است

اگر ارادت حق سبحانہ و تعالی باشد بتو رسید بعد از ان یکی از بندگان خاص خدا یتعالی
بخواجہ عبد الخالق رسید و ایشان را این سبق تلقین کرد و مشہور ست کہ آن بندہ بزرگ
خضر بود زادہ اللہ تعالی علما و حکمۃ بعدہ چند وقت در ملازمت ایشان می بودم
تا غایتے کہ این فقیر را از بخارا اجازت سفر شد گفتند کہ انچہ از ما بتو رسیدہ است
بہ بندگان خدا یتعالی برسان تا سبب سعادت ایشان باشد و در حال وداع
سہ بار گفتند کہ ترا بخدا سپردیم ازین سپارش امید بسیار شد زیرا کہ در حدیث ست
ان اللہ تعالی اذا استودع شیئا حفظہ و چون از بخارا ارتحال افتاد بشہر
کش سبز رسیدہ شد و چند وقت آنجا اقامت افتاد خبر وفات ایشان رسید خاطر مجروح
و محزون شد و خوف عظیم مستولی شد کہ نعوذ باللہ مبادا کہ باز بعالم الطبیعت میل افتد
و داعیہ طلب نماند و روحانیت ایشان را دیدم کہ زید بن الحارثہ را یاد کردند و این آیہ
را خواندند وَمَا مُحَمَّدٌ اِلَّا رَسُوْلٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِہِ الرُّسُلُ اَفَاِنْ مَّاتَ
اَوْ قُتِلَ انْقَلَبْتُمْ عَلٰٓی اَعْقَابِکُمْ و چون از صحبت ایشان محروم شدہ بودم میل شد
کہ بطائفہ دگر را کہ از درویشان بودند لاحق شوم و بطریقہ ایشان متوجہ شوم باز
روحانیت ایشان را دیدم کہ میگویند قال زید ابن الحارثۃ الدین واحد و انتم کم
اجازت نیست و از میان صحابہ زید بن حارثہ را تخصیص کردند زیرا کہ زید داعے
حضرت رسول اللہ بود صلی اللہ علیہ وسلم یعنی پسر خواندہ رسول بود صلی اللہ علیہ
وسلم حضرت خواجگان ما قدس اللہ ارواحہم طالبان را بفرزندی قبول میکنند پس اصحاب
ایشان ادعیا ایشان باشند واللہ اعلم دو کرت دگر ایشان را در وقت دیدم گفتم ما شمارا
در قیامت بچہ یابیم فرمودند بتشرع یعنے عمل کردن بشریعت ازین سہ
بشارت اشارت شد بانچہ در میان خود میفرمودند کہ ما ہرچہ یافتیم بفضل الہی برکت
عمل کردن بآیات قرآن و احادیث مصطفے و طلب کردن نتیجہ از ان عمل و رعایت تقوی

وحدود شرعیه قدم زدن و بعزیمت وعمل کردن سنت وجماعت واجتناب از بدعت
بود چون حضرت بکار اجازت میکردند امر الطلب خواجه علاء الدین عطار رحمة الله علیه
من الملک الجبار فرستادند بطریق اشارت متابعت ایشان فرمودند بموجب اشارت
چند سال ملازمت ایشان کرده شد لطف وکرم ایشانرا بر همه کس نهایت نبود علی الخصوص
باین فقیر از صحبت شریف ایشان محروم شدم خواستم بامتثال امری
که خواجهٔ ما رحمه الله کرده اند که انچه از ما بتو رسیده است بدیگری برسان بقدر حال
بکنیم بطریق خطاب مرحاضرانرا وکتابت مرغائبانرا وانیفقیر خودرا مستحق این نمیداند
فامّا اعتقاد اینست که اشارت بی حکمت نبوده باشد ؎ تو چشم خویش را دیدن میاموز
فلک را راست گردیدن میاموز + واز روح مقدس ایشان مستفید میشدم و درین
کار عظیم یکی ازان امور که فرمودند دوام وضو بود و ذکر مداومت بر وقوف قلبی
بود و ذکر اشارت بود و بنمازهای نافله در اوقات شریفه واین وصیتهارا و فوائد آن بیان
کرده شد و بعضی از فوائد ایشان و فوائد خواجه علاء الدین رحمهم الله تعالی آورده شد
بعون خالق الکون بدانکه حضرت خواجهٔ ما اقدس الله تعالی روحه در طریقت نظر قبول
بفرزندی از شیخ طریقت خواجه محمد باباسماسی بود وایشانرا از حضرت خواجه علی رامیتنی
وایشانرا از حضرت خواجه محمد ابوالخیر فغنوی وایشانرا از حضرت خواجه عارف ریوگری
وایشانرا از حضرت خواجه عبدالخالق غجدوانی وایشان را از حضرت شیخ
ابویعقوب یوسف همدانی وایشان را از حضرت شیخ ابوعلی فارمدی که پیر
شیخ امام غزالی رح بوده است وایشان را از حضرت ابوالقاسم گرگانی و شیخ
ابوالقاسم گرگانی را در تصوف انتساب بشیخ جنید است بسه واسطه میرسد و دیگر شیخ
ابوعلی فارمدی را انتساب بشیخ ابوالحسن خرقانی وایشانرا بسلطان العارفین بایزید
بسطامی وایشانرا بامام جعفر صادق وایشان را به پدر خود امام محمد باقر وایشان را

به پدرِ خود امام زین العابدین و ایشان را به پدرِ خود سید الشهدا امیر المومنین حسین رض و ایشان را به پدر خود امیر المومنین و امام المتقین علی بن ابیطالب کرم اللہ وجہہ و ایشان را بحضرت رسالت صلی اللہ علیہ وسلم و دیگر امام جعفر صادق رضی اللہ عنہ را انتساب در علم باطن به پدر مادر خود قاسم بن محمد بن ابی بکر ست که از کبار تابعین بوده است و قاسم را انتساب در علم باطن بسلمان فارسی ست و سلمان را با وجود دریافتن حضرت رسالت صلی اللہ علیہ وسلم انتساب در علم باطن با بوبکر صدیق رضی اللہ عنہ نیز بوده پس حضرت خواجهٔ ما را قدس اللہ تعالی ارواحهم در تصوف نسبت بچهار وجه است یکی بحضرت خواجه خضر زاد اللہ تعالی علما و حکمة دوم بحضرت شیخ جنید سوم بسلطان العارفین سلطان بایزید تا بحضرت امیر المومنین ابو بکر صدیق و امیر المومنین علی رضی اللہ عنهما و از بهر اینمعنی ایشان را تنگ مشایخ می نامند در فضیلت دوام وضو خواجهٔ ما رحمة اللہ علیہ میفرمودند که دائم بر طهارت می باید بود که حضرت رسول صلی اللہ علیہ وسلم فرموده اند لا یواظب علی الوضوء الا مومن یعنے همیشه بوضو نتواند بود مگر کسے که مومن باشد قال اللہ تعالے فیه رجال یحبون ان یتطهروا واللہ یحب المطهرین یعنی در مسجد رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم یا در مسجد قبا مردانند که دوست میدارند خود را که پاک سازند از نجاست بکلوخ و باز باب بشویند و بعضے گویند که دوست میدارند آنکه خود را بغسل کردن پاک کنند از نجاست و خباثت و بشب خواب نروند و خدا یتعالی دوست میدارد آنکسانی را که خود را پاک سازند از انجا دانسته شد که در طهارت ساختن و خود را پاک داشتن دوستے خدا یتعالے حاصل آید و جه سعادت خوشتر ازین باشد که بنده دوست خدا یتعالی باشد قال رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم اذا توضأ المومن وغسل وجهه خرج من وجهه کل خطیئة نظر الیها

بعینه مع الماء واذا غسل یدہ خرج من یدہ کل خطیئة بطشتها
یداہ مع الماء واذا غسل رجلیہ خرج کل خطیئة مشیتها رجلاہ مع
الماء حتی یخرج نقیا من الذنوب یعنی رسول صلی اللہ علیہ وسلم فرمود کہ چون
وضو سازد بندۂ مومن وابشوید روی خود را بیرون آید بآب از دست وپاے
وی ہر گناہے کہ بدست وپای کردہ باشد تا پاک شود از گناہان وبطہارت
ظاہر طہارت باطن کند ودر وقت شستن ہر عضوی کلمہ شہادت را بخواند وسواک
را بے ضرورت ترک نکند کہ ثواب بسیارست وچون تمام کند بگوید اشهد ان لا
الہ الا اللہ واشهد ان محمدا عبدہ ورسولہ اللهم اجعلنی من التوابین
واجعلنی من المتطهرین واجعلنی من الصالحین رسول صلی اللہ علیہ
وسلم فرمود کہ بعد از طہارت کردن این بگوید کشادہ شود بروے ہشت در بہشت
کہ از ہر در کہ خواہد در آید وایستادہ شود از آب وضو پارہ بیاشامد وبگوید اللهم
داوني بدوائك واشفني بشفائك واعصمني من الوهن والامراض والاوجاع
وبعد ازان دو رکعت تحیت وضو بگذارد وبعد ازان بمحاسن شانہ کند وآغاز
باہر روی راست کند بعضے از مفسران گفتہ اند درین آیة یا بنی آدم خذوا زینتکم مراد ازین زینت
محاسن شانہ کردن ست ودرین دو رکعت نماز نفی خاطر کند وبظاہر وباطن متوجہ باین نماز باشد
رسول صلی اللہ علیہ وسلم فرمود ما من مسلم یتوضا فیحسن الوضوء ثم یقوم فیصلی رکعتین مقبلا
علیهما بوجهه الا وجبت له الجنة یعنی ہر مسلمانی کہ وضو بسازد وضو را نیکو
بسازد یعنی فرائض وسنن وآداب بجا آرد پس برخیزد ودو رکعت نماز بگذارد
بحضور تمام نیست جزای وی مگر بہشت وحضرت خواجہ بہاء الدین رحمة اللہ علیہ
می گفتند کہ درین نماز باید کہ خود را بارکان نماز واحکام مشغول دارد واین
بہ نسبت مبتدی باشد در نماز تحیت وضو ثواب بسیارست شیخ شہاب الدین

سهروردی رحمة الله علیه گفته اند در همه اوقات بگذارد و شیخ محی الدین اعرابی
رحمة الله علیه گفته که در اوقات مکروه نگذارد و این بمذهب علمای ما موافق
است و بعد از نماز سه بار بگوید استغفر الله الذی لا اله الا هو الحی القیوم واتوب
الیه به نیت توبه از گناهان دوعا کند و شب و روز باید که با طهارت بود
بطهارت خواب رود که رسول صلی الله علیه وسلم فرمود که ما من مومن مات
طاهرا فی شعار طاهر مات فی شعاره ملک فلا یستیقظ ساعة
من اللیل الا قال الملک اللهم اغفر عبدک فلانا فانه قد مات
طاهرا یعنی هر که شب بخواب رود بطهارت در جامۂ پاک وی باشد
فرشته هر ساعت که از خواب بیدار شود آن فرشته وی را از خدا تعالے
آمرزش خواهد و قال رسول الله صلی الله علیه وسلم النائم الطاهر
کالقائم الصائم یعنی ثواب کسے که خواب رود بطهارت همچو ثواب
روزه دار و شب طاعت کننده باشد و بی ضرورت جنب خواب نرود رسول
صلی الله علیه وسلم فرمود لا یدخل الملائکة فی بیت فیه الصورة
والکلب والجنب یعنی در نمی آید فرشتۂ رحمت در خانۂ که در وی صورت
و سگ یا جنب باشد و چون خواهد که در خواب رود در جای خواب متوجه قبله
بنشیند و آیة الکرسی و آمن الرسول بخواند و هر بار که خواند در میان دو کف
دست بدمد و بر همه اعضای خود بمالد که حضرت رسول صلی الله علیه وسلم
چنین کرده اند و سه بار بگوید استغفر الله الذی لا اله الا هو الحی القیوم واتوب
الیه در حدیث ست که هر که در وقت خفتن سه بار استغفار کند حق تعالی همه گناهان
وی را بیامرزد و بذکر مشغول باشد تا غایتی که خواب بر وی غلبه کند بعد از آن بدست
راست روی سوی قبله تکیه کند و کف دست راست بر روی نهد و سه بار بگوید

اللهم انی اسلمت نفسی الیک و وجهت وجهی الیک و فوضت امری
الیک والجأت ظهری الیک رغبة ورهبة الیک لا ملجأ ولا منجأ
منک الا الیک اٰمنت بکتابک الذی انزلت ونبیک الذی
ارسلت اللهم اقضنی فی احب الساعات الیک واستعملنی باحب الاعمال
الیک الذی تقربنی الیک زلفاء وتبعدنی من سخطک بعدا اللهم
لا تومنی مکرمک ولا تولنی غیرک ولا تنسنی ذکرک ولا تجعلنی
من الغافلین قال النبی صلی الله علیه وسلم یافلان اذا اویت الی فراشک
فقل اللهم انی اسلمت نفسی الیک الی قوله ارسلت فانک ان امسیت
فی لیلک امسیت علی الفطرة ای علی الدین الحق وان اصبحت اصبحت
خیرا هذا حدیث اخرجه البخاری وغیره من الایمة وبذکر مشغول
شود تا بخواب رود هر بار که بیدار شود بذکر مشغول شود تا بخواب رود ونوم
العالم اشارت باین نوع خواب ست والله تعالی الموفق در فضیلت ذکر
خفیه کیفیه مخصوص این سبق را خواجه ما وقوف عددی گفتندی میفرمودند
که در حدیث ست اجمعوا وضوءکم الخ طهارت ظاهر و باطن حاصل آید از همه
صفتهای بد چون حسد وعداوت وبخل ودوستی هر چیزیکه باشد جز محبت مولا تعالی
ودل بمحبت مولا الله تعالی آرام گیرد وچون دل از صفتهای بد پاک شود بصفتهای
نیک آراسته شود سالم شود واز بلاهای اینجهان خلاص نتواند یافت
مگر بدل سالم قال الله تعالی یوم لا ینفع مال ولا بنون الا من اتی الله بقلب
سلیم یعنی در روز قیامت مالها وپسران بکسی هیچ نفع نتواند رسانیدن مگر آن
کس که در قیامت بدل سالم بیاید که آنکس برحمت حق واصل شود
سبب دل سالم وصفت دل اینست که گفته اند سه زغیرت خانهٔ دل را عزت

کرده ام خالی + که غیرت را نمی شاید درین خلوت سرا رفتن + و کبرا گفته اند که
مقصود از همه عبادتها ذکرست و فکر چون جان ست و همه عبادتها چون قالب
اگر در عبادتها حضرت او غافل باشد چندان فائده ندهد و خواجه ما رحمة الله علیه
میفرمودند که چون این بیت را تعویذ نویسد بیمار صحت یابد انشاء الله تعالی
۵ ما روی ترا بدیدم ای شمع طراز + نی کار کنم نه روزه دارم نه نماز + چون با تو بوم
مجاز من جمله نماز + ور بی تو بوم نماز من جمله مجاز + بدانکه در ذکری که اخلاص
نباشد چندان فائده و نتیجه ندهد قال رسول الله صلی الله علیه وسلم من قال لا اله
الا الله محمد رسول الله باخلاص در بهشت درآید پرسیده شد که اخلاص این کلمه
طیبه چیست رسول صلی الله علیه وسلم گفت که اخلاص وی آنست که گوینده خود را
از حرامها باز دارد و ببرکت گفتن این کلمه دل وی بصلاح آید و استقامت در اقوال
و افعال و احوال او پدید آید چون استقامت ظاهره و باطنه حاصل آید جمیع سعادت
ابدیت میسر شود قال الله تعالی ان الذین قالوا ربنا الله ثم استقاموا بدرستی
و راستی آن کسانی که گفتند که پروردگار ما الله تعالی ست و ایمان آوردند بگفتن
لا اله الا الله باشرائط آن پس راست شوند ظاهرا و باطنا و نتیجه گفتن
این کلمه حاصل شد ایشانرا و آن استقامت ظاهریست یعنی حدود ظاهر شریعت و
استقامت باطنه که آن عبارت ست از ایمان حقیقی که خواجه ما رحمه الله آنرا تفسیر
کرده اند بپاک کردن دل از جمیع منفعت و مضرت که دل را مشغول گرداند از حضرت
حق تعالی جزای ایشانرا این باشد تتنزل علیهم الملائکة فرود آید بر ایشان
در وقت رفتن ایشان ازینجهان فرشتگان رحمت بگویند بایشان که لا تخافوا
ولا تحزنوا مترسید از عذاب آنجهان و غمناک مشوید بفوت شدن راحتهای
اینجهان و ابشروا بالجنة التی کنتم توعدون بابشارت شوید از ان بهشت

که وعده کرده شده بودید بآن و بگویند آن فرشتگان مراین مومن را نحن اولیاءکم فی الحیوۃ الدنیا مائیم دوستان شما درین سرا بگویند آن فرشتگان مراین مومن را ولکم فیها ما تشتهی انفسکم ولکم فیها ما تدعون نزلا من غفور رحیم مر شماراست انچه آرزو برید و جمیع این نعمتها نزل باشد از نیک آمرزنده و نیک رحم کننده مر شمارا نزل ماحضر را گویند که پیش مهمان بیارند و بعد ازان تکلف دگر کنند و همه نعمتهای جنت ماحضر باشد بنسبت لقای بیچون حضرت باری تعالی و اگر ذکر باخلاص نباشد چندان فائده ندهد بلکه خوف عظیم باشد که من قال الله تعالی وقلبه غافل عن الله فخصمه فی الدارین الله یعنے هرکه الله گوید و دل وی از رعایت احکام الله غافل باشد خصم وے دران جهان الله تعالی باشد و در فضیلت ذکر آیات و احادیث بسیار ست و مجمل همه اینست که یاد کرده شد والله تعالی اعلم و فائده تمام وقتیکه از ذکر حاصل آید که تلقین از مردی گرفته باشد و خواجه ما رحمة الله علیه میفرمودند که کسانی که بارشاد و تلقین مشغول اند سه نوع اند کامل مکمل و کامل مقلد و کامل بکمال و کامل مکمل را بعضے از مصنفات قطب المشایخ خواجه محمد علی حکیم ترمذی رحمه الله تعالی گفته اند که وی را از ولایت نبی چهار دانگ نصیب باشد و کامل مکمل نورانی ست و نوربخش ست و کامل نورانی ست ولیکن نوربخش نیست و مقلد که به تلقین شیخ کاری می کند و اگر باذن شیخ کامل مکمل باشد نیز امیدواری هست فاما فائده درانست که تلقین از کامل بکمال باشد و آن حکم دیگر دارد و گفته اند قطب می باید یا خلیفهٔ قطب و بهر حال که باشد دائم بذکر مشغول باشد بآن کیفیت که تلقین کرده اند و همه اوقات خود را مصروف بذکر دارد علی الخصوص پیش از صبح و بعد از نماز شام فقیر را فرموده بودند عارف رومی فرماید رباعی از ذکر همی نور فزاید مه را+ در راه حقیقت آورد

گمرہ را + ہر صبح نماز شام ورد خود ساز + خوش گفتن لا اله الا الله را + بامداد و شبانگه
بذکر مشغول بود از جمله ذاکران بود نه از غافلان بحکم این آیه که واذکر ربک تضرعا
وخیفة ودون الجهر من القول بالغدو والاصال ولا تکن من
الغافلین و یاد کن ای محمد پروردگار خود را بسکینت و تضرع نے آواز بلند
در بامداد و شبانگاه و مباش ای محمد در غافلان و بعضے از مفسران گفته اند
که مراد از غدو واصال شب و روز ست یعنی علی الدوام بذکر خفیه مشغول باش پس آنکه
در هیچ آیه و حدیث بطریق صحیح امر بذکر بلند نیست و نیامده است بلکه امر بذکر خفیه
آمده است چنانکه درین آیه دیگر مذکور ست قال الله تعالی ادعوا ربکم تضرعا وخفیة
یعنی بخوانید پروردگار را بسکینت و تضرع و آهسته انه لا یحب المعتدین بدرستی
و راستی که الله تعالی دوست نمیدارد کسانی را که از حد درگذرند و آواز بلند کنند
و در تفسیر امام نجم الدین عمر صاحب منظومه در معنی این آیه آورده است که ابو موسی
اشعری رضی الله عنه روایت کرده است که صحابه با رسول الله صلی الله علیه وسلم
در سفر بودند بالای بلندی بر آمدند تکبیر و تهلیل گفتند و آواز بلند کردند رسول صلی الله
علیه وآله وصحبه وسلم فرمود ایها الناس القوا علی انفسکم انکم لا تدعون اصما
ولا غائبا انکم تدعون سمیعا قریبا وهو معکم ای مردمان نگهدارید
بر نفسهای خود نعره مزنید در دلهای خود خدای تعالی را یاد کنید که غایب را
نمی خوانید بلکه شما میخوانید آنرا که شنواست و نزدیک ست قریب بشما و غیر
این دلائل بسیارست بنا برین علما گفته اند ذکر بلند بخلاف دلیل و مشایخ گفته اند
ذکر خفیه اولی ست ✣ نعره و کم کن زانکه نزدیک ست ما + که از نزدیکی گمان آید جدا ✣
و بسبب مداومت و ملازمت از وقوف عددی دل زنده و ذاکر شود و از
حضرت خواجه سماع دارم که میگفتند ✣ دل چو ماهی و ذکر چون آب ست + زندگی

دل بند کرده باب ست + و چون دل ذاکر شود و علامت او ظهور کند بعد ازان بوقوف
قلبی مشغول باید بود و فوائد آن بیان کنم بدانکه از حضرت خواجه رحمه الله سماع
دارم که میگفتند الذکر ارتفاع الغفلة فاذا ارتفع الغفلة فانت ذاکر ای
ذکر دور شدن غفلت ست چون غفلت دور شد مرد ذاکر شد اگرچه
خاموش باشد میسر شود رعایت وقوف قلبی مهم ست در همه احوال در خوردن
و خفتن و رفتن و فروختن و خریدن و طهارت ساختن و نماز گذاردن و قرآن خواندن
و کتابت کردن و در پیش وعظ گفتن باید که یک چشم زدن غافل نباشد تا مقصود
حاصل آید و کبرا گفته اند من غمض عینیه عن الله غمضة لا یصل الیه
طول عمره یعنی هر که یک چشم زدن از خدای تعالی غافل شود بانچه مقصود ست
نرسد در عمر دراز و نگاهداشتن باطن کار مشکل ست فاما بعنایت حق تعالے
و تربیت خاصان حق زود میسر شود بیت بی عنایات حق و خاصان حق +
گر ملک باشد سیاه هستش ورق + و در صحبت دوستان خدای تعالی که هم سبق
باشند و منکر یکدیگر نباشند و شرائط صحبت نگاهدارند زود میسر شود و بیک التفات
باطن شیخ کامل مکمل تصفیهٔ باطن حاصل آید که بریاضات کثیره حاصل نیاید چنانکه
عارف رومی گوید ع آنکه به تبریز دید یک نظر شمس دین + طعنه زند بر دمه
و سخره کند بر چله و سخن شیخ ابو یوسف همدانی ست قدس الله سره العزیز اصحبوا
مع الله فان لم تطیقوا فاصحبوا مع من یصحب مع الله یعنی صحبت
با خدا یتعالی دارید و اگر میسر نشود شما را با خدا یتعالی پس صحبت با کسی
که مصاحب ست با خدا یتعالی و خواجه علاء الدین عظم تربته می گفتند که اینمعنی بعد از
فنا دست دهد و اگر نتوانید صحبت با خدا یتعالی داشتن صحبت با اهل فنا دارید و درین
حدیث که اذا تحیرتم فی الامور فاستعینوا یا اهل القبور نیز می گفتند که

اشارت بہ صحبت اہل فناست فاما اگر از بہر دفع ملامت و اغراض فاسدہ وجمع
دنیا و استمالت اہل دنیا باشد ازان صحبت حذر باید کرد و سخن خواجہ عبد الخالق
غجدوانی ست رحمہ اللہ از صحبت بیگانگان بگریز چنانکہ از شیر گریزی و اگر در
صحبت بباطن مشغول می باشید بظاہر از مالایعنی نیز حذر کنید و علامت صحبت
صحبت بباطن آنست کہ دروی فیض روحانی بدل بندہ برسد و از ماسوی خلاص
یابد چنانکہ گفتہ اند رباعی باہر کہ نشستی و نشد جمع دلت ۔ وز تو نرمید زحمت
آب و گلت زنہار ز صحبتش گریزان می باش ۔ ورنہ نکند روح عزیزان بحلت ۔ وصحابہ
رضی اللہ عنہم گفتندی مر یکدیگر را تعالوا نجلس فنؤمن ساعۃ بیائید تا بنشینیم
دیک ساعت بایمان حقیقی مشرف شویم کہ نفی ماسوی ست و فوائد صحبت دوستان
خدای تعالی بسیارست نار خندان باغ را خندان کند ۔ صحبت مردانت از مردان
کند ۔ و چون بوقوف قلبی ملازمت نماید خاصہ انچہ در ذکرست حاصل شود و چشم
بصیرت کشادہ شود و بارگاہ دل از خار اغیار خالی شود و ذاکر در بحر فنا محو شود
و بمقتضاے فاذکرونی اذکرکم بشرف مذکوری مشرف شود
بحکم وعدہ لا یسعنی ارضی ولا سمائی ولکن یسعنی قلب عبدی المؤمن جمال
سلطان الا احد تجلی کند و ذاکر سالم از اسم بمسمی مشغول شود و اشتغال باسم بالنظر توہم
بمنزلہ غفلت ست روزی در صحبت خواجہ ما قدس اللہ روحہ یکی از اصحاب سلوک
بہ آواز بلند اللہ گفت خواجہ گفتند این چہ غفلت ست اعلم من علم و فہم
من فہم و در حقائق التفسیر آوردہ اند کہ یکی را از کبرا پرسیدند کہ در بہشت ذکر خواہد بود
جواب گفت کہ حقیقت ذکر آنست کہ غفلت نماند و چون غفلت در بہشت
نخواہد بود پس ہمہ ذکر باشد بعد ازان گفت سخن اہل تحقیق ست کفانی حربان
اناجیک ذا بیا کانی بعید او کانت غائب یعنی گناہ است کہ مرد ذکر و مناجات

ترا بزبان یاد کنم یعنی بحضور زیرا که من از علم حضرت تو دور نیستم دل تو غایب نیستی
اشاره باین آیه که ونحن اقرب الیه من حبل الورید و در وقوف عددی وقلبی
باختیار چشم فراز نکنند و سر در گریبان شیب نکنند که آن سبب اطلاع خلق ست و خواجه
رحمة الله علیه ازین منع میکردند و از امیر المومنین عمر رضی الله عنه منقولست
که مردی را دید که سر در گریبان شیب انداخته بود گفت یا رجل ارفع عنقک یعنی
ای مرد گردنت بر دار چنان می باید که هیچکس از اهل مجلس نداند حال او را بعضی
از کبرا گفته اند الصوفی هو الکائن البائن یعنی صوفی
آنکس ست که پنهان باشد و آشکارا یعنی بباطن بحق سبحانه وتعالی
مشغول باشد و بظاهر بخلق و خواجه ما رحمة الله بسیار می گفتند ؎ از درون
شو آشنا و زبرون بیگانه باش + اینچنین زیبا روش کم می بود اندر جهان +
مردان رهش بهمت دیده روند + زان در ره عشق هیچ اثر پیدا نیست + و می گفتند
بدو دانشمند دقیق النظر صحبت داشتم ایشان باوجود کمال مرا نشناختند
زیرا که چون بنده برین صفتی رسد شناخت وی مشکل بود علی الخصوص اهل رسم
را حقیقت ذکر خفی بوقوف قلبی میسر میشود بجای میرسد که دل نیز نمیداند که بذکر مشغول
است و سخن کبراست که اذا علم القلب انه ذاکر فاعلم انه غافل و در حقایق التفسیر
آورده است درین آیه که واذکر ربک تضرعا وخفیة قال الحسن
لا یظهر ذکرک لنفسک فتطلب عوضا واشرف الذکر ما لا
یشرف علیه الا الحق و بعضی کبرا گفته اند ذکر اللسان هذیان و
ذکر القلب وسوسة و این بنسبت منتهیان باشد ؎ دل را گفتم بیاد او
شاد کنیم + من چون همه او شدم کرا یاد کنیم + حضرت خواجه ما رحمة الله علیه گفتند که چون
از سفر مبارک کعبه مراجعت افتاد بولایت طوس رسیده شد خواجه علاء الدین با اصحاب

واحباب از بخارا باستقبال آمده بودند از ملک معز الدین حسین که والی هرات بود مکتوبی بدست قاصدے بما رسید ومضمون مکتوب این بود که میخواهم که بشرف ملاقات مشرف شویم وآمدن ما متعسر ست اگر عنان کرم باین صوب متوجه سازند تمام بنده نوازیست بموجب واما السائل فلا تنهر وبمقتضای او واذا رأیت لی طالبا فکن له خادما متوجه هرات شدیم چون بملک رسیدیم پرسید که شیخی بشما بطریق ارث از آبا واجداد رسیده است گفتم نی باز پرسید که سماع وذکر بلند میگوئید وخلوت می نشینید گفتم نے گفت درویشان را اینها هست چون ست که شما را نیست گفتم جذبه عنایت حق سبحانه وتعالی بمن رسید ومرا بفضل خود بی سابقه مجاهده قبول کرد من باشاره حقانیه بخلفاء خواجه عبد الخالق رحمة الله علیه پیوستم وایشان را اصل ازین چیزها نبوده است ملک فرمود چه کار بوده است گفتم بظاهر بخلق باشند وبباطن بحق ملک گفت چنین دست دهد گفتم آرے حق تعالے میفرماید رجال لا تلهیهم تجارة ولا بیع عن ذکر الله ومی گفتند خلوت شهرت وشهرت آفت وسخن خواجگان ماست که خلوت در انجمن سفر در وطن هوش در دم نظر در قدم می گفتند حضوری وذوقے که در ذکر بلند وسماع حاصل مے شود دوام ندارد ومداومت بوقوف قلبے بجذبه می کشد وبجذبه کار تمام می شود ع گرهے مجوے الا از آتش درونی۔ وهو الموفق بیان نمازهای نافله حضرت خواجه رحمه الله بنده را فرمودند که پیش از صبح بسبق باطن مشغول باشی وبان اشاره بوده بتهجد که بعضے اکابر گفته اند که اول حال رسول صلی الله علیه وسلم پیش از صبح بیدار بودے ونماز بگذاردی ودر اول حال نماز تهجد بر ایشان فرض بودی وبعضے بر این اند که نماز تهجد در آخر عمر بر رسول صلی الله علیه وسلم فرض نمانده بود بطریق نفل

می گذاردے وبعضی می گویند۔ کہ درآخر عمر نیز برایشان فرض بود قال اللہ تعالی
ومن اللیل فتهجد به نافلة لك عسی ان یبعثك ربك مقاما محمودا یعنی
بعضے ازشب رابیدار روار اے محمد بقرآن خواندن درنماز کہ فریضہ باشد
مرترا یا نماز نفل باشد مرترا شاید کہ برگیرد پروردگار تو مرترا در مقام محمود کہ آن
تجلی ذاتی باشد یا مقام شفاعت مراولین وآخرین را پس مقام محمود محمد را
صلی اللہ علیہ وسلم معبود بحق عزوجل بسبب ہجع درشب ودر آیہ دیگر
فرمود کہ یا ایها المزمل ای مرد درخود پیچیدہ گلیم قم اللیل اے خیز درشب
بعبادت رب قدیم وصفت شب خیزان در قرآن بسیار ست قال اللہ تعالی
ان المتقین فی جنات وعیون بدرستے وراستی کہ پرہیزگاران دران جہان
باشند در بوستانہا وچشمہای آب روان اٰخذین ما اٰتٰهم ربهم
گیرندہ باشند آن چیزرا کہ دادہ باشد ایشان را پروردگار ایشان انهم
كانوا قبل ذلك محسنین بدرستی وراستی کہ بودند این خداترسان در دنیا
نیکی کنندگان وبیان کرد آنرا کہ کانوا قلیلا من اللیل ما یهجعون بودند کہ
در اندکے ازشب خواب رفتندے وبیشتر ازشب بیدار بودندے وبالاسحار
هم یستغفرون ودر سحرہا آمرزش خواستندے ازگناہان در حدیث آمدہ است
کہ سحرہا بسیار باید گفت اللهم اغفرلنا وارحمنا وتب علینا انك
انت التواب الرحیم ودرآیہ فرمود تتجافٰی جنوبهم عن المضاجع یعنی
یکسو می رود پہلوہای مومنان خداترس ازخوابگاہا یعنی شب بیدار می باشند
یدعون ربهم میخوانند پروردگارشان را خوفا وطمعا ازبهر ترس ازعذابش
وطمع داشتن رحمتش ومما رزقنٰهم ینفقون وآن چیزہارا کہ روزے
کردہ ایم ایشان را نفقہ مے کنند در راہ خدا تعالی فلا تعلم نفس پس

نمی دانند ہیچ نفسے از مخلوقات ما اخفی لھم من قرۃ اعین آن چیزہا
کہ پنہان کردہ شدہ است از بہر ایشان کہ از روشنی چشم باشد یعنے خوش آید جزاء
بما کانوا یعملون و باشد آن درجہا و نعمتہا جزای عملہاے ایشان و رسول
صلی اللہ علیہ وسلم صحابہ را گفت علیکم بقیام اللیل فانہ داب الصالحین
قبلکم وھو قربۃ الی ربکم ومکفر السیات ومنھیات عن الاثم
یعنی بر شما باد کہ شب بیدار باشید کہ آن رفتار صالحان ست یعنے انبیا
و رسل و اولیا شب بیدار بودندے شما نیز اختیار کنید شب بیدار بودن را
و آن قربت و رحمت حق ست و سبب کفارت گناہان ست و سبب
باز داشتن از گناہان ست و در حدیث دیگر آمدہ است رسول صلی اللہ علیہ وسلم
اقرب ما یکون من العبد فی جوف اللیل الآخر فان استطعت ان یکون
ممن یذکر اللہ فی تلک الساعۃ فکن یعنے نزدیک ترین بودن رحمت خدا
بہ بندگان میانۂ شب ست کہ بصبح نزدیک باشد اگر توانی کہ باشی از کسانیکہ
یاد می کنند مر حضرت خدایتعالی را دران وقت بباش از نشان و در فضیلت
شب خیز ان احادیث بسیار ست ادب آنرا بتوفیق اللہ تعالی بیان کنیم
در خبر ست کہ رسول صلی اللہ علیہ وسلم چون شب بیدار شدے اول
مسواک کردے و وضو ساختے و بخواندے این آیہ ان فی خلق السموٰت
والارض واختلاف اللیل والنھار تا آخر سورہ الم اللہ و این دعا بخواند
اللھم لک الحمد انت قیم السموٰت والارض ومن فیھن ولک الحمد انت نور
السموٰت والارض ومن فیھن ولک الحمد انت الحق ووعدک الحق و
لقاءک حق وقولک حق والجنۃ حق والنار حق والنبیون حق ومحمد حق
والساعۃ حق اللھم لک اسلمت وبک آمنت وعلیک توکلت والیک

انبت وبک خاصمت والیک حاکمت فاغفرلی ما قدمت وما اخرت
وما اسررت وما اعلنت وما انت اعلم به منی انت المقدم وانت الموخر
لا اله الا الله بعد ازان دوازده رکعت نماز بشش سلام بگذارد واگر سورهٔ یٰس
یاد داشته باشد در نماز تهجد بخواند حضرت عزیزان رحمه الله گفته اند که چون
سه دل جمع شود کار بندهٔ مومن برآید دل شب ودل قرآن ودل بندهٔ مومن
واگر وقت تنگ باشد هشت رکعت یا چهار رکعت یا دو رکعت نماز بگذارد
وبعد از نماز دعا کند وبسبق باطن مشغول شود تا صبح بدمد سنت نماز بامداد
را در منزل خود بگذارد ودر رکعت اول فاتحه وقل یا ایها الکافرون ودر
رکعت دوم فاتحه وقل هو الله احد البته بخواند بعد ازان هفتاد بار استغفر الله
الذی لا اله الا هو الحی القیوم واتوب الیه بگوید واگر شب پگاه باشد بعد از
تهجد واشتغال بسبق باطن ساعتی بدست راست روی سوی قبله
تکیه کند باز طهارت نو سازد از برای سنت وفریضه نماز بامداد ودر راه مسجد
بگوید استغفر الله من جمیع ما کره الله قولا وفعلا وخاطرا وناظرا وچون
در مسجد درآید پای راست را پیش نهد وبگوید السلام علی اهل البیت اللهم افتح
لی ابواب رحمتک وچون نماز بامداد را ادا کند بر جای خود بنشیند وبسبق
باطن مشغول گردد تا آفتاب برآید وبعد ازان دو رکعت نماز بگذارد در رسول
صلی الله علیه وسلم گفت صلی الفجر الجماعة ثم قعد یذکر الله تعالی
حتی تطلع الشمس ثم صلی رکعتین کانت له کاجر حجة وعمرة تامة تامة
یعنی هر که نماز بامداد گذارد بجماعت پس بنشیند ویاد کند حق تعالی را
تا آفتاب برآید بعد ازان دو رکعت نماز بگذارد به نیت استخاره یعنی طلب
کند از حق تعالی درین روز توفیق خیر دهندش رسول صلی الله علیه وسلم فرموده

حکایة عن الله عز وجل یا ابن آدم ارکع لی رکعات من اول النهار
اکفک آخرها حق سبحانه وتعالی میفرماید ای پسر آدم بگذار از برای من دو رکعت نماز
در اول روز تا کفایت کنم آخر روز ترا قال النبی صلی الله علیه وسلم من قعد فی مصلاه
حین ینصرف من صلوة الصبح حتی یصبح یصلی رکعتی الضحی لا یقول الا خیرا
غفر له خطایاه وان کان اکثر من زبد البحر هر که نماز بامداد بگذارد و بنشیند
بر جای نماز خود تا دو رکعت نماز اشراق بگذارد جزا او نباشد مگر خیر و آمرزیده شود
گناهان او اگرچه بیشتر از کف دریا باشد مگر بعضی از مفسران گفته اند تفسیر این آیة که ابراهیم الذی
وفی یعنی ابراهیم پیغامبر وفا کرد یعنی نماز اشراق را ترک نکرد چون دو رکعت بگذارد
ده بار بگوید لا اله الا الله وحده لا شریک له له الملک وله الحمد وهو علی
کل شیء قدیر واین ذکر حضرت سیف الدین باخرزی رحمة الله علیه تلقین کردند
فقیر را وقتیکه متوجه از ایشان می بودم بعده دعا کند واز حق تعالی توفیق خواهد و چون از مسجد
بیرون آید اللهم انی اسئلک من فضلک این دعا را بخواند
تا منزل خود در آید بعده اگر قرآن بداند مصحف پیش نهد وآن بمقدار قرآن
که خواهد بخواند بعد از ان اگر طالب علم باشد بدرس مشغول شود واگر سالک باشد
بذکر و مراقبه مشغول باشد تا آفتاب بلند بر آید چنانکه زمین گرم شود نماز چاشت
دوازده رکعت آمده است قال النبی علیه السلام من صلی الضحی اثنی عشر رکعة
بنی الله له قصرا من ذهب فی الجنة یعنی هر که نماز چاشت دوازده رکعت
بگذارد حق تعالی کوشکی از برای وی در بهشت فرماید تا بنا کنند و هشت
نیز آمده است و چهار و دو نیز آمده است و بعضی از مفسران بر این آیة که انه کان
للاوابین غفورا بدین معنی که خدای تعالی مر اوابین را یعنی کسیکه باز گردیده اند از گناهان
نیک آمرزنده است گفته اند مراد از اوابین کسانی اند که نماز چاشت بگذارند

و در حدیث ست که صلوة الاوابین حین ترفض الفصال یعنی رسول صلی الله
علیه وسلم گفت که نماز اوابین وقتی ست که سنگریزه گرم شود بآفتاب و پای شتر بچه
چون بزمین رسد بسوزد از گرما و بعضے از مفسران گفته اند که نماز اوابین درمیان
شام و نماز خفتن ست شش رکعت و اگر تواند از نماز شام تا نماز خفتن در مسجد
بنشیند و بسبق باطن مشغول باشد که ثواب بسیار ست و حضرت خواجه بنده را
باین فرموده اند والله تعالی وهو الموفق بعضے فوائد که از حضرت خواجه باین فقیر
رسیده بود و از خلیفهٔ ایشان خواجه علاء الدین رحمة الله علیه بیان کرده شد
بتوفیق الله تعالی حضرت خواجه فرمودند که امیر خود مرا یک نوبتی گفتند که تا لقمه
پاک نه شود مقصود حاصل نشود و بعضے گفته اند ما دریا شده ایم ما را زیان ندارد
دروغ گفته اند بلکه دریای بخشش شده اند زیرا که رسول صلی الله علیه وسلم
احتراز کرد و گوشت گوسفند مغصوب را نخورد و خدای تعالی فرماید یا ایها الذین
امنوا لا تاکلوا اموالکم بینکم بالباطل یعنی ای مومنان مخورید
مالهای یکدیگر را به باطل یعنی بآن وجه که شریعت بآن حکم نکرده است
و صحابه رضی الله عنهم اجمعین در نماز زیادتی و روزه زیادتی چندان اهتمام نمی نموده اند
که در لقمه و می گفتند که در حدیث ست العبادة عشرة اجزاء تسعة منها
طلب الحلال یعنی بندگی کردن خدای تعالی ده بخش ست نه طلب کردن
حلال ست و می گفتند درویش باید که همت بلند باشد بما سوی تعالی التفات ننماید
و به واقعات مغرور نگردد و دلیل بقبول طاعت بیش ازین نیست ؎ چو غلام آفتابم
همه ز آفتاب گویم + نه شبم نه شب پرستم که حدیث خواب گویم + و دران کوشد
که مظهر قبض و بسط نشود تا سر و فی انفسکم افلا تبصرون معلوم وی شود
که القبض والبسط فی الولی کالوحی للنبی و می گفتند یا هر چه یافتیم از علو همت

یافتیم و بنده را وقتی که کلاه مبارک خود دادند گفتند که این را نگاه دار هرگاه که وی را
بینی ما را یاد کن و برکت این بر خانوادهٔ تو باشد حضرت خواجه علاء الدین رحمة الله علیه
روزی آمدند و بنده محزون بود فرمودند چرا حزن داری گفتم معلوم شماست گفتند
که معنی این سخن چیست ؎ با ذات نهاده در صفاتیم همه + موصوف صفت
سخرهٔ ذاتیم همه + تا در صفتیم جمله ماییم همه + چون رفت صفت عین حیاتیم همه +
و این سخن حکیم غزنوی سنائی ست هر کسی معنی گفتند آخر بنده را پرسیدند که تو چه میگوئی
گفتم این اشاره تجلی ذات ست که و نفخت فیه من روحی بیان آن می کند
بعده گفتند پس غم چراست مصرع جانا تو کجا و ما کجاییم + و حضرت خواجه بنده را
فرمودند که صل من قطعك واعط من حرمك واعف عمن ظلمك
که سعادت بسیارست و معنی آنست که بپیوند با آنکه از تو بریده است و چیز بده
آنرا که ترا محروم کرده است و چیزی در وقت احتیاج بتو نداده است و عفو کن
از کسی که بتو ستم رسانیده است و اینهمه خلاف هوای نفس ست و درین حدیث
فوائد بسیارست و میگفتند که در حدیث ست الفقراء جلساء الله تعالی
ای المقربون غایت القرب یعنی فقیران و صبر کنندگان همنشینان خداوند
اند عز و جل در قیامت یعنی نیک نیک برحمت او نزدیک اند و فرموده اند که فقر
دو نوع ست اختیاری و اضطراری اضطراری افضل ست زیرا که اختیاری حق ست به نسبت
بنده و می گفتند بی فقر ظاهر و باطن کار تمام نمی شود و خواجه علاء الدین رحمه الله
می گفتند که همه قرآن اشاره بنفی وجود ست و حقیقت متابعت سنت و مخالفت
طبیعت مشکل ست و درین اشارت ست ؎ از آن مادر که من زادم دگر باره
شده جفتش + از آنم گبر میخوانند که از مادر زنا کردم + مراد ازین مادر طبیعت ست
و بنده بترک اختیار خود و تفویض جزئیات و کلیات بخدا بمقام بی بنظر ولی

یبصر میرسید و مراد ازین سخن که حسنات الابرار سیئات المقربین ط عقبست
که آن حسنه نزدیک ابرار سیئه است نزدیک مقربان و میفرمودند روندگان راه
دو قسم اند بعضے انواع ریاضات و مجاہدات ہمہ از فضل او می بینند و عمل را ملاحظہ
نمی کنند و این طائفہ زود تر بمقصود میرسند الحقیقة ترک ملاحظة العمل و پیر مرا
میفرمایند عمل بسیار کمن ولکن گران بہا کمن و خواجہ ما رحمۃ اللہ علیہ می گفتند کہ ما
فضلیانیم دو بیست کس بودیم کہ قدم در کوی طلب نہادیم فضل حق تعالے
بمن رسید یعنے قطب و می گفتند بیست سال ست کہ بفضل آلہی بمقام بے صفتے
مشرف شدہ ایم چنانکہ بآن اشارہ شد بآنکہ تا در صفتیم حملہ مائیم ہمہ و از خواجہ
علاء الدین رحمۃ اللہ علیہ سماع دارم کہ میفرمودند کہ حضرت خواجہ محمد علی حکیم ترمذی
در بعضے از تصانیف خود ذکر کردہ اند در بخارا مجذوبے پیدا شود کہ ویرا چہار دانگ
از ولایت نبی صلی اللہ علیہ وسلم نصیب باشد من بودہ ام و می گفتند کہ دو کرت
تا حجاز رفتم کسے کہ ویرا قابلیت این معنی باشد نیافتم و میفرمودند درین آیة کہ ابراہیم
علیہ السلام گفت رَبِّ اَرِنِی کَیْفَ تُحْیِ الْمَوْتٰی قَالَ اَوَلَمْ تُؤْمِنْ قَالَ بَلٰی وَلٰکِنْ
لِیَطْمَئِنَّ قَلْبِیْ مراد از اطمینان قلب آن بود کہ ابراہیم مظہر صفات احیائی شود
و می گفتند این آیة لَا تَخَافُوْا وَلَا تَحْزَنُوْا اَوْلِیَاءَ اللّٰہِ لَا خَوْفٌ عَلَیْہِمْ
وَلَا ہُمْ یَحْزَنُوْنَ بآن آیت کہ انما المؤمنون اذا ذکر اللہ وجلت قلوبہم
مناقض نیست زیرا کہ دران آیة سبب خوف و حزن از اولیای نسبت وعدہ
الوہیت و صفت جمالی حق ست و درین آیة نسبت بندہ و در آیة فمن یکفر
بالطاغوت ویؤمن باللہ مراد از طاغوت ماسوی حق ست سبحانہ و میفرمودند
روزہ ما نفے ماست و نماز ما کانک تراہ است و این بیت از ایشان باین فقیر رسید
؎ تا روے ترا بدیدم ای شمع طراز + نے کار کنم نہ روزہ دارم نہ نماز +

در بے تو بوم نماز من جملہ فجار + چون باتو بوم فجار من جملہ نماز + ومعنی آنست
کہ بعد از وصول بمقصود معلوم مے شود کہ طاعتے کہ لائق حضرت باشد
نمی توان آوردن کہ وما قدرالله حق قدرہ ای ما عظموا الله تعالی حق تعظیمہ
ومیفرمودند کہ اگر یار بے عیب خواہی بے یار مانی واین بیت می گفتند
بندہ حلقہ بگوش ار ننوازی برود + لطف کن لطف کہ بیگانہ شود
حلقہ بگوش + ومی فرمودند کہ حقیقت اخلاص بعد از فنا دست میدہد
تا بشریت غالب ست میسر نشود واین بیت میگفتند ساقی
قدحے کہ نیم مستیم + مخمور صبوحے الستیم + مارا تو بما ممان کہ تا ما +
با خویشتنیم بت پرستیم + لك الحمد یا ذا الجلال والاکرام
علی التوفیق والاتمام والسلام

تمت

تمت الرسالة الانسية من تصنيف

مولانا محمد یعقوب چرخی

رحمہ الله

تعالی

رسالهٔ قدسیه من کلام خواجه خواجگان خواجه بهاء الدین نقشبند که خواجه محمد پارسا نوشته اند از فرمودهٔ خواجه علاء الدین عطار که از اجل خلفای حضرت خواجه اند قدس الله سرهم

بسم الله الرحمن الرحیم

حمد و ثنای بیحد و منتهای شکر و سپاس بی اندازه و قیاس
حضرت بادشاهی را جل ذکره که طالبان وصال و مشتاقان
جمال او را دلیل وجود او هم وجود اوست و برهان شهود
او هم شهود اوست ﴿ تو بدو بشناس او را نی بخود +
راه از و خیزد بدو نی از خرد + تلطفت باولیائک فعرفوک
ولو تلطفت باعدائک لما جحدوک + و صلوات متعالیات
و تسلیمات متوالیات حضرت نبوی را صلی الله علیه وسلم
که جمیع انبیا را پیشوای بحق و همه اصفیا را رهنمای مطلق ست
﴿ خواجهٔ کونین و سلطان همه + آفتاب جان
ایمان همه + و خلفا و احباب او و بر محبان و بر آل و اصحاب
و متابعان او اجمعین الی یوم الدین و بعد این کلمهٔ چند ست
از انفاس نفیسه و کلمات متبرکهٔ حضرت خلیفه صمد رسند
ارشاد و هدایت جامع نعوت و خصائص ولایت

ملاذ زمان قطب اہل حقیقت وعرفان مظہر صفات ربانی
ومورد اخلاق سبحانی آنکه سه گشت بی کبر وریا وکینه
نور قدسی رارخش آیینه + وان لقای او جواب ہر سوال
مشکل از وی حل شود بی قیل وقال + وعلی تفنن واصفیه
لحسنه یفنی الزمان وفیه مالم یوصف + اردت له
مدحا فما من فضله + تاملت لاجل عنها وقلت + اعنی
قدوة العارفین لسان عیون المحققین وارث الانبیاء والمرسلین
شیخنا وسیدنا شیخ بہاء الحق والدین محمد بن محمد النجاری المعروف
بنقشبند قدس الله تعالی روحه وطیب مشهده ونور ضریحه
ونفعنا بمحبته والاقتداء بسیرته وشمه الیست از لطائف معارف
که در خلال اقوال در مجالس صحبت علی الدوام فی اللیالی والایام
بر زبان مبارک خویش میگذارانند و بنده ضعیف محمد بن محمد الحافظ
البخاری وفقه الله سبحانه لما یحب ویرضا بعضی ازین کلمات قدسیه
را از سر صدق وارادت به نیت تیمن واسترشاد در قلم می آورد
واکنون بامر واشارهٔ اعزه ودوستان متعنا الله تعالی
بلقائهم وادام برکة بقائهم حرفی چند از ان انفاس
برای تبرک واستیناس در قید کتابت در آورد تا چون طالبان صادق
ومحبان محقق باستماع آن کلمات انتفاع گیرند چنان بود که گویا
شرف مجالست صحبت ایشان دریافته اند واز ایشان سخن شنیده اند

ذکر احوال ومقامات شریفه وکرامات وآثار عجیبه

که از مبدای تا منتهای ایشان گذشته است واکثر من ان یعد

و یحصی ست اگرچه درینوقت قوی درخورست و پسندیده تا از نسیمات
ریاض احوال عجیبه ایشان شمه بمشام جان طالبان صادق برسد
و دلهای و جانهای ایشان را ازان استراحی حاصل باشد و بر موجب
عند ذکر الصالحین تنزل الرحمة در ذکر آن امید وصول بفضل آلهی
و نزول فیض ناستناهی باشد اما درینوقت بدین مقدار اختصار
افتاد ع حدیث معجز تبریز و شمس دین کم گوی + که نیست درخور او
گفت عقل سودائی + خموش زیر زبان ختم کن تو باقی را + که هست
بر تو متوکل غیور لالائی + و خود سخنان این طائفه که از ذوق و حال ست
نه از حفظ و قال بحقیقت چنانکه اهل بصیرت گفته اند فقد الله اکبر
و برهانه لااظهر ست و یقینی که اهل بصیرت را از تامل در سخنان
این طائفه بحاصل آید اقوی و اعلی بود از یقینی که بمشاهده خوارق
عادات باشد ازینجا گفته اند ع موجب ایمان نباشد معجزات +
بوی جنسیت کند جذب صفات + معجزات از بهر قهر دشمن ست +
بوی جنسیت پی دل بردنست + و چون سخنان این طائفه از تجلی
کلام آلهی بود صفت آن سخن را کماهی در زبان نتوان آورد یکی
از کبرا میگوید الحمد لله الذی جعل الانسان الکامل معلم الملك
وادار تشریفاً و تنویهاً بانفاسه الفلك و با اینهمه بعضی
از منکران قرآن را اساطیر الاولین خوانند یضل به کثیرا و یهدی
یعنی فسانهاست
به کثیرا پس سخنان این طائفه کنیل مصر ما للمحجوبین و بلاء علی المحجوبین ست

ع هرکس افسانه بخواند افسانه است	وانکه دیدش نقد خود مردانه است
آب نیل ست و بقبطی خون نمود	قوم موسی را نخون بود آب بود

۵ خوارق عادات مشرکی است مر آن مومن و منکری را بالحق که از سخنان ۵

دشمن اینحرف این دم در نظر | شد مثل سرنگون اندر سفر

گر تو مردی راز جوی راز جوی | جان فشان و خون بگری باز جوی

بقدر تصفیهٔ دل از علائق و عوائق و شواغل و بر مقدار تامل بسیار
در سخنان ایشان فهم معانی ظاهر تخم فهم معانی خفیه میگردد و جمال
فهم حقیقت روی می نماید با آنکه سخنان اینطائفه که از عالم علم وراثت
و عیانست نه از علم دراست و بیان از طوریست که هر چند ازان
طور بلسان علم و عبارت یا بلسان ذوق و اشارت سخن گفتند
بحقیقت شرح آن با کسی که بدان نرسیده است نتوانستند گفت
و ما قدروا الله حق قدره و ما زاد بیانهم غیر ستره فان الاعراب
عنه بغیر ذائقة ستر و لا اظهار بغیر واجد لا اخفاء و مقصود
گویندگان جز تنبیهی و تشویقی بیش نبود زیرا که این نوع سخن طلب
طالبان را قوت دهد و همت ایشان را قوی گرداند و اگر کسی را
در سر پنداری بود در هم شکنند تا فضل دیگران و افلاس خود ببیند
سخن بعضی از مشایخ ست قدس الله تعالی ارواحهم لا تزن الخلق
بمیزانک و زن نفسک بمیزان الصدیقین لتعلم فضلهم و افلاسک
شیخ شهید مجد الدین بغدادی قدس الله روحه دعا میکرد و میفرمود الهی
کار تو بعلت نیست مرا ازین قوم گردان یا از نظارگیان این قوم
گردان که قسم دیگر را طاقت ندارم نظم گر نیم مردان ره را هیچکس +
ذکر ایشان کرده ام اینم نه بس + گر نیم زیشان از ایشان گفته ام +
خوش دلم کین قصه از جان گفته ام + و شیخ امام عارف ربانی ابو یعقوب
یوسف بن ایوب همدانی را قدس الله تعالی روحه پرسیدند چون

این طائفه روی در مقام نقاب آرند چکنیم تا بسلامت مانیم فرمودند هر روز از سخنان ایشان بخوانید و یکی از صدیقان سیفرماید کسی باید که از گوید تا من شنوم یا من گویم و او شنود اگر در جنت گفتگوے او نخواهد بود مرا با جنت چه کار اقتباس جذوات سواطع از انفاس طیبهٔ ایشان توان کرد و من احسن قولا ممن دعا الی الله و عمل صالحا ○

گر ندارم از شکر جز نام بهر	این بسی بهتر که اندر کام زهر
آخرم زان کاروان گردی رسد	قسم من زان رفتگان دردی رسد
لفظها نسبت باو قشرست لیک	پیش دیگر فهمها مغزست نیک
آسمان نسبت بعرش آمد فرود	ورنه بس عالی ست پیش خاک تود

واین کلمات قدسیه اگرچه قصیر المبانی ست کثیرة المعانی ست والقلیل یدل علی کثیر والجرعة تنبئ عن القدیر قدوة الکبار شیخ بزرگوار شیخ عبد الرحمن سلمی نیشاپوری قدس الله تعالی روحه که مصنف حقائق التفسیر و صاحب کتاب طبقات مشایخ اند قدس الله تعالی ارواحهم وغیرهما در کتاب طبقات از هر یک ازان مشایخ کبار بمقدار بیست سخن و کما بیش ایراد فرموده اند همان مقدار را در نظر اولی الابصار و اهل بینش و اعتبار دال بر سیرت و طریقت و علم و حال آن بزرگوار گردانیده اند و دران چند سخن بیان بعضی از علوم و معارف ایشان که اساس سیر و سلوک بران ست کرده اند و لنا فیه اسوة حسنة فی تقلیل الکلام مع الدلالة علی المرام و حاصل آنکه ○

در نیابد حال پخته هیچ خام	پس سخن کوتاه باید والسلام

بدانکه این کلمات قدسیه را در بعضی از مواضع احتیاج باندک شرحی

افتد اولی ترین آن بود که آن شرح باستعانت واستمداد از کلمات مشایخ
وانفاس نفیسه اہل اللہ باشد فان کلام المشایخ یفسر بعضه بعضاً
ودرمیان دو سخن که شرح ومشروح دائره درخط کشیده شود تا فصلی باشد
برمبنی از وصل زیرا که ؎ جمله معشوقست وعاشق پرده + زنده معشوقست و
عاشق مرده + واین ضعیف در خود نمی بیند که برین معنی اقدام نماید اما بحکم اشاره
شریفه قدوه اہل اللہ صفوه اصحاب الاتقیاء سند ارباب الطریقه موضع رموز اہل الحقیقه
اسوه طلاب الیقین خدمت خواجه علاء الحق والدین محمد بن محمد البخاری المشتهر
بعطار اطال اللہ تعالی مده حیاته وافاض علی المسترشدین انوار برکاته درین فرصت
در املاء این مجموعه شروع افتاد اگر بہ ہمت ونظر قبول ایشان زیاده گردد نظم
این سخن را چون تو مبدأ بوده + گر فزون گردد تواش افزوده + دیده غیب چو غیبست
اوستاد + کم مبادا از جهان این دید وداد + شرح توحیف ست با اہل جهان + ہمچو راز
عشق باید در نهان + لیک گفتم وصف تو تا ره برند + پیش از آن کز فوت آن حسرت خورند
باشد که درین گفتن ونوشتن وجود این ضعیف درمیان نباشد واین جمع وتالیف
برکت دعوات صالحه صاحب نظران سبب درجات قربت گردد وبه سبحانه الحول
والقوة قمین تلک الکلمات القدسیه مسلمانی وانقیاد احکام ورعایت تقوی وعمل
بعزیمت ودور بودن از رخصتها بقدر قوت ہمه نور وصفاست ورحمت ست
وواسطه وصول بدرجات ولایت بمنازل ومقامات شریفه اولیاء اللہ از پرورش
این صفات میسر شد آنچه حضرت خواجه ما قدس اللہ روحه درین کلمات فرموده اند
اشاره بآن نفسی ست که ایشان را از حضرت خواجه بزرگ خواجه عبد الخالق غجدوانی
قدس اللہ تعالی روحه رسیده است در مشاهده وواقعه که حضرت خواجه مارا
قدس اللہ تعالی روحه واقعه بوده است در مبادی جذبات وغلبات احوال ایشان

داین واقعه دران شب بوده است که بسه مزار از مزارات متبرکه رسیده اند و دران سیر و جذبه
مزار متبرک که در نواحی بخارا است و منسوب بخواجه محمد بن واسع رضی الله عنه بوده است
از کبار تبع تابعین اند و رسیدن ایشان به بلاد ماوراء النهر بنقل صحیح ثابت شده است
وامر حضرت خواجه بزرگ مر حضرت خواجهٔ ما قدس الله سرهما دران واقعه این بوده است که قدم
در عزیمت زنی واز رخصتها دور باشی و متابعت سنت کنی واز بدعتها اجتناب نمائی
و دیگر سخنان فرموده اند که بمبدأ سلوک و وسط و نهایت تعلق دارد و حضرت خواجهٔ
ما قدس الله روحه علی الدوام در سلوک از سر تحقیق به آن امرها و وصیتها عمل میکردند
و بعنایت حق سبحانه و تعالی نتیجهٔ عمل بهر وصیتی در خود مطالعه می نموده اند و بموجب آنکه
دران واقعه مامور بودند بعمل بعزیمت بذکر علانیه عمل نکرده اند و بواسطهٔ عمل به آن وصیتها
ترقی در احوال باطنی خود مشاهده می نموده اند قصهٔ شرح آن واقعه و سائر احوال و کرامات غریبه
ایشان در مقامات ایشان مسطور ست که بعضی از اعزهٔ اصحاب و خلص احباب متعنا الله ببقائهم
وایدیهم وادیهم بجمع و تالیف آن قصدی نموده انشاء الله العزیز که علی اکمل الوجوه
واجملها تمام گردد و بذکر نشر آن مقامات گوشها و زبانهای محبان و مخلصان
بنور و سعطر شود و حضرت خواجهٔ ما قدس الله روحه در طریقت نظر قبول بفرزندی
از خدمت شیخ طریقت خواجه محمد بابا سماسی ست که ایشان از خلفای حضرت عزیزان
خواجه علی رامیتنی اند و ایشان از خلفای خواجه محمود انجیر فغنوی اند و ایشان از خلفای
خواجه عارف ریوگری اند و ایشان از خلفای حضرت خواجه بزرگ خواجه عبد الخالق غجدوانی
قدس الله تعالی ارواحهم و نسبت ارادت و صحبت و تعلیم آداب سلوک و تلقین ذکر ایشان را
بخدمت امیر سید کلال رحمة الله علیه که از خلفای خواجه محمد بابا مذکور است و نسبت تربیت
حضرت خواجهٔ ما قدس الله تعالی روحه در سلوک بحقیقت از روحانیت خواجه بزرگ خواجه
عبد الخالق غجدوانی ست قدس الله تعالی روحه چنانکه شمهٔ ازان در بیان آمد و حضرت خواجه

عبد الخالق غجدوانی از خلفای امام ربانی شیخ ابو یعقوب یوسف همدانی اند و امام ابو یوسف
همدانی را در تصوف انتساب بشیخ طریقت شیخ ابو علی فارمدی طوسی ست که از کبار مشایخ
خراسان اند و حجة الاسلام امام محمد غزالی را تربیت در علم باطن از ایشان ست و شیخ ابو علی
فارمدی را در تصوف انتساب بشیخ بزرگوار ابو القاسم گرگانی طوسی ست نسبت
ایشان بسه واسطه بسید الطائفه شیخ جنید بغدادی می پیوندد و دیگر نسبت شیخ
ابو القاسم گرگانی در تصوف بشیخ بزرگوار شیخ ابو الحسن خرقانی ست که پیشوای مشایخ
و قطب زمان خویش بوده اند و چون دران عهدهای گذشته صاحب دولتان حقیقی که کاملان
راه و سالکان طریق انتباه اند بسیاری بوده اند و در دورهای اخیر کمتر و الا عز من الکبریت الاحمر
گشته اند لاجرم وقت بودی که طالبان صادق بعد از انکه در صحبت و متابعت
یکی از کبرای دین و مقتدایان اهل یقین مرغ روحانیت ایشان از بیضه بشریت بواسطه
تسلیم تصرفات آن مقتدا بکلی بیرون آمده بودی بسی از کاملان مکمل دیگر نظر تربیت
و قبول یافتندی و بشرف صحبت و سعادت خدمت ایشان رسیدندی و انوار علوم
و معارف احوال ایشان اقتباس کردندی بسبب این انتساب در تصوف و علم باطن
متعدد و متضاعف شدی و شیخ شهید شیخ مجد الدین بغدادی قدس الله تعالی روحه
اشاره باین معنی فرموده اند که در سند علم باطن هر چند واسطه بیشتر آن اسناد عالی تر زیرا که
مشایخ که مقتبسان انوار حقیقت اند از مشکات نبوت هر چند انوار بواطن ایشان را
اجتماع بیشتر راه بر طالب بواسطه آن روشن تر که نور علی نور یهدی الله لنوره
من یشاء و از ینجاست که همه مشایخ را اتفاق ست که معروف کرخی را قدس الله تعالی
روحه که سلسله اکثر مشایخ باو می پیوندد انتسابی در علم باطن بدو طرفست یکی بداود
طائی ست قدس الله تعالی روحه که نسبت او در ینمعنی بحبیب عجمی ست
و او را بحسن بصری ست رضی الله عنه و او را به امیر المؤمنین علی کرم الله وجهه

وایشان را بحضرت رسالت صلی اللہ علیه وسلم ودیگر معروف کرخی را انتساب در علم باطن به امام علی بن موسی رضاست رضی الله تعالی عنه وایشان را به پدر خود امام موسی کاظم رضی الله عنه وایشان را به پدر خود امام جعفر صادق رضی الله عنه وطریقه ایشان طریقه ائمه اهل بیت آبا عن جد رضی الله عنهم اجمعین چنانکه مشهورست وسلسله ائمه اهل بیت را رضی الله عنهم در علم ظاهر وعلم باطن علما وکبرا امت رضی الله عنهم بیانا لعزتها ونفاستها وتعظیما لشأنها سلسلة الذهب نامند وشیخ ابوالحسن خرقانی را انتساب در تصوف بسلطان العارفین شیخ ابویزید بسطامی ست قدس الله روحه وتربیت ایشان در سلوک از روحانیت شیخ ابویزید ست وولادت شیخ ابوالحسن بعد از وفات شیخ ابویزید بمدتی بوده است وشیخ ابویزید را انتساب به امام جعفر صادق ست رضی الله عنه وتربیت ایشان هم از روحانیت امام جعفر ست رضی الله عنه وبنقل صحیح ثابت شده است که ولادت شیخ ابویزید بعد از وفات امام جعفر ست رضی الله عنه وامام جعفر را انتساب در علم باطن بدو طرف ست یکی به پدر خود امام محمد باقر رضی الله عنه وامام محمد باقر را به پدر خود امام زین العابدین علی بن الحسین بن علی رضی الله عنهم وامام زین العابدین را به پدر خود سید الشهدا حسین بن علی رضی الله عنهم وسید الشهدا حسین بن علی را به پدر خود امیر المومنین علی بن ابیطالب رضی الله عنه وامیر المومنین علی را بحضرت رسالت صلی الله علیه وسلم وعلی آله واصحابه اجمعین دیگر امام جعفر را انتساب در علم باطن به پدر مادر خود قاسم بن محمد بن ابی بکر صدیق ست رضی الله عنهم وقاسم بن محمد از کبار تابعین ست واز فقهاء سبعه است که درمیان تابعین مشهورست وآراسته بعلم ظاهر وباطن وقاسم را رضی الله عنه انتساب در علم باطن بسلمان فارسی ست رضی الله عنه وسلمان فارسی را باوجود دریافت شرف صحبت رسول الله صلی الله علیه وسلم وتشریف سلمان منا اهل البیت

انتساب در علم باطن بابو بکر صدیق رضی اللہ عنہ نیز بوده بعد از انتساب بحضرت
رسول صلی اللہ علیہ وسلم وہمچنین اہل تحقیق بر آنند کہ امیر المومنین علی رضی اللہ عنہ
بعد از حضرت رسالت صلی اللہ علیہ وسلم از خلفای رسول صلی اللہ علیہ وسلم کہ بر امیر المومنین
علی رضی اللہ عنہ مقدم بوده اند ہم بہ نسبت باطن تربیت یافتہ اند و شیخ الطریقہ
شیخ ابو طالب مکی قدس اللہ روحہ در کتاب قوت القلوب فرموده است کہ قطب الزمان
در ہر عصری الی یوم القیمہ در مرتبہ و مقام نائب مناب حضرت ابو بکر صدیق ست
رضی اللہ عنہ و آن سہ دیگر از او تاد کہ فرود تر از قطب اند در ہر زمان نائب مناب
آن سہ خلیفہ دیگر اند حضرت امیر المومنین عمر و حضرت امیر المومنین عثمان و حضرت
امیر المومنین علی رضی اللہ تعالی عنہم اجمعین و بر مثال یقین و صفت و حالت
ایشان اند و آن شش دیگر از صدیقان کہ صفت ایشان ست کہ بہم یقوم
الارض وبہم یرزقون وبہم یدفع البلاء عن اہل الارض وبہم یمطرون
در ہر زمانی نائب مناب آن شش دیگر اند از عشرہ مبشرہ رضوان اللہ تعالی عنہم اجمعین
و حضرت رسالت صلی اللہ علیہ وسلم در اواخر حیوۃ خطبہ فرمودند و دران خطبہ چنین
گفتہ اند امابعد قال اللہ عزوجل اتخذ صاحبکم خلیلا ولو کنت متخذا احدا
خلیلا لاتخذت ابا بکر خلیلا و در حدیث دیگر فرموده است ان اللہ عزوجل
اتخذ ابراہیم خلیلا وموسی نجیا واتخذنی حبیبا ثم قال وعزتی وجلالی
لاوثرن حبیبی علی خلیلی ونجی و مضمون این دو حدیث آنست کہ اہل بصیرت
و ارباب تحقیق گفتہ اند خلت عبارتست از دو مقام یکی نہایت مرتبہ محبی و این معنی مراد ست
در حدیث دوم و دیگر نہایت درجات مراتب محبوبی و مراد این معنی ست در حدیث اول
و ہیچکس را با حضرت رسالت صلی اللہ علیہ وسلم درین مرتبہ شرکت نیست لفظ
مقام محمود مشعر باین نہایت ست و مبنی باین درجہ کمال ست و آنکہ فرمود صلی اللہ

علیه وسلم اگر کسی را درین مقام خاص با من شرکت بودی ابو بکر را بودی و دلیل ست
بر آنکه ابو بکر صدیق رضی الله عنه بحسب ولایت و علم باطن که علم بالله ست اکمل و افضل
و اعلم و اعظم اولیائے امت ست بلکه افضل همه صدیقان ست بعد از پیغامبران صدیق اکبر
است و کبرای اهل بصیرت را قدس الله تعالی ارواحهم برین معنی اجماعیست و این معنی
بکلی دفع خیال کسانی می کنند که برخلاف این اعتقاد دارند و افضلیت او را تاویل
بروجه دیگر می کنند از آنچه مذکور گشت از احوال حضرت خواجه ما قدس الله تعالی سره
درین محل و از بیان سلسله مشایخ قدس الله ارواحهم معلوم گردد که ایشان را
طریقه اویسیان بوده است و بسیار از مشایخ ایشان که درین سلسله مذکور اند
اویسی بوده اند و معنی اویسی اینست که حضرت شیخ طریقه شیخ عطار قدس الله روحه
گفته اند که قومی از اولیاء الله عز و جل باشند که ایشان را مشایخ طریقت و کبرای حقیقت
اویسیان نامند و ایشان را در ظاهر حاجت به پیری نبود زیرا که ایشانرا حضرت رسالت
صلی الله علیه وسلم در حجره عنایت خود پرورش میدهد بیواسطه غیری چنانکه اویس را
داد رضی الله عنه و این عظیم مقام بود و بس عالی تا کرا اینجا رسانند و این دولت
بکه روی نماید ذلك فضل الله یؤتیه من یشاء والله ذو الفضل العظیم و بسیار
از مشایخ این طریق را در اوان سلوک توجه باین مقام بوده است چنانکه شیخ
بزرگوار شیخ ابو القاسم گرگانی طوسی را که سلسله مشایخ ابو الجنات نجم الدین الکبری
قدس الله تعالی ارواحهم بایشان می پیوندد و از طبقه شیخ ابو سعید ابو الخیر و شیخ ابو الحسن
خرقانی اند قدس الله تعالی ارواحهم در ابتدا ذکر این بود که علی الدوام گفتی اویس
و در طریق سلوک ارواح مقدسه وسائط اند در وصول فیض ربانی و تجلیات رحمانی
اما در طریق جذبه که طریق وجه خاص ست هیچ واسطه در میان نبود و مقصود از ذکر
لا اله الا الله توجه بوجه خاص ست که ضروری همه موجودات ست و التجا و اعتصام

بصفت قیومیت ست چنانکه عطار قدس اللہ سرہ می فرماید غزل

بادشاہا دل بخون آغشتہ ایم
پای تا سر چون فلک سرگشتہ ایم
گفتہ سن باشمائیم روز و شب
یک نفس فارغ مباشید از طلب
چونکہ با لطف چنین ہمسایہ ایم
لطف تو خورشید و ما چون سایہ ایم
چون بود جان بخش بی سرمایگان
گر نگہداری حق ہمسایگان
رہبرم شو زانکہ گمراہ آمدیم
دولتم دہ گرچہ بیگاہ آمدیم
ہر کہ در کویت بدولت یار شد
در تو گم گشت وز خود بیزار شد
مبتلای خویش و حیران توام
در بدم ور نیک ہم زان توام
نیستم نومید و ہستم بی قرار
بو کہ در گیرد یکی از صد ہزار

چون سالک را ہر دو صفت جلال و جمال پرورش دہند جلال او را جمال بود و جمال او را جلال باشد در استیلای خوف رجا بود و در غلبہ رجا خوف باشد و درین آن زمان کہ مظہر صفت جلال گردد بصفت جمال توجہ تواند نمود آن نظر سلطان العارفین ابو یزید قدس اللہ تعالی روحہ بر مرید ابو تراب نخشبی نظر جلال بود بہ نسبت تجلی ذات و آن مرید بصفت جمال پرورش یافتہ بود اگر بہر دو صفت پرورش یافتہ بودی او را قوت کشیدن بار آن نظر سلطان العارفین بودی و وجود بشریت او متلاشی نگشتی وقتی با محمد زاہد کہ درویش صادق بود در صحرائی بودیم بکاری بیرون آمدہ و تیشہا با بود حالتی پدید آمد تیشہا را گذاشتیم و روی در ان بیابان آوردیم و با ہم گر از ہر نوع سخن میگفتیم تا سخن بدینجا رسید کہ سخن در عبودیت و خدا میرفت او گفت خدا تا چہ باشد گفتم تا غایتی کہ اگر درویش را گویند ترا می باید مردن فی الحال بمیرد و درین زمان گفتن صفتی در من پدید آمد کہ روی بہ محمد زاہد کردم و گفتم بمیر فی الحال محمد زاہد بیفتاد و روح از وی بکلی مفارقت کرد و مدتی برین صفت بگذشت تن او

بعد از مفارقت روح بیفتاده بود پشت بر زمین و روی در آسمان و پا سوی قبله
از چاشت تا نیمروز و دران روز هوا بغایت گرم بود و آفتاب در برج میزان بود
ازان صفت قوی مضطرب شدم و نیک متحیر گشتم در نزدیک آنجا سایه بود
زمانی دران سایه در تحیر نشستم و باز از انجا بنزدیک وی آمدم و در روی وی نگاه کردم
رنگ او از اثر گرمی هوا سیاهی میزد حیرت من زیاده شد ناگاه دران حالت الهامی
[illegible] لی من رسید که بگو محمد زاهد زنده شو سه بار این کلمه را گفتم اثر حیوة دران ظاهر شدن گرفت
[illegible] اعضای وی حرکت پدید آمد و در همان ساعت زنده شد و بحال اصل باز آمد بخدمت
امیر سید کلال رفتم و آن قصه را بر ایشان عرض کردم چون در اثنای قصه گفتم روح
از بدن او مفارقت کرد و من متحیر شدم امیر فرمودند ای فرزند چرا دران حالت نگفتی
زنده شو گفتم الهامی بدل من رسید تا چنین گفتم و او بحال خود آمد اهل تحقیق گفته اند پر درش
هر دو صفت جمال و جلال سالک وقتی بود که بحقیقت محبت ذاتی رسد و یکی از علامات رسیدن
به محبت ذاتی سالک آن بود که جهات صفات مقابله محبوب همچو اعزاز و اذلال و ضرر و نفع نزدیک
سالک یکسان بود و نیز اهل تحقیق گفته اند یعطی الحق سبحانه المحبوب من اولیائه
فی الدنیا اول ما یعطی اهل الجنة فی الآخرة و هو قوله کن فیکن و تلک الکلمة صورة الارادة
الکلیة و در صفت انتقام ست آنچه گفته اند

نظم

چون چنین خواهی خدا خواهد چنین
می‌دهد حق آرزوی متقین
کان لله بوده در ما مضی
تا که کان الله پیش آمد جزا

اما کمال معرفت و کمال ادب اقتضای
آن کند که آن ولی محبوب ارادت خود را تابع ارادت حق سبحانه و تعالی گرداند
و ارادت حق را تابع ارادت خود نسازد و بشناسد که آنحضرت تبعیت را نشاید
اگر این صفت از وی ظهور کند بی اختیار وی باشد یعنی از خواست امتناع نماید چیست

چون ولی را هست قدرت از اله
تیر جسته باز گرداند ز راه

ونیز گفته اند که اولیاء الله در وقت ظهور مثل این صفت عیسوی المشهد باشند یعنی آن مرتبه زنده گردانیدن ایشان را بواسطهٔ روحانیت عیسیٰ باشد علیه الصلوة والسلام سلطان العارفین ابو یزید قدس الله تعالی روحه مورچه در زیر قدم مبارک او سپرده شد ازکشته شدن آن مورچه متالم و متاثر گشت الهامی بدل او رسیده که دران مورچه دم در دم او در دمید مورچه زنده شد دران حالت ابو یزید عیسوی المشهد بودند ونیز گفته اند که کاملان اولیاء الله را نصیب تمام ست از نور حیوة حقیقیه که صفت ذاتیه جناب احدیت ست و عکسی ازان بر فطرت سلیمهٔ انسانیت یافته است ایشان آند که بر طهارت فطرت اند و از ظلمات طبیعت و صفات بشریت که تغیر کنندهٔ آن فطرت ست خلاص یافته اند و چون ایشان از نور حیوة حقیقیه بهرهٔ تمام دارند باین نور بر بواطن و استعدادات و خواطر و نیات و اعمال و احوال مخفیه خلق مطلع می شوند بطریق فراست و از مطالعهٔ هیأت و اوضاع بدنیه آن معانی مخفیه را ادراک می کنند و دیگر هم باین نور حیوة حقیقیه که نور الٰهی ست دلهای طالبان مستعد را زنده می گردانند و آن زنده گردانیدن بحیوة حقیقیه شریف ترست از زنده بحیوة حسیه اما زنده گردانیدن بحیوة حسیه و مظهر احیای حسی شدن کمترست وقوع وی در میان اولیاء الله و عظیم ترست در نفوس خلق بدان التفات نمودند منهیا همه دور افتادگی های خلق ازانست که خود را دور می اندازند و باختیار بار بر وجود زیاده می کنند و گرنه قصور در فیض الٰهی نیست خدمت امیر سید کلال تمثیل می نمودند می فرمودند که تا خم تعلقات دور نشود کوزهٔ وجود شائستهٔ آن نشود که او را در خم دان درست در ارند و باز چون کوزه ها را در خمدان تصرف در آورند بعضے ازان خمدان درست بدر می آید و بعضی شکسته واین به نسبت ظهور ارادت ازلیست و ما چون همه آنرا که شکسته بیرون آمده است فی الجمله هم امیدی هست که دیگر بار او را آرد سازند

وباگلی دیگر یار کنند و گونه سازند و بار دیگر بحمدان برند تا باشد که این بار درست بیرون آید
و میفرمودند که امیر در آخر حیات سه شبانروز روی بقبله متوجه نشسته بودند و باکسی
سخن نمی گفتند بعد از ان بسخن آمدند و شکر گفتند و فرمودند مقصود ازین توجه آن بود
که شناخته شود که این در را القبول باز می کنند یا بر د اولیا را مدد را بحکم آیه لهم البشری
فی الحیوة الدنیا و فی الآخرة الآیة هم در دنیا در وقت رفتن از حق سبحانه و تعالے
بشارت می بود بقبول و غفران و دیگر انچه فرمودند همه در افتادگیها الی آخره بنا بر
آنست که هرچند بنده را صفت اختیار و خواستهاے طبعی کمتر می گردد وجود بشریت
بیشتر نفی می شود و از ان نفی قرب بنده بحق سبحانه و تعالی زیاده میگردد زیرا که گفته اند

ے قرب حق دوری تست از بود خویش + بی زیان خود نیابی سود خویش

و بمقدار نفی اختیار بنده را با حضرت الوهیت موافقت در تدبیر تقدیر او بیشتر می شود
و بمقام رضا و سعادت نزدیکتر می گردد همواره بنده بواسطهٔ ترک اختیارها و خواستهای
گوناگون طبیعی و محو گردانیدن آن صفات و تعینات بشریت از خود در درجات
قربت ترقی می نماید تا چون بدرجهٔ اعلی بی اختیاری برسد و او را بحقیقت هیچ
خواستی نماند آنگاه از حضیض بشریت بذروهٔ عبودیت ترقی تواند بود شائستهٔ آن
تواند گشت که بتصرفات جذبات الوهیت او را بمرتبهٔ الفناء فی الله و البقاء به برسانند
که اول درجات ولایت خاصه اوست و منتهای سیر الی الله است و مبدأ سیر فی الله است
عجائب این طور را نهایت نیست و سلوکی که عبارت از سیر الی الله غالبا بحکم سنت الهی
شرط این جذبه است که در سیر فی الله است نه آنکه هرکه علی القطع طلب کند یابد یا هرکه سلوک
کند به مقصود رسد. نظم

نه هر صدف که فرو خورد قطرهٔ باران
درون سینهٔ او گشت جای دردانه
صدف بباید و باران و بحر و چندین سال
هنوز نیست محقق که می شود یا نه

خلیل یطاع فنائی اسلے الحمی

کثیر و اما الواصلون قلیل	غم احسان را اگرچه بیمی نبود
در هر صدفی دُرّ یتیمی نبود	در عمر بنا در آنچنان می افتد
دین و دولت هر سیه گلیمی نبود	و آین سیر فی الله را مقام وصول

خوانند و در سیر الی الله سیر عاشق ست بمعشوق و در سیر فی الله سیر
معشوق ست در عاشق و این سعادت بعد از فنای صفات بشریت بی اختیاری
حقیقی میسر گردد چنانکه در هر دو عالم او را هیچ مرادی و خواستی نباشد جز او و این
بی اختیاری حقیقی بواسطه بی اختیاری در تسلیم ولایت شیخ بود تسلیم ارادت
شیخ نردبان تسلیم احکام قضا و قدر ست چون اینجا از عهدهٔ تسلیم بیرون آید آنجا تسلیم
تواند بود و چون از عهدهٔ تسلیم در تصرفات ولایت شیخ بیرون آید تتق عزت از
پیش جمال حقیقت بگشاید و قاصد بمقصود و مرید بمراد رسد قال الجنید رح
الاتصال بالحق بقدر الانفصال عن الخلق و منها اثر توجه بروحانیت
اویس قرن رضی الله عنه انقطاع تمام و تجرد کلی از علائق ظاهری و باطنی بود و هرگاه
که توجه بروحانیت قدوة الاولیا خواجه محمد علی حکیم ترمذی قدس الله روحه نموده شدی
اثر آن توجه ظهور بی صفتی محض بودی و هرچند در آن توجه سیر افتادی هیچ اثری
و گردی و صفتی مطالعه نمی افتاد و چون وجود روحانیت در انوار حقیقت بی نهایت
محو شود هرچند آدمی از خود وجودی طلبد و آنچه سرمایهٔ ادراک ست از خویشتن بجوید جز بی صفتی
و بی نهایتی چیزی دیگر نبیند این سخن را وقتی می فرمودند که از مبادی سلوک و احوال
خود حکایت میکردند و توجهات خود بارواح طیبهٔ مشایخ کبار رضی الله عنهم و ظهور اثر
هر توجهی را در بیان می آوردند گفته اند اولیاء الله مختلف اند بعضی بی صفت اند و
بی نشان و بعضی بصفت اند و بعضی از صفات نشان منسلخ گشته اند مثلا گویند ایشان
اهل معرفت اند یا اهل معامله اند یا اهل محبت اند یا اهل توحید اند و کمال حال و نهایت

درجات اولیا را در بی صفتی و بی نشانی گفته اند بی صفتی اشارت بکشف ذاتی ست که مقام بس بلند ست و درجه بس شریف ست و عبارت و اشارت از کنه آن مرتبه قاصر ست واین سخنان نسبت بمتوسطان ست که ادراک بیصفتی می توانند کرد نه نسبت حال

مبتدیان که از ادراک قاصر اند نظم

ذاتش اندر هستی خود بی نشان
چاره جز جان فشانی کس نیافت
در نهان جوئی عیان انگه بود
آن زمان از هر دو بیرونست او
هرچه خواهم گفت او زان برترست

برتر از علم ست و بیرون از عیان
زو نشان جز بی نشانی کس نیافت
گر عیان جوئی نهان انگه بود
ور بهم جوئی چو بیچون ست او
صد هزاران طور از جان برترست
عجز از ان همراه شد با معرفت

کو نه در شرح آید و نه در صفت

و کمال این مرتبه بی صفتی بحضرت سید المرسلین راست صلی الله علیه وسلم و همه انبیا و اولیا علی حسب مراتبهم خوشه چینان خرمن سعادت اویند و باستمداد از باطن مقدس او در درجات این مرتبه ترقی می نمایند و مقام محمود که مخصوص بحضرت اوست صلی الله علیه وسلم اشارت بکمال این مرتبه است واز خواص مرتبه بی صفتی آنست که صاحب این مرتبه از اهل تمکین بود و از صحبت قلب بصحبت مقلب قلب پیوسته باشد و بجمیع صفات و اخلاق آلهی متخلق و متصف گشته باشد و متصرف بود در احوال باطنی دنیا برین او را ابو الوقت گویند واز صفتی بصفتی باختیار خود انتقال تواند نمودن واز لقایای وجود بشریت بکلی صافی

شده باشد وازین معنی گفته اند ع

لیک صافی فارغ ست از وقت حال
بسته بر رای جهان آرای اوست

صوفی ابن الوقت باشد در مثال
حالها موقوف عزم و رای اوست
و منها حدیث اجمعوا وضوءکم

جمع الله شملکم اشارت ست بآنکه وضوء باطن را با وضوء ظاهر جمع کنند

تا استقامت باطن بحاصل آید و استقامت باطن آنست که در جنب کلمهٔ توحید
همه تعلقات روحانی و جسمانی منفی گردد و نفی آن همه تعلقات استقامت احوال است
و دلیل بر استقامت احوال استقامت افعال ست که امتثال امر و نهی خداوند است
و تعظیم فرمانهای حضرت او جل ذکره است و جز باستقامت افعال استقامت
احوال معلوم نمی گردد و روندهٔ راه را هر آئینه روش و کوشش می باید تا کار او بجای
رسد روش یعنی رعایت ادب با اهل الله و کوشش یعنی سعی نمودن در کارهای
حق سبحانه و تعالی و عمل کردن بانچه او را معلوم شده است هر چه میگوییم از لوازم است
بآن عمل کنیم لم تقولون ما لا تفعلون کاری مشکلست فاذکرونی اذکرکم
ذکر حق سبحانه و تعالی یاد کرد وست بدان هر آیتی که مذکورست و هر چه دیده شد
و دانسته شده همه غیرست و حجابست بحقیقت کلمهٔ لا آنرا نفی باید کردن و نفی
خواطر که شرط اعظم سلوک ست بی تصرف عدم در وجود سالک که آن تصرف عدم
از نتیجهٔ جذبهٔ الهیست بکمال میسر نگردد و قوف یعنی برای آنست که اثر آن جذبه
مطالعه کرده شود و آن اثر در دل قرار گیرد و در رعایت عدد در ذکر قلبی برای جمع خواطر
متفرقه است و در ذکر قلبی چون عدد از بیست و یک بگذرد و اثر ظاهر نشود دلیل باشد
بر بیحاصلی آن عمل و اثر ذکر آن بود که در زمان نفی وجود بشریت منفی شود و در اثبات
اثری از آثار تصرفات جذبات الوهیت مطالعه افتد آنکه خداوند جل ذکره در کلام مجید
میفرماید ما عندکم ینفد و ما عند الله باق در معنی این آیه چنان باید دانستن
که اعمال صالحه و افعال حسنه که از اهل ایمان در وجود می آید وقتی عند الله میگردد
که در محل قبول حضرت او جل ذکره افتد و علامت قبول عمل نفی شدن وجود بشریت
است در آن عمل و ظاهر شدن اثر تصرفات جذبهٔ الهیست بدان وفقک الله تعالی
در تتمهٔ بعضی ازین فوائد که اهل بصیرت روح الله ارواحهم گفته اند مقصود از همه عبادات

ذکر خداوندست عز و جل و بسعادت عظمی کسی رسند که ازین عالم انس و محبت حق سبحانه و تعالی
بر وی غالب بود و غلبه انس و محبت او جز بدوام ذکر او عز و جل نبود و اصل مسلمانی کلمه
لا اله الا الله ست و وی عین ذکرست و همه عبادات دیگر تاکید این ذکرست و روح نماز
تازه کردن ذکر حق ست سبحانه بر دل به سبیل هیبت و تعظیم و مقصود از روزه کسر شهوات است
تا چون دل از مزاحمت شهوات خلاص یابد صافی گردد و قرارگاه ذکر شود و مقصود از حج
ذکر خداوند خانه است و شوق بلقای وی و ترک دنیا و ترک شهوات و معاصی برای
فراغت ذکرست پس مقصود از امر و نهی ذکرست و حقیقت ذکر آن بود که از همگی همه شود
و از محبت حضرت الهی بهیچ چیز دیگر التفات نماید و او را هیچ معبودی نماند که طاعت
او برو جز حق سبحانه و تعالی و هوای معبودی نبود و علامت حقیقت ذکر آن بود که در
وقت امر و نهی خداوند را عز و جل فراموش نکند و امتثال فرمان بجا آورد و اگر نه نشان
آن بود که ذکر او جز حدیث نفس بیش نبوده است پس می باید که اساس مواظبت
بر ذکر بر توبه نصوح باشد از جمله معاصی ظاهری و باطنی به نسبت خلق و نسبت
حق سبحانه تعالی که ذکر با وجود مخالفت مذکور را اثر حقیقی نبود و دیگر از شرائط است
که در طلب صادق بود و در طلب و داعیه سلوک راه او را کمال حاصل باشد تا هر چه
او را از سلوک مانع آمد و مشغول گرداند از آن متوحش گردد و نفور شود و از وجود نیز گریزان شود
تا از همه روی تواند گردانید و مشغول ذکر حق سبحانه تعالی تواند گشت ؎

سیر آمده ز خویشتن می باید ... برخاسته ز جان و تن می باید

و شیخ عطار قدس الله سره العزیز میفرماید ؎

یاد دمغز همه سرمایه است ... ذکر مدار و راح را پیرایه است

تو ز ننگ خویش نگذشتی هنوز ... بر تهور نامی او گوئی همی

و فائده کلی از ذکر آنگاه حاصل شود

که از شیخ کامل صاحب تصرف تعین گرفته باشد تا از آن تخم ذکر حقیقی که در باب

مستعد و تلقین و تصرف صاحب ولایت افتاده باشد ثمرهٔ ولایت بکمال حاصل آید نورانیت کلمه بقدر نورانیت دلیست و نورانیت دل بقدر زوال هواست و شیخ کامل هوا را متبع نبوده دل او را نورانیت تمام بود و اول راه آن بود که صفات ذمیمه را از باطن خویش بقدر وسع دفع کنند تا چون زمین دل از خار و خاشاک طبیعت خالی گردد شایستهٔ آن شود که تخم ذکر در آن پاشیدن گردد الکیه صفت ذمیمه پیش مبتلا نبود جهد دفع آن نیز کنند اگرچه اول در تصفیه دل باید کوشیدن رسید او بکلی به تبدیل اخلاق مشغول نباید شدن زیرا که چون توجه بشرط حاصل آید و بسیار عبادت شود تصفیهٔ دل دست دهد بامداد فیض حق سبحانه و تعالی چنانکه به تبدیل اخلاق و تحصیل صفات دل میسر گردد که بعمرها بمجاهدت دست ندهد و چون این معنی بفیض فضل حق سبحانه و تعالی بحاصل آید بحد اعتدال و طریق صواب باشد و هر چه او را از رفتن راه مشغول گرداند از پیش بردارد زیرا که راه نتوان رفتن الا بدل فارغ و چون این همه گرچه پیش او چون مشکل کسی بود که طهارت کرد اکنون او را بامام حاجت بود که با او اقتدا کند و آن سر راه و کامل تصرف بسبب آنکه راه حق سبحانه تعالی پوشیده است و راه های شیطان براه حق آمیخته راه حق یکیست و راه باطل هزار و لا تتبعوا السبل فتفرق بکم عن سبیله الخ

نیست ممکن در ره عشق ای پسر
راه بردن بی دلیل راه بر

رو بجو یار خدائی را تو زود
چون چنین کردی خدا یار تو بود

گر ز تنهائی تو نومیدی شوی
زیر ظل یار خورشیدی شوی

وانکه در خلوت نظر بر دوخته است
آخر آن راهم زیار آموخته است

خلوت از اغیار باید نه زیار
پوستین بهر دی آمد نی بهار

یار آئینه ست جان را در حزن
در رخ آئینه ای جان دم مزن

تا نپوشد روی خود را از دمت

دم فرو خوردن بباید هر دمست	در کلام مجید فرمود اتقوا الله وکونوا مع الصادقین
گر توانی زخود بریدن	در پهلوی پهلوان ما باش

وهم درین معنی گفته اند ـ در پهلوی راستین نشین تا بدل رسی + در پهلوی چپش نیابی از هر که پرسی + و چون سعادت صحبت او را دریافت تصرف خود را فانی کند و در باطن او هیچ تصرف نبود کار خود جمله باو گذارد و بداند که منفعت در خطای مقتدا بیش از انست که در صواب او اگرچه وجه آن نداند حضرت خواجه ما قدس الله روحه میفرمودند که یکی از فوائد مشورت با اهل دل و مردم عزیز انست اگر در آخر امر وجه صواب در انکار ظاهر شود وجود تو در میان نباشد و اگر خلاف صواب ظاهر شود هم وجود تو در میان نباشد مشایخ طریقت قدس الله تعالی ارواحهم از جمله اذکار ذکر لا اله الا الله را اختیار کرده اند حدیث نبوی چنین وارد است که افضل الذکر لا اله الا الله وصورت این ذکر مرکبست از نفی واثبات وبحقیقت بحضرت عزت باین کلمه توان برد حجب روندگان نتیجه نسیان ست وحقیقت حجاب انتقاش صور کونیه است در دل و در انتقاش نفی حق واثبات غیرست وبحکم المعالجة بالاضداد درین کلمه نفی ماسوای حق سبحانه تعالی ست وخلاص از شرک خفی جز از مداومت وملازمت بر معنی این کلمه حاصل نیاید پس ذاکر باید که در طرف نفی جمیع محدثات را بنظر فنا وناخواستن مطالعه می کند واز معنی ذکر می اندیشد ونفی خواطر دیگر میکند و در طرف اثبات وجود قدیم حضرت عزت را جل ذکره بنظر بقا ومقصودی ومطلوبی ومحبوبی مشاهده می فرماید در هر ذکر در اول و آخر حاضر می باشد و هر چیزی که دل را بان پیوندی می بیند بنفی آن پیوند را باطل میکند وباثبات محبت حق را قائم مقام آن محبت میگرداند تا بتدریج دل از جمله محبوبات ومالوفات فارغ شود وهستی ذاکر در نور ذکر مضمحل گردد وعلائق وعوائق وجود بشریت ازو برخیزد وگفته اند بازداشتن

نفس در وقت ذکر سبب ظهور آثار لطف ست و مفید شرح صدر و اطمینان دل ست
و یاری دهنده است در نفی خواطر و علوت که آن بباز داشت نفس سبب وجدان حلاوت عظیمه است
در ذکر و واسطه بسیاری از فواید دیگر و حضرت خواجه ما قدس سره در ذکر باز داشتن نفس را لازم نمی شمرده
چنانکه رعایت اعداد را لازم نمی شمرده اند اما رعایت وقوف قلبی را اهم میداشتند و لازم
می شمردند زیراکه خلاصه انچه مقصود ست از ذکر در وقوف قلبی ست و واسطه مطالعه
جمیع مکنونات و محدثات بنظر فنا و مشاهده وجود قدیم حق سبحانه بنظر بقا و بملازمت بر همین
صورت حقیقت توحید در دل ذاکر قرار گیرد و چشم بصیرت وی کشاده گردد تا او را میان معقول
و توحید هیچ تناقض ننماید و درین مقام حقیقت ذکر صفت لازم دل گردد و بعد از ان
بجائی رسد که حقیقت ذکر با جوهر دل یکی گردد و هیچ اندیشه غیر حق سبحانه نماند و ذاکر در ذکر
و ذکر در مذکور فانی گردد و چون بارگاه دل از زحمت اغیار خالی گردد و بحکم لا یسعنی
ارضی و لا سمائی و لکن یسعنی قلب عبدی المؤمن الی الحدیث جمال سلطان الا الله تجلی نماید
بر حکم دعوه اذکرکم مجرد از لباس حرف و صوت و خاصیت کل شیء هالک الا وجهه آشکارا گردد
و ذکر روح با ذاکر وجود او در بحر نامتناهی اذکرکم مستغرق و مستهلک گردد

ذکر کن ذکر تا ترا جان ست		پاکی دل ز ذکر یزدان ست
چون تو فارغ شوی ز ذکر بذکر		ذکر خفیه که گفته اند انست

یاد کرد و بازگشت و نگهداشت و یادداشت مقصود از ذکر لسانی و قلبی
و نگهداشت که مراقبه خواطر ست یادداشت ست که مشاهده و فانی شدن
و ذکر خفیه است علی الحقیقة و ذکر لسانی و ذکر قلبی بمنزله تعلیم الف و باست تا ملکه
خوانانی او بحاصل آید و اگر معلم حاذق بود و در طالب صادق قابلیت استعداد آن یابد
شاید که در قدم اول او را خواننده گرداند و بمرتبه یادداشت بی زحمت تعلم الف
و با برساند اما اغلب طالبان آنانند که ایشان را بر یادداشت دلالت کردن

پیش باز ذکر لسانی و قلبی بمنزلهٔ آنست که یکی پر و بال ندارد و او را تکلیف می کنند
و میگویند بپر و بر بام بر آی **قطعه** ما به پر می پریم سوی فلک + زانکه عرشیست
اصل جوهر ما + ساکنان فلک بجو کنند + از صفات خوش و معنبر ما + گل ما بچیدست
شکر ما + دلبری ما شده ست دلبر ما + ما همیشه میان گل شکریم + زان دل ما قوی ست
در بر ما + زهره دارد حوادث طبعی + که بگردد بگرد شکر ما + ذره های هوا بریزد روح +
از دم عشق روح پرور ما + و گفته اند حقیقة الذکر عبارة عن تخلیة بذاته سبحانه من حیث
اسم المتکلم اظهار الصفات الکمالیة و وصفا بنعوت الجمالیة و الجلالیة و ذکر بی شرک
خفی الکنون دست دهد و مر کلمهٔ شهد الله انه لا اله الا هو آشکارا گردد تا از خود بشنو
نه از من و تو + لمن الملک الواحد القهار + روح در بدایت فطرت اگرچه حق سبحانه را
به یگانگی دانست اما بیگانگی نشناخت زیرا که شناخت از شهود خیزد و شهود از وجود
درست نباشد که شهود ضد وجود ست چون وجود روح پدید آید عین وجود او
دوگانگی اثبات گردد و شرح این اطنابی دارد و مقصود آنست که اشارت شود
بچیزی از معنی آنچه حضرت خواجهٔ ما قدس الله روحه فرموده اند در معنی اذکرکم و ذکر
حق سبحانه بنده را بتوفیق یاد کرده است بران مراتبی که ذکر راست یعنی ذکر زبان و ذکر دل
و ذکر روح و ذکر سر و ذکر خفی دل واسطهٔ د عالم جسمانی و روحانی ست و روح را واسطهٔ
در عالم دل و سر ست و مرتبهٔ سر نزد طائفهٔ اهل صحو برتر از مرتبهٔ روح و قلب ست و نزد
طائفهٔ برتر از مرتبهٔ قلب و فروتر از مرتبهٔ روح ست و بحقیقت سر عین روح و دل ست
در نهایت مقام و هر یکی چون در مقام خود متجلی گردند و بوصف غیریت متصف
باشند و آن صفت غیریت سر باشد به نسبت کسی که بآن نهایت دل و روح که ذکر
کرده شد نرسیده باشد و خفی روحی ست خاص حضرت که خاصان حضرت را دهند

گاه گاه هم بروح سنه تا واسطه گردد میان عالم صفات خداوندی و میان سر تا بواسطه

آن راه یابند بعالم صفات الوهیت مصراع گر رستم اگشد هم رخش رستم + لا یحمل

عطایا الملک الا مطایا الملک و ذکر در مرتبهٔ خفی تا بحقیقة ذکر خفیه و سر آن چنانچه خلفای
خانوادهٔ حضرت خواجهٔ بزرگ خواجه عبد الخالق غجدوانی قدس الله تعالی روحه بآن اشارت
فرموده‌اند یکیست زیرا که تا وجود روحانیت باقیست و بمرتبهٔ فنا نرسیده است آن ذکر
بحقیقت خفیه نیست سخن کبرا که لا تطلع علیه ملک فیکتبه و لا نفس
فتعجب به اشارت بآنست و چون بحقیقت فنا رسد اینجا بود که باطن او از نفی
بالنّسبه و جز اثبات نتواند بود و ذکر او الله الله شود اینجا بحقیقت کلمه و سر او برسد
و حضرت خواجهٔ ما قدس الله تعالی روحه در بیان این معنی بسیار فرموده‌اند که حقیقة الذکر
الخروج عن میدان الغفلة الی فضاء المشاهدة و مشاهده در تجلی ذات بود و مکاشفه
در تجلی صفات و محاضره در تجلی افعال و مقصود از ذکر لسانی توجه کلیست بجمیع قوی روحانی
و جسمانی تا نفی خواطر شود باین توجه کلی از ملازمت و مداومت باین ذکر بدل برسد و از زبان
بدل باز منتقل شود و در دوام ذکر قلبی نوری از انوار الٰهی متجلی گردد و باطن بنده را مستعد
تجلیات صفاتی و اسمائی و قابل تجلیات ذاتی گرداند و الله الموفق و کمال درجات
و مراتب ذکر آنست که مذکور بدل مستولی شود و مذکور ماند و بس و همگی دل او دوست گردد و فرق
میان آنکه همگی دل ذکر دوست گیرد و آنکه همگی دل دوست گیرد نتیجه محبت مفرط بود که آنرا
عشق خوانند عاشق گرم رو همگی او را معشوق دارد و باشد که از نهایت مشغولی بمعشوق نام
معشوق را نیز فراموش کند و چون چنین مستغرق گردد که وجود خود را و هر چه هست
جز خدا تعالی فراموش کند بحقیقت این معنی رسد که و اذکر ربك اذا نسیت غیره
و نسیت نفسك لان تحقیق المذکور و شهوده یوجب نفی الغیر فاثباتك
یثبت الغیریة فانتفیتك یثبت الغیریة و چون بحقیقت این معنی برسد که خود را
و هر چه هست جز حق تعالی فراموش کند و این حالت را فنا و نیستی گویند و نهایت

سیر الی الله بود و اکنون با دل راه تصوف و عالم توحید و وحدانیت و بمبدأ
درجات ولایت خاصه رسیده باشد و ازینجا گفته اند قطعه چیست معراج فلک
این نیستی + عاشقان را مذهب و دین نیستی + هیچکس را تا نگردد او فنا + نیست
ره در بارگاه کبریا + و اینجا بود که صورت ملکوت بروی روشن گردد و ارواح انبیا
و اولیا و جواهر ملائک علیهم الصلوٰة والسلام بصورتهای نیکو نمودن گیرند و آنچه
خواص حضرت الوهیت ست پیدا آمدن گیرد و احوال عظیمه پدید آید و از مشاهده صورت
بدرجاتی ترقی کند که عبارت ازان نتوان کرد و هر کس را چیزی دیگر پیش آید و درین
گفتن فائده نیست که این راه رفتن ست نه راه گفتن اما مقصود اهل الله از شرح این
نوع سخنان ترغیب طالبان ست و در وجود روحانی نیز فانی گردد تا از رویت جلال
و کشف عظمت الٰهیت بر دل و غلبات اینحال دنیی و عقبی فراموش گردد و احوال
و مقامات در نظر همت او حقیر نماید از عقل و نفس فانی گردد و از فنا نیز فانی گردد و اندرین عین فنا
زبانش ناطق گردد و تن خاضع و خاشع گردد و در عین این فنا حیرت و بی نشانی بود
فیخفیه فی کتبه الآیه سه کس را ندهد ز تو نشانی + اینست نشان بی نشانی
و اگر کسی در ذکر باین درجه نرسد و این احوال و مکاشفات وی را نبود لیکن ذکر بروی
مستولی گردد و در دل متمکن شود و معنی کلمه توحید آن معنی که دران حرف نبود
و عربی و فارسی نباشد بر دل غالب آید و دل بذکر و معنی او قرار گیرد چنانکه
دل را بتکلف بجای دیگر باید برد و این نیز اعظم بود که چون دل بنور ذکر
آراسته گشت کمال سعادت را مهیا باشد هرچه درین جهان پیدا نیاید
در آنجهان پیدا آید و چون زمین دل از خار وساوس دنیا خالی کرد و تخم
ذکر در وی ودیعت نهاد اکنون هیچ نماند که باختیار تعلق دارد اختیار
تا اینجا بود و پس ازان منتظر می باشد تا چه پیدا آید و غالب آن بود

که این تخم ضایع نماند که من کان یرید حرث الآخرة نزد له فی حرثه و ذکر بر دوام کلید
عجائب ملکوت ست و قرب حضرت الهیتست و ذکر بر دوام نه آنست که بزبان یا بدل
بود بلکه آنست که همیشه ملازم و مراقب دل باشد و دل را بعد از آنکه صافی گردانیده باشد
از عداوت خلق و ذکر ایشان و از ذکر ماضی و مستقبل و از شغله محسوسات و از غضب
و اخلاق بد و شهوات دنیا و طلب آن با حق تعالی دارد و هیچ غافل نباشد که حقیقت ذکر
نزد بعضی غفلت ست که گفتن دل هم حدیث نفس بود و غلاف و پوست حقیقت ذکر
باشد و دوام مراقبه دولت بزرگیست و علامت صحت مراقبه موافقت احکام الهیست
و نیک دشوار بود همیشه دل خویش را بر یک صفت و بیک حالت داشتن و مداومت مراقبه
طریق ست موصل بحقائق و دوام مراقبه بی مقدمه قطع علائق و عوائق و صبر بر مخالفت
نفس و احتراز از صحبت اغیار میسر نگردد و شیخ بزرگوار شیخ شهاب الحق والدین السهروردی
قدس الله سره العزیز فرموده اند که مبتدی بر فرائض و سنن اقتصار نماید و اوقات دیگر بذکر
بسر برد و متوسط را مداومت بر تلاوت قرآن بعد از ادای فرائض و سنن اولی ست و همان
خاصیت که اهل بدایت را از ملازمت ذکر روی نماید او را از تلاوت حاصل گردد با زوائد
دیگر چون تجلیات صفات مختلفه بواسطه تلاوت آیات مختلفة المعانی و دقائق فهوم
و حقائق علوم و منتهی را که نور ذکر صفت ذاتی او گشته است فاضلتر وردی کاملتر عملی نماز
که عبادت تامه جامعه است و حضرت خواجه امام محمد بن علی حکیم ترمذی قدس الله
تعالی روحهما از سفیان ثوری رضی الله عنه نقل کرده اند باسناد خود که فرموده
سمعنا ان تلاوة القرآن افضل من الذکر و آنگاه در تقویت این سخن فرموده
در چه نیک غواصی کرده است گوینده این سخن برای آنکه بکلام حق سبحانه ذکر حق
کردن فاضلتر از آن باشد که بکلام خود فان القرآن لم یخلق منذ نزل الی العباد
ولا یخلق ولا یندنس فهو علی طراوته و طیبه و طهارته ولکسوة الی نور عظیم

لایق بجناب المتکلم وهو الله عز وجل و ذکر الذی یذکره العبد
مبتدعا من تلقاء قلبه من علمه بربه لا کسوة و اگر کسی معنی قرآن نداند
باید که دل حاضر دارد در خواندن و نگذارد تا حدیث النفس اصلا بهر جانب برود و دل را
بنور تعظیم و توقیر آراسته دارد و در دل وی حاضر بود عظمت قرآن که سخن خدا ایست
عز وجل و صفت وی ست و قدیم ست اگر حقیقت معانی این حروف آشکارا
شود هفت آسمان و هفت زمین را طاقت تجلی آن نباشد و امام احمد حنبل رحمة الله
علیه میگوید خداوند عز وجل را بخواب دیدم گفتم یا رب تقرب بتو بچه چیز فاضلتر گفت
بکلام من قرآن گفتم اگر معنی فهم کنند و اگر نه گفت اگر فهم کنند و اگر نه یکی از کبرا میگوید
قدس الله ارواحهم کسی که دارو خورد و نداند که چه میخورد اثر کند قرآن نیز اثر کند و هر حرفی
از قرآن بمنزله کوهیست که بر وجود بشریت واقع میشود و آنرا فنا میکند و آثار او را
رفع می کند و چون نور قرآن بنور دل مومن جمع شود نورانیت زیاده شود و وجود بشریت
بیشتر متلاشی گردد خواجه امام محمد بن علی حکیم ترمذی قدس الله روحه فرموده اند که جمله
وظیفه تلاوة قرآن هر شب فاتحه و قل یا ایها الکافرون و قل هو الله احد و قل اعوذ
برب الفلق و قل اعوذ برب الناس و خاتمه سوره حشر و خاتمه سوره بقره ست
و جمله وظیفه سوره یس ست و حضرت عزیزان خواجه علی رامیتنی قدس الله روحه
فرموده اند که هرگاه سه دل جمع آید کار بسته مومن بر آید دل قرآن و دل بنده مومن
و دل شب و حضرت امام ربانی خواجه یوسف بن ایوب همدانی قدس الله روحه
که سلسله مشایخ خواجه ما قدس الله تعالی ارواحهم بایشان می پیوندد چنین
فرموده اند طالب را باید که شب و روز را مستغرق کلمه لا اله الا الله گرداند و خواب
و بیداری بر گفتگوی وی نفقه کند و دست از نوافل نمازها و ذکرها و تسبیحها بدارد و اقتصار
برین کلمه کند چنانکه علم لدنی و حکمت الهی بود و خدمت نفل زحمت بود هر روز و شبی بلکه

هر ساعت و لحظه پندارد که در لا اله الا الله نو مسلمان ست از هر چه جز لا اله الا الله است
الا نماز فرض و سنت تبرا کند بکلی از چنان لا اله الا الله را ابد و ناچار داند و باقی را
بلا و محنت شناسد تهی گردد از اندیشهٔ کلی کائنات و تعلق گیرد بذکر لا اله الا الله در همه
حالات و ساعات و در قطع علائق مخلوقات هیچ آلتی از افعال و اذکار ظاهری و باطنی
کامل تر و شافی تر از قول لا اله الا الله نیست شیخ شهید مجد الدین بغدادی قدس الله تعالی
روحه گفته اند اتفق المشایخ قدس الله تعالی ارواحهم علی ان المرید ما لم
یسلک طریق لا اله الا الله مدت قرینة باربعین سنة لا یصل الی حقیقة الا الله
و حضرت خواجه امام محمد بن علی حکیم ترمذی قدس الله تعالی روحهما فرموده اند کسی که
دوام دولت ایمان طلبید باید که در هر کاری و در هر حالی عادت وی گفتن لا اله الا الله
بود و ظلمت شرک خفی را باین کلمه همواره دور می کند از خود و ظهور نور ایمان را بر دل خود
تازه میدارد چنانکه رسول صلی الله علیه وسلم فرموده اند جددوا ایمانکم بلا اله الا الله الحدیث
و منتهای اهل تلوین را مرتبه ندماست تا ایشان را بی اختیار ایشان بحضرت سلطنت
ندارند باز نیابند و اهل تمکین را مرتبهٔ وزراست که حضرت سلطنت ایشان را نائب
مناب خویشتن ساخته است و در تصرف ملک اختیار داده و مطلق العنان گردانیده
پس اهل تمکین حال ایشان از زوال ایمن بود و هر گاه که خواهند باختیار از صفتی بصفتی
و از حالتی بحالتی منتقل کردند اهل تمکین را نیز تلوینات احوال هست اما فرق ست
ایشان بر احوال باطنی خویش غالب اند و متصرف می توانند شد و آنکه طائفه
از اهل الله گفته اند که مقصود از وعید تخفیف ست این سخن از ایشان در وقت
مطالعه الطاف ربوبیت بوده باشد و در زمان غلبه و تصرف آن حال بر ایشان
اما طائفه از اهل الله که بر احوال باطنی خویش متصرف باشند آن احوال را بمیزان
شرع سنجید اگر موافق قانون شریعت بود بران اعتماد نمایند و بظهور آرند و اگر نه بران

اعتماد نکنند یکی از کبرا قدس الله ارواحهم میگوید لا اقبل من قلبی الا بشاهدین

عدلین الکتاب والسنة و آن شام که عبد الله خجندی بما پیوست در آخر آن
دوازده سال بعد از واقعه که خواجه محمد علی حکیم ترمذی قدس الله تعالی روحه در تهیه
با و نموده بود و با وی در آن واقعه فرموده که خود را تشویش مده این زمان وقت ظهور آنچه
می طلبی نیست این معنی در بخارا بعد از دوازده سال ترا خواهد بظهور آمدن و بصحبت آنکس
خواهی رسیدن و قصهٔ واقعهٔ خود را تمام بگذارد و اظهار طلب کردند در آن واقعه دیده شد
که مرا بر اندرونهٔ کنج خانه رسانیدند دریچه در آن کنج خانه پدید آمد و بر آن دریچه زنجیرے
و قفلے کلید آن قفل بیاوردند و بمن تسلیم کردند مرا سیل آن شد که قفل را بگشایم اندکی بگشادم شعلهٔ بزرگ
بر آن آمد با خویشتن گفتم اگر این در را حالیا تمام بگشایم کس را قوت این شعلها نتواند بود
کلید با منست هر وقت که اختیار باشد بمقدار مصلحت می توان گشود در صفت
اهل تمکین گفته اند از رق تصرف احوال آزاد شده اند و حجاب از پیش بصیرت
ایشان بکلی برخاسته است هیچ سببی از اسباب لغزی و ضعفی بحال ایشان راه نیابد
و هیچ چیز از ممکنات سر ایشان را از مشاهدهٔ محبوب و اشتغال بآن مشغول نتواند کرد
اختلاط با خلق و مشاهده احوال ایشان در ایشان اثر نکند و صفت ایشان را تغیر
نتواند کرد چنانکه اهل تلوین و اهل تمکین را به ندما و وزرا تشبیه فرموده اند ولی عزلت
و ولی عشرت هم بوزیر و ندیم تشبیه کرده اند ولی عزلت اشرف ست بنسبت حال
و ولی عشرت افضل ست بحسب کمال و همچنین ملک مقرب اشرف ست از انسان
ناقص و انسان کامل افضل و اکمل ست از وی و آنکه در صحیح وارد ست در حدیث قدسی
وان ذکرنی فی ملاء ذکرته فی ملاء خیر منهم و همچنین آنچه وارد ست در
حدیث قدسی دیگر در وصف ولی عزلت ست ان من اغبط اولیائی عندی
مومن خفیف الحاذ و آنچه در آن حدیث دیگر وارد ست که رسول صلی الله علیه وسلم

فرمود ان الله تعالی عبد لیسو بانبیاء ولا شهداء ویغبطهم النبیون
والشهداء لقربهم ومکانهم من الله عز وجل ولقد تمنی اثنی عشر نبیا
انهم کانوا من امتی وانچه وارد ست در احادیث دیگر که مثل این احادیث ست
موهم تفضیل خواص ملک بر خواص بشر ست وموهم تفضیل ولی بر نبی ست دفع
آن وهم وتحقیق جواب ازان شبهه بنا برین معنی ست که فرق ست میان شرف حال
ومیان فضیلت وکمال ومنها طریقه اهل الله برانواع ست بعضے برخصت عمل کردند ایشانرا
مقصود از رخصت نفع خلق بود نه وجود خود وبعضی عمل بعزیمت کردند مقصود ایشان نیز
نفع خلق بود نه وجود خود اما نفع خلق در عمل بعزیمت بیشتر ست وظهور دران تمام تر
واز خطر دور تر همه در کار اند هر آدمی مثال درختی ست درخت بی نتیجه نبود یا میوه دهد اگر چه میوه
مختلف طعام باشند یا در سایه او بیاسایند یا از حسن وطراوت او بنظر اعتبار بهره گیرند

نظم هر کس بقدرت در آرزوی دگرند	اندر تگ دوی وجست وجوی دگرند
گرچه کس را هیچ کار وبار نیست	جمله بیکار اند وکس بیکار نیست

کمال وجود اهل الله درای عقیده خلق ست وزیاده از انست از عقیده خلق
جز بار خاطر چیزی دیگر نیست مقصود ازان عقیده واظهار کمال الله تربیت وجه خلق بسته
بارستی برای منفعت دیگران می باید کشید ودر باطن آن هستی را از خود نفی می باید کرد
نسبت تربیت ومنفعت وجود ایشان در اظهار کمال قصور ونقصان ست در
باطن ایشان ازین معنی در دعا آمده است اللهم لا تجعل لی عزا ظاهرا الا احدثت لی
ذلة باطنة بقدره ولا ترفعنی عند الناس درجة الا حططنی عند نفسی مثلها داعیه طلب که
در کسی پیدا می آید وصحبت اهل الله را طالب میشود محض فضل الهیست در حق آنکس بیرا که
ع فشور غمش بهر دل وجان ندهند + باید که قدر آب نعمت بزرگ را بشناسد اگر همه
آب بود که زبانی گوش دل را بسخن اهل الله دارد وتوفیق آن یابد وآن داعیه را تربیت دهد

وتقویت کند نظر اهل الله بران واعیهٔ طلب که بی اختیار ایشان دریکی پدید آید وظهور کند پیشترست چه اگر باختیار ایشان دریکی آن واعیهٔ طلب ظهور کند آن اختیار از ایشان محل خطر بود ونفی آن اختیار درباطن بر ایشان لازم میگردد وتا بی اختیار ایشان از غیب چه پدید آید ومتصیان واهل طلب را نزدیک خداوند سبحانه وتعالی ونزدیک اهل الله تعظیم ونفاذ قولیست وبرای اینست که یاد آورد در اذا رایت لی طالبا فکن له خادما ظهور واعیهٔ طلب دولتی بزرگ ست زیرا که تا حق سبحانه وتعالی بصفت ارادت بروح بنده تجلی نکند عکس ارادت الهی در دل بنده پدید نیاید وطالب حق سبحانه تعالی وطالب صحبت دوستان وی نگردد ؎

جوینده ازان نه که جویان تو نیست	درجویای بدان تراجویان ست

وتربیت وتقویت این صفت دران بود که تسلیم تصرفات ولایت شیخ کامل مکمل گردد تا بعنایت خداوند عزوجل بمقصود رسد وبحصول پیوندد واگرنه خطر آن دارد که آن صفت طلب در وی بقا نیابد ومنها طریقهٔ اهل باطن کم دیدن وکم زدن ونیستی وافتقارست ودید قصور اعمال ومشاهدهٔ نقصان احوال ووجود بشریت بهیچ چیز چنان منتفی نگردد که بدید قصور یکی از حکمتهای که بنا بران زلت بر انبیا گذرانیده اند این بود وحقیقت استغفار آنست که استغفار از وجود بشریت بود که اصل همه گناهان ست بعد ازانکه وجود بشریت را اشتباه دالم لقای آن از او خود دریابد ودران از درماندگی از سر تضرع در حضرت صمدیت جل ذکره

بنالد تا حقیقت استغفار بود نظم	خلق ترسد از تو من ترسم ز خود
گز تو نیکی دیده ام وز خویشتن بد	دولت درد مسلمانیم ده
همیشه نفس ظلمتها نیم ده	درگذرانیدن قصور بر اهل الله حکمت

نفی وجود بشریت ایشان است واعتراض موسی بر خضر علیه السلام که بجهت غیرت شریعت بود یکی از حکمتها که دران نفی وجود موسی بود علیه الصلوة والسلام

مرشد علی الحقیقة جل ذکره هر یک از دوستان خود را نسبت بحال او تربیت می فرماید
و چون اولیای امت را از نسبت ولایت سید المرسلین صلی الله علیه وسلم بهره ایست
هر آئینه از نسبت ولایت پیغامبران دیگر علیهم السّلام نیز بهره بود و اولیای امت را
بهره از علم لدنی بنسبت مشرب خضر ست علیه الصلوٰة والسّلام و بنسبت استعداد
از روحانیت او و اگرچه اولیاء رحمة الله علیهم بواسطهٔ صورت جسمانیت وقتی باشد که
غافل باشند از آن استمداد اولیای امت را اقتباس انوار از مشکوة روحانیت بعضی
از انبیاء علیهم السّلام می باشد و استمداد باطن از روح آن نبی منافی تبعیت حضرت
رسالت صلی الله علیه وسلم نیست زیرا که همه انبیا علیهم السلام که بوده اند مقتبسان
انوار حقیقت از مشکوة نبوت حضرت رسالت اند صلی الله علیه وسلم و مستمد اند
از باطن مقدس او صلی الله علیه وسلم ارواح همه در تحت احاطت روحانیت او است و اهل
و علم لدنی علمی بود که اهل قرب را بتعلیم الٰهی و تفهیم ربانی بیواسطه معلوم و مفهوم گردد و آن
علم را بمعرفت ذات و صفات حضرت عزت جل ذکره تعلق باشد و آن علم را عالم غیب
در دل ایشان در اندازد قل ان ربی یقذف بالحق علام الغیوب و آن علم
بشهادت وجد و ذوق بود نه بدلالت عقل و نقل و در وقتی باشد که نور حقیقت ظهور کند
و مباشر دل گردد و حجاب صفات بشریت و لوح دل از نقوش علوم روحانی و عقلی و سمعی
بکلی صاف شده باشد و بنده از وجود بشریت بدر آمده از لدن خویش بلطف حق سبحانه رسیده
و از آنحضرت در معرفت ذات و صفات او جل ذکره ادراک معانی و فهم کلمات توانسته

نظم
چون ملائک گوی لا علم لنا ... تا بگیرد دست تو علمتنا
گر درین مکتب ندانی تو هجا ... همچو احمد پری از نور حجا
دانشی باید که اصلش زان سرست ... زانکه هر فرعی باصلش رهبرست
هر پری بر عرض دریا کی برد ... تا لدن علم لدنی می برد

ومنها نسبت باطنی درین طریقه چنان افتاده است که جمعیت دربلا وصورت تفرقه بیشتر ازان بود که در خلوت وصورت جمعیت بر مثال جوهریست که هرچند پوشیده تر بود جوهریت او صافی تر گردد وزینعنی گفته اند ؎ از درون شو آشنا وز برون بیگانه وش ＊ اینچنین زیبا روش کم می بود اندر جهان ＊ حقیقت نیت که بحقیقت تحت اختیار نیست درین طریقه درین صورت افتاده است روح صورت هر عملی نیت ست واگر نیت نبود چشم داشت نتیجه نبود هیچ عملی نتیجه ندهد اگرچه در کسب اخلاص خود را از نظر به نتیجه نگاه می باید داشت اینکه فرموده اند عمل بی چشمداشت نتیجه ندهد معنی آنحدیث ست که وارد شده است عن بعض الصحابة رضی الله عنهم وروی ایضا مرفوعا لا اجر لمن لا حسبة له حسبت واحتساب چشمداشت ثواب ونتیجه باشد واجر نتیجه عمل صالح هم در دنیا بود وهم در عقبی وازینجا فرموده است ابوسلیمان دارانی قدس الله روحه کل عمل لیس له ثواب فی الدنیا لیس له جزاء فی الآخرة ومنها معلوم نیست که درچه صفت وارند وختم بر کدام صفت خواهد بود وگاهی ایمنی وگاهی اضطراب کاریست بی تدبیر وحیرتیست ضروری هر کس از کسب صفتی بکمال رسیده اند اما عاقبت کار همه تحیر بود تن در می باید دادن وتسلیم تصرفات غیب بودن وجود خود را بکلی بحضرت واجب الوجود جل ذکره تفویض نمودن که ابتدا ووسط معلوم ست اما انتها معلوم نیست که ختم کار برچه صفت ست وبرچه حالت ست همه برین بوده اند شیخ عطار قدس روحه میفرماید نظم

پیش دانایان که ره بین آمدند	گاه بی گاه از پی کین آمدند
جان خود را عین حیرت ساختند	همه جان عجز وحیرت ساختند
در تنگ این بحر بی پایان بسی	غرق گشتند وخبر نه از کسی
تو چنان دانی که این آسان بود	بلکه کمتر چیز ترک جان بود

دل و حیران شدم یکبارگی	می ندانم چاره جز بیچارگی
چند گویم جز خموشی راه نیست	زانکه کس را زهرهٔ یک آه نیست

اولیای خدای عزوجل خود را بکلی تسلیم تصرفات الٰهی گردانیده اند و دامن همت را از التفات بوجودی که طالب حظ جسمانی یا روحانی بود پاک افشانده اند بنابرین حزن و خوف را که سبب ظهور این دو صفت طلب حظ روحانی یا جسمانی است زیرا که حزن بجهت فوات حظوظ بود در ماضی یا در حال و خوف بجهت فوات آن در مستقبل از ایشان پرداخته و این تشریف مر ایشان را ارزانی داشته که الا ان اولیاء الله لا خوف علیهم ولا هم یحزنون الآیه و بحقیقت درین زمان اسم ولایت بر ایشان مطلق شده است زیرا که درجهٔ ولایت که الفناء فی الله والبقاء به است بعد از فنا مطلق بود از همه حظوظ و تعلقات جسمانی و روحانی و با اینهمه در مقام ولایت اولیا خدا را خشیت و هیبت و عظمت و جلال الوهیت بجای خوف و حزن تشبه است و بحسب ترقی در درجات ولایت ادای حق عظمت الٰهی لازم ذات شده و ازین معنی سید اولیا و سند انبیا صلی الله علیه وسلم فرموده است انا اعلمکم بالله واخشاکم بالله و خواجه محمد بن علی حکیم ترمذی قدس الله تعالی روحه فرموده ان الانبیاء والرسل صلوات الله وسلامه علیهم لم یأمنوا المکر بعد البشری ولیس المکر عند ما الذی یفعله العامة فالذی یفعله العامة خوف التحویل فهذا غیر مأمون فاذا اومن وبشر امن فاما المکر الذی لا تجوز امنه فاعظم شأنا ومنها چون سالک را بعد از بلوغ تفرقه میان دل و زبان می شود یعنی اشتغال ظاهر از اعمال باطنه مانع نیاید و عمل باطن از شغل ظاهر حجاب نگردد اجازت دعوت خلق بود و بلوغ سالک عبارتست از تصرف وجود فنا در وی و رسیدن در سیر فی الله که مقام جذبه است و چون سالک تصرفات جذبات الوهیت را از خود

مشاہدہ کردہ بود و کیفیات آثار جذبات را در خود دیدہ و مظہر صفت جذبۂ آلٰہی شدہ
لاجرم بصفت جذبہ در باطن دیگری تصرف تواند کرد و آن تصرف وے تصرف
حق سبحانہ باشد گفتہ اند حقیقت ولایت کہ در باطن نبوۃ است تصرف ست
در خلق بحق و ولی بحقیقت مظہر تصرف نبی ست و علامت صحت حال ولی متابعت او
نبی خود را و متصرف بحقیقت جز یکی نیست و گفتہ اند واصلان و کاملان دو قسم اند جماعتی
از متقربان حضرت جلال آنانند کہ بعد از وصول بدرجۂ کمال حوالۂ تکمیل دیگران بایشان
نرفتہ است غرقۂ بحر جمع گشتند و در شکم ماہی فنا مستہلک شدند قباب غیرت و قطان
دریای حیرت اند ایشان را از وجود خود آگہی نبود بدیگری کجا پردازند در ایشان
گنجائی آن کی بود کہ دیگران بدان جناب آشنا توانند کرد این طائفہ را از ولایت
طور نبوۃ بہرہ نبود و قسم دوم از واصلان و کاملان آنانند کہ چون ایشان را
از ایشان بر بایند باز تصرفات جمال ازلی ایشان را از ایشان دہد و خلعت نیابت
پوشانند و حکم ایشان را در مملکت نافذ گردانند و فضل و عنایت ازلی ایشان را بعد از
استغراق در عین جمع و لجۂ توحید از شکم ماہی فنا بساحل تفرقہ و میدان بقا خلاصی
و مناصی ارزانی دارد تا خلق را بنجات و درجات دعوت کنند این طائفہ اند
کاملان مکمل کہ بواسطۂ کمال متابعت رسول صلی اللہ علیہ وسلم مرتبۂ وصول و وصول
یافتہ اند و بعد از ان در رجوع براثر دعوت بدعوت خلق بطریق متابعت ماذون و ماموس
شدند قل ھذہ سبیلی ادعوا الی اللہ علی بصیرۃ انا و من اتبعنی الآیۃ ہر کجا
فرو ماندہ در ظلمت بیابان تحیر بطلب بر حالت حوالہ او را در اقتباس جذوات
و مواجید بانفاس طیبہ ایشان فرمودہ اند مقام ایشان آن بود کہ گویند ؎

عیسے منم و معجز من این نفس ست	ہر دل کہ شنید این نفسم زندہ شود

و من احسن قولا ممن دعا الی اللہ و عمل صالحا و قال اننی من المسلمین و جعلنا

منهم ایمة یهتدون بامرنا لما صبروا وکانوا بآیاتنا یوقنون در صفت اینطایفه

گفته اند ای بسا کوه احد کز راه ایشان برکنده اند	ای بسا وصف احد کاندر نظر بیهوده اند
این همه دعویت یعنی وی بدعوی بیشتر	وی و وصد چندانکه دعوی کرده بنموده اند

ایشانند اولیای عشرت ایشان را از اذواق طور نبوة نصیبی هست بر حسب مراتب و درجات ایشان و منها وجود عدم شاید که عود کند بوجود بشریت اما وجود فنا هرگز بوجود عدم و وجود بشریت عود نکند هیچ جز از ممکنات وجود فنا را تغیر نتواند کرد و مراد از وجود بشریت وجود طبعی اصلیست نه وجود طبعی عارضی عود وجود عارضی حقیقت فنا را زیان ندارد و آن صورت طبیعت بود نه حقیقت طبیعت قطعه

موسی اندر درخت آتش دید	سبز تر می شد آن درخت از نار
شهوت و حرص مرد صاحبدل	همچنان دان و همچنان انگار

حدیث صحیح وارد شده است انما انا بشر اغضب کما یغضب البشر وارضی کما یرضی البشر و ناطق ست بصحت این معنی و اهل معرفت چون بعد از مرتبه فنای احد بمرتبه بقا باحد میرسند انچه می بینند در خود می بینند و انچه می شناسند در خود می شناسند و حیرت ایشان در وجود خود ست و فی انفسکم افلا تبصرون من عرف نفسه فقد عرف ربه الحدیث مراد از وجود عدم دوام این دو صفت ست و مراد از عدم آن صفتیست که گفته اند زذوق این عدم آمد جهان جان بوجود + زهی عدم که چو آمد وجود ازو افزود + و نیز گفته اند که این نه آن نیستی ست که او محرومی نام ست بلکه آن نیستی ست که همه هستیها او اعلام ست و اول کسی که عبارت از حال فنا و بقا بدین دو لفظ کرد و طریقت خود را درین دو عبارت مندرج گردانید لسان التصوف شیخ ابو سعید احمد بن الخراز بود قدس الله تعالی سره که از کبار ایمه و اجل مشایخ اهل تصوف ست از مشایخ مصر بوده است و در کتاب

طبقات مذکورست صحبت او باذوالنون مصری و سری سقطی و بشر حافی و غیر ایشان
از مشایخ کبار قدس الله تعالی اسرارهم بود و وفات وی در سنه سبعه و سبعین و مائتین
پیش از وفات سید الطائفه جنید قدس الله تعالی روحه به بیست و دو سال و در تجرید
و انقطاع شان عظیم داشت و در علم باطن تصانیف بزرگ و کلام و رموز عالی
گفته اند فنا عبارتست از نهایت سیر الی الله و البقا عبارتست از بدایت
سیر فی الله و سیر الی الله وقتی منتهی شود که سالک از وطن مالوف حظوظ البشریت
بکلی بیرون آید و در راه طلب توجه راست بحق بیارد و بادیه هستی را بقدم صدق

بیکبارگی قطع کند تا بکعبه وصال رسد — لنظم الیک یا منتهی حجی و معمری
ان حج قوم الی تراب و احجار — و سیر فی الله انگاه محقق شود

که بنده را بعد از فنای مطلق که فنای صفات و فنای ذاتست وجود حقانی
ارزانی دارند تا بدان وجود حقانی بعالم اتصاف باوصاف الهی و تخلق
باخلاق ربانی ترقی تواند نمود و این مرتبه بی یسمع و بی یبصر و بی یبطش و
بی یعقل که ذات و صفات فانیه درین مقام در کسوت وجود باقی از قبر حجاب
در حشر ظهور برانگیخته شده باشد و تصرفات جذبات حق سبحانه و تعالی بر باطن
بنده مستولی شده باطن او را از جمیع وساوس و هواجس فانی گردانیده و بصفات
ذاتی خود در باطن بنده متصرف گشته و او را از آنکه بخودی خود تصرف کند عزل کرده
و درین مقام هر آئینه بنده محفوظ بود در رعایت وظائف شریعت و اقامت
امر و نهی دلیل بکلی صحت حال فنا این بود و اگر محفوظ نبود در رعایت آنچه
مر حق را عز و جل بر ویست دلیل عدم صحت حال فنا این بود ابو سعید خراز قدس الله
روحه درین معنی فرموده است کل باطن یخالفه الظاهر فهو باطل وساوس و هواجس نسبت
باکسی ست که هنوز از مقام فنا نگذشته شرک ظاهر باشد خفی بود و به نسبت که بلکسی که

به بقا بعد الفنا رسیده باشد شرک نبود و آنکه هنوز در بدایت حال فنا بود سکر شان از احساس
بغایب گردانند و چون در مقام مشاهده ذات و صفات تمکین یافته بود از سکر حال فنا بصحو آید
و غیبت از احساس درین مقام تمکین لازم دل نبود و شاید که بعضی را اتفاق افتد و بعضی
را نی بلکه باطن وی غرقه لجه فنا بود و ظاهر وی حاضر آنچه میرود از احوال و افعال باشد
اهل فنا و بقا بعد از طلب و مجاهدت به طمانینت و وجدان و سرور مشاهدت رسیده باشند
و در عین مراد نامراد گشته مقامات و کرامات را حجاب دانسته و مشرب دل از کل حظوظ جسمانی
و روحانی صافی کرده و در رسیدن بمرتبه فنا نشان رسیدن بحقیقت محبت ذاتی بود و مقام
فنا موهبت محض ست و اختصاص الهیت و سنت الهی رفته است که از عطای
محض که بحقیقت موهبت باشد و صورت عطا و عاریت نبود هر آینه رجوع نفرماید
و ازینجا گفته اند الفانی لایرد الی اوصافه ذوالنون مصری قدس الله تعالی سره
فرموده است ما رجع من رجع الا من الطریق و ما وصل الی الله احد فلا یرجع عنه این ست
معنی سخن حضرت خواجه ما قدس الله تعالی روحه که فرموده اند وجود فنا هرگز بوجود بشریت
در نماند و مقام فنای مطلق اگر موهبتی ست اما ظهور این مقام بتدریج بحصول شرایط است
و شرط رسیدن بفنای مطلق توجه تام ست بجناب حق سبحانه بواسطه محبت ذاتی و اجتناب
از آنچه مقتضای محبت ذاتی نبود و مراد از فنا جهت بشریت و خلقیت نمای این جهت
است در ظهور سلطان ربوبیت و حقیقت و این معنی را تمثیل کرده اند بآنکه هر چه
اندر سلطان آتش افتد آتش در وی و صفت وی گردد اما این تصرف آتش مثلا اندر
صفت آهن ست نه در آهن همانست آهن هرگز آتش نگردد ع تو او نشوی
ولیکن ار جهد کنی ⁂ جائی برسی کز تو تویی برخیزد ⁂ راه علم و عقل تا بساحل دریای
فنا بیش نیست بعد از آن حیرت و بی نشانی ست و عجائب این ظهور را نهایت
نیست و احوال وجد بسلوک در رسیدن معلوم نگردد ع عاشق نشود هر که بدرد آشنا نبود

وازینجا مبدأ شهود عالم وحدت ووحدانیت بوده فالحق سبحانه یتجلی الکل من حیث
کون شیئ موجودا به معلولا بنفسه لا من حیث ان له وجودا خالصا
اتخذ به فانه محال وبعد از رسیدن بدرجهٔ فنا فی الله وبقا بالله حکم تعین وتقید
مطلقا از بنده مرتفع نشود ودر مرتبهٔ بقا بالله در اتصاف بصفات ربانی او را تعینات
حقانی باشد ابراهیم بن شیبان که از مشایخ طبقات ست قدس الله تعالی
ارواحهم میگوید الفناء والبقاء یدور علی خلاص الوحدانیة وصحة العبودیة
وما سوی ذلک فمغالیط وزندقة وفنای فنا که درمیان اهل الله متعارف
است آن بود که چنانکه از وجود جسمانی فانی گشته اند وجود روحانی نیز فانی گردد
تا در رویت جلال وکشف عظمت الوهیت وغلبات آن حال دنیا وعقبی
فراموش کند واحوال ومقامات در نظر همت او حقیر نماید از عقل ونفس فانی گردد واز فنا نیز فانی گردد
واندر عین فنا زبانش بحق ناطق شود وتن خاضع وخاشع گردد ودر عین فنا
اینهمه حیرت وبی نشان بوده **بیت** کس می ندهد ز تو نشانی + اینست نشان
بی نشانی + فیتخفیه فی کسنه الآیه از حضرت خواجهٔ ما قدس الله تعالی روحه
سوال کردند که فنا بر چند وجه است جواب فرمودند که بر دو وجه است اگر زیاده
گفته باشند اما بازگشت اینهمه دو وجه ست یکی فنا از وجود ظلمانی طبعی ودیگر فنا
از وجود نورانی روحانیست وحدیث نبوی علیه السلام باین دو وجه ناطق ست
که ان الله تعالی سبعین الف حجاب من نور وظلمة وبعضی از کبرا قدس الله تعالی
ارواحهم همه در بیان این دو وجه فنا چنین فرموده اند که خطوتان وقد وصلت
وگاه گاه حضرت خواجهٔ ما قدس الله تعالی روحه در بیان این طریق وسیر
الی الله همه حجب را بیکی باز می آوردند ومی فرمودند حجاب تو وجود تو نیست
دع نفسک وتعال خود را بر در بمان وانگه در رو سه از تو تا دوست ره بسی نیست توئی

درراه تو خاشاک و خسے نیست توئی + واز ینجاست که بعضی کبرا قدس الله تعالی
ارواحهم فرموده اند لا حجاب الا وجودک و در حدیث نبوی علیه الصلوة والسلام که در
صحیح وارد ست اماطة الاذی عن الطریق اماطه اذی اشارت بنفی وجود بشریت
ست و وصول محبت بمحبوب که نهایت جمیع احوال شریف ست بعد از فنا و بقای
مذکور صورت بندد و قبل الفنا امکان وصول نیست آنجا که سطوات انوار قدم
تاختن آرد ظلمات حدثات را چه مجال ماند و همچنین در فنا وصول متصور نشود
اما بعد از بقاے وجود محب بمحبوب وصول تواند بود و وجود محب
که بقا یافته است بمحبوب از سطوات تجلی مضمحل و ناچیز نگردد بلکه قوت گیرد نظم

در تو کجا رسد کسی تا نرود بپای تو	مرغ تو چون شود ولی تا نپرد ببال تو

فنا برین بمعنی اهل وصول را در مشاهدات قوای ایشان از تلاشی محفوظ بود ع

یحرق بالنار من یمس به	ومن هول النار کیف تحرق

و همچنین ایشان از تغیر بسبب مخالطت با خلق محفوظ باشند هیچ چیز از ممکنات
واصل را از مشاهده محبوب و اشتغال باو مشغول نتواند کرد چه رجوع واصل
در احوال بمحبوب خود بود نه شهود حق سبحانه و تعالی او را حجاب خلق گردد نه خلق
حجاب شهود حق سبحانه و تعالی چنانکه صاحب فنا را نه مخالطت خلق او را حجاب
حق سبحانه و تعالی گردد و نارسیدگان بمنزل فنا بلکه هر یکرا در مقام خود بحجاب
دیگری گردد در مشاهده کنند و فنا و بقا در وی با هم مجموع بود و در فنا باقی بود و
در بقا فانی الا آنکه در حال ظهور بقا فنا بطریق علم در وی مندرج بود و مرتبه وصول
را که مراتب سیر فی الله است نهایت نیست زیرا که کمال اوصاف محبوب را
نهایت نیست و هر چه در دنیا بآن برسند از مراتب وصول هنوز اول مرتبه باشد
از آن مراتب به نسبت با نچه مانده است و بعمر ابدی در آخرت نهایت آن مراتب

نتوان رسید و اینجا شیخ طریقه شیخ عطار قدس الله سره می فرماید نظم

اندر ره حق جمله ادب باید بود	تا جان باقیست در طلب باید بود
یکدم اگر هزار دریا بکشی	کم باید کرد و خشک لب باید بود

وسیر فی الله مقام بقا بعد از آن ست وسیر عن الله بالله مقام تنزل ست بمبالغه عقول خلق برای دعوت ایشان بحق واین مقام خاصه پیغامبران مرسل ست صلوات الله علیه وسلام علیهم اجمعین و ما رمیت اذ رمیت ولکن الله رمی ودرین مقام تنزل در هر امرے ایشان را رجوع بحق واستغفار دوام لازم بود واولیا را ازین مقام به تبعیت انبیا علیهم الصلوة والسلام بهره بود چنانکه فرموده اند قل هذه سبیلی ادعو الی الله علی بصیرة انا ومن اتبعنی وسبحان الله وما انا من المشرکین والله یهدی وصلی الله علی خیر خلقه محمد وآله اجمعین وسلم تسلیما کثیرا کثیرا برحمتك یا ارحم الراحمین

بسم

رسالهٔ قدسیه سن کلام خواجه خواجگان خواجه بهاء الدین نقشبند که خواجه محمد پارسا نوشته اند از فرمودهٔ خواجه علاء الدین عطار که از اجل خلفای حضرت خواجه اند قدس الله سرهم

رسالهٔ نور وحدت تصنیف حضرت خواجه عبید الله المعروف بخواجه خرد

خلف حضرت خواجه | بسم الله الرحمن الرحیم | باقی بالله قدس سره

این رسالهٔ نور وحدت من تصنیفات حضرت قدوة المحققین برهان المدققین عارف بالله خواجه عبید الله المعروف بخواجه خرد قدس الله روحه وافاض علی الطالبین فتوحه شب جمعه مبارک روز عرس خواجه بهاء الحق والملة والدین المعروف بنقشبند قدس الله تعالی سره العزیز سوم ربیع الاول سنه هزار و پنجاه و سه اتفاق شروع در اظهار این اسرار واقع شد الحمد لله که حقیقت از آفتاب روشن ترست وجمال وحدت از مرآت کثرت بهمه حال در نظر اما بعد این رساله از حقیقت تو بوئی است اگر بچشم همت بمطالعه او فرمائی چنان دانم که از صورت بحقیقت برسی و وجود موهوم از میانه برخیزد ای سید یکی از بعد خبر نه داد و آنرا وجهی بود و دیگری از قرب نشان میدهد گردانند آنرا نیز سببی باشد حقیقت تو که بزبان این رساله با تو حرف میزند بر وحدت اطلاع دهد که آنجا نه بعد است ونه قرب و چون وحدت طلوع فرماید بعد و قرب عین وحدت باشد ای سید

هر فرقه با فرقهٔ دیگر در نزاع و جدال ست مگر اهل وحدت که ایشان با همه یکی اند
اگرچه هیچکدام با ایشان یکی نیست ای سید اهل وحدت از مذاهب مختلفه متضاده
و مشارب متنوعه متناقصه مشربی عذب لطیف روحانی و مذهب عام و شامل حال
وجدانی انتزاع نمایند و ایشان را جز این مذهبی خاص و مشربی مخصوص نیز باشد چنانچه
در گفتگو در آید و گفته شود که متکلم چنین گفت و حکیم چنین و صوفی چنان ای سید
وحدت باطن کثرت ست و کثرت ظاهر وحدت و حقیقت در هر دو یکی ست ای سید
موجود یکی ست که بصورت کثرت موهوم می نماید ای سید ترا از وحدت بکثرت
آورده اند و از یگانگی بدوئی وانمودند بجهت حکمتی که او سبحانه داند و بندگان خاص
او نیز باعلام او دانند و ترا چنان ساختند که از وحدت سابقه هیچ خبری نداری
و از ان حال اثری در تو پیدا نیست بلکه تمام عالم را حق سبحانه و تعالی از وحدت
بکثرت آورده بعد از ان چندی از بندگان را بی واسطه بخود آشنا کرده از کثرت
بوحدت برده و راه وصول از کثرت بوحدت تعلیم فرموده بکثرت فرستاده چنانچه
ایشان در کثرت وحدت میدیدند و ایشان را فرمود که بدیگران تعلیم این طریقه
نمایند ایشان امتثال امر نموده اعلام آن طریق نمودند هر که بران راه عمل کرده
و پیروی آن جماعه بزرگواران نموده از کثرت بوحدت پیوست و از دوگانگی بیگانگی
رسید آن جماعهٔ بزرگواران انبیا اند و آن راه وصول شریعت و طریقت ست
ای سید شریعت عبارت از فعلی چند و ترکی چندست که آنرا در کتب فقهی بیان
کرده اند و طریقت عبارت از تهذیب اخلاق ست یعنی تبدیل اوصاف ذمیمه
باوصاف حمیده که آنرا سفر در وطن نیز گویند و تعبیر بسلوک نمایند و آن در کتب
مشایخ مخصوص در کتب امام محمد غزالی بتفصیل مذکورست و بعضی از آداب و اشغال
که مشایخ آنرا وضع کرده اند داخل طریقت ست ای سید احکام شرعی که مبنای آن

اثنینیت ست بخاصیت موصل بوحدت ست و سر آنرا خدا داند و خاصان او
پس در ایصال اعمال که مربوط بکثرت بود بسوی وحدت اشارت ست بآنکه کثرت
عین وحدت ست بفهم ای سید نماز و روزه و زکوة و حج و امثال آن که موصل
بوحدت اند بخاصیت و ایصال آنها بوحدت وقتی ست که خالصاً صمد مودی شوند
چنانچه شرط کرده اند و معنی صمد درین باب هر کس را بفهم در نگنجد و هر کس را تا الهام معنی بخاطر
رسد اما آنچه طالب وحدت را ضروریست آنست که تصور کند که نیت کردم که
نماز گذارم یا روزه گیرم مثلاً برای حقیقت خود و وجود او یعنی یافت او که ادراکم کرده ام
و میخواهم که بوسیله این عبارت وحدت که عین احد ست ظهور نماید ای سید
عابد اوست و معبود اوست عابد ست در مرتبه تقید و معبود ست در مرتبه
اطلاق و مراتب و تمیز در مراتب از امور عقلیه ست و موجود نیست مگر یک
حقیقت که هستی صرف ست بفهم ای سید چون نیک نگری اخلاق ذمیمه که رفع آنها
در طریقت واجبست همه مبنی و مشعر ست از بیگانگی و دوئی و اخلاق حمیده
که تحصیل آنها لازم همه مجرد و معلم ست از اشیای یگانگی پس طالب وحدت را چاره نیست
از شریعت و طریقت اگرچه سر ایصال در اول ورا معلوم نباشد و در ثانی اگر تاملی
نماید بشرط مناسبت غالباً بفهمد چنانچه اشارتی کردیم بآن ای سید همه اشتغال
اذکار و مراقبات و توجهات و طریق سلوک که مشایخ وضع فرموده اند برای رفع
اثنینیت موهومه است پس بدانکه فاصل میان وحدت که حق ست و کثرت که خلق ست
جز وهم و خیال نیست و بحقیقت وحدت ست که بصورت کثرت می نماید و یکی ست
که بسیار در نظر می در آید چنانچه احول یکی را دو می بیند و چنانچه نقطه جواله بصورت
دائره دیده می شود و چنانچه قطره باران نازله بشکل خط در نظر در آید پس وحدت
عین کثرت ست و کثرت عین وحدت یعنی عابد که در کثرت ست همان در وحدت ست

بذات و صفات خود در افعال و آثار ای سید عارفی رفیع المرتبه می فرمود که درویشی
تصحیح خیال ست یعنی غیر حق در دل نماند المحق خوب می فرمود ای سید چون حجاب
جز خیال نیست رفع حجاب نیز بخیال باید کرد و شب و روز در خیال وحدت باید بود ای
سید اگر سیادت میخواهی واحد شو و واحد باش و واحد شدن آنست که توهم از دوئی بر آئی و واحد
بودن آنست که بر وحدت و در وحدت همیشه باشی و تفرقهٔ خاطر و غم و اندوه همه از دوئی ست
چون دوئی از نظر برود آرام و قرار میسر گردد چنانکه تا او به هیچ غم مبتلا نگردد و در دو جهان
آسودگی حاصل شود چه آسودگی در عدم ست ای سید چون بحقیقت توحید برسی و وحدت
صفت تو گردد دانی که نسبت تو بحق بعد از سلوک هیچ تغیر نشده است همان نسبت ست
که پیش از سلوک بوده بلکه نسبت تو پیش از وجود و بعد از وجود نیز یکیست ای سید
دانشی پیدا کردی و یقینی بهم رسانیدی که هیچ آب و آتش زائل نگردد و از ازل تا ابد مطلق
موجود وست و بس هرگز دیگری موجود نشده و توهم باطل اعتباری دارد زید را بیماری
پیدا شد که خود را عمرو دانست و از مردم او صفات زید شنیده در طلب او شد چون بعلاج ها
خوب بیماری او رفع شد عمرو هیچ جا نبود زید بود و بس سی مرغ قصد سیمرغ نمودند چون بمنزل آگاه
رسیدند خود را سیمرغ دیدند پس حق تعالی خود را بصفت های خود میدانست این حقیقتهای
چیزهاست بعد از آن بآن صفتها خود را وانمود آن عالم است اینجا غیر کجاست و غیر کجا
موجود شد ای سید چون حقیقت کار اینچنین واقعست و معلوم تو شد که قرب و بعد
و مساوات همه از توهم ست کی دوری بود تا نزدیکی حاصل شود کی جدائی واقع شده تا پیوستگی
پیدا کنند در عالم اگر هزار سال فکر کنی غیر حقیقت مطلقه که همین وحدت ست هیچ چیز نیابی
بلکه هیچ ذاتی و هیچ صفتی و هیچ جنسی و هیچ جهتی چه خارجی و چه ذهنی و چه وهمی بهم نرسد
که غیر او بود همه اوست و اوست همه ای سید هر چه در ادراک می در آید اوست
و هر چه در ادراک نمی در آید هم اوست آنچه او را وجود گویند ظهور اوست و آنچه او را عدم گویند

بطون اوست اول اوست آخر اوست باطن اوست ظاهر اوست مطلق
اوست مقید اوست کلی اوست جزوی اوست منزه اوست مشبه اوست ای سید
با آنکه همه اوست از همه پاک ست این اطلاق او نسبتی دیگرست غیر آن اطلاق
که او همه است با عین درین اطلاق هیچ کشفی و عقلی و فهمی نرسد و یحذرکم الله نفسه
اینجاست ای سید شهود در مراتب ظهور ست و گاهی از مراتب بیرون بود
و این شهود کالبرق الخاطف باشد و دوام او مستحیل ست و حصول او و عدم او
مقتضای جامعیت انسانی ست که مظهر اتم ست ای سید عارف را بالاتر ازین مقام نیست و درین علم
فنا کلی و انعدام صرف ست و این اقسام کلیه قیامت ست ای سید این معارف درین مقام
تتمه نوشته شد آنچه سالک را ضرور ست همان فکر وحدت ست که بالا نوشته شد
باید که شب و روز درین سعی باشد که کثرت موهومه که بعنوان غیریت در نظر می درآید
از نظر ساقط شده مرآت وحدت شود و سالک جز یکی نبیند و جز یکی نداند و جز یکی نخواند
ای سید طریق دیگر اینست که لا اله یعنی همه چیزها که مشهود اند نیستند باین معنی
که گم اند در وحدت ذات و مستهلک اند و ذکر الا الله یعنی وحدت ذات بصورت
این چیزها ظاهر ست و در نظرها مشهود پس اشیا باطن اند و او ظاهر ست در اشیا
پس او هم ظاهر اشیا باشد و هم باطن اشیا و در اشیا جز ظاهر و باطن چیزی دیگر نیست
پس اشیا اشیا نباشند بلکه حق باشد و نام اشیا بر اشیا اعتباری بود که آن نیز عین حق
است ای سید طریق مراقبه از کلمات سابقه بوجوه مختلفه میتوان فهمید مراقبه
عبارت از ملاحظه معنی وحدت ست بهر وجه که توان کرد اگر بملاحظه الفاظ و تخیل آنها و بواسطه
تعقل معانی گردد آن را ذکر گویند الفاظ هرچه بود خواه لا اله الا الله و خواه لفظ الله تنها و اگر
بی تخیل الفاظ تعقل معانی کند مراقبه و توجه بود وجوه آن بسیار ست چنانچه از کتب بزرگان
معلوم توان کرد مقصود آنست که معنی وحدت در دل قرار گیرد و ذکر لفظ الله چنانست که بتحقیق تکلیف

و بتوسط تصور مضغه متوجه گشته ازین حیثیت که آن حقیقت قلبیه مظهر حق ست تخیل لفظ الله
کنند و بروی اطلاق نمایند ای سید اگر بخود متوجه شوی و توانی این توجه را درست کرد
کار باسانی صورت میگیرد ای سید بدان تو صورت و مظهر روح تست و غیر او نیست
و روح تو مظهر و صورت حق ست و غیر او نیست و این هر دو صورت جسمی و روحی موهوم اند چون لفظ الله
بخیال گوئی و بآن حقیقت که بصورت این دو موهوم ظاهر ست متوجه گردی و دانی که همانست امید
که شهود شهادت وحدت در کثرت میسر شود و هرچه در نظر تو درآید باید که بدانی که صورتی دارد و روحی دارد
و حقیقتی دارد چه صورت او ملک ناسوت اوست و روح او ملکوت اوست و حقیقت
او جبروت و لاهوت اوست که عبارت از ذات و صفات حق ست یعنی وجه خاص
بآن شئ که عین حقیقت مطلقه است ای سید جبروت صفات ست و لاهوت
ذات ست و صفات غیر ذات نیست آری در کشف و شهود اعتباری مغایرتی
روی می دهد و آن در مقام حصول تجلیات صفاتیه و ذاتیه است و تا اینجا ذات و صفات
را در یک مرتبه اعتبار کردیم بجهت عینیه ای سید عالم علم حق ست که تجلی ذات که الف
اشارت باوست ظهور نموده و علم عین ذات ست ای سید حقیقت مطلقه ظهورات
بی نهایت دارد اما کلیات او پنج ست ظهور اول ظهور علم اجمالیست ظهور دوم
ظهور علم تفصیلی ظهور سوم ظهور صور روحانیه است ظهور چهارم ظهور صور مثالیه
ظهور پنجم ظهور صور جسمانیه است و اگر ظهور انسانی را جدا گیری ظهورات کلیه شش بود این ظهورات
را تنزلات خمسه یا ستة گویند و حضرات نیز گویند ای سید انسان جامع همه ظهورات
ست و بیان این جامعیت بوجوه کثیره می توان کرد ای سید باید که بدانی که حقیقت
انسانی در همه مراتب بصورتی که مناسب آن مرتبه ظهوری دارد همه حقایق صور
آن حقیقت ست و این حقیقت بمرتبه مقدم ست بر همه حقایق
اگرچه بظهور پایان از همه افتاده است ای سید سوره فاتحه اول قرآن مجید ست

الحمد بعد واقع شده و معنی او آنست که جنس حامدیه و محمودیه مخصوص اوست یعنی حامد او ست
و محمود اوست بهر حال و بهر صفت و بهر جا و بهر صورت غیر او حامدی و محمودی نیست
ای سید اول سوره بقر الم واقع شده الف اشارت ست باحدیه که الف اول اوست
و لام اشاره است بعلم که لام وسط اوست و میم اشاره است بعالم که میم آخر اوست
یعنی احدیه صورت علم گرفت و علم صورت عالم ای سید آنچه ترا ضروریست تعقل معانی
وحدت ست و پیوسته دران مراقب بودن و تفصیل این معارف وارسیدن در اول امر
هیچ در کار نیست چون بعنایت الهی معنی وحدت در دل نشیند و خیال دوئی مرتفع گردد
ترا صفائی رو خواهد داد که همه علوم و حقائق بر تو مکشوف خواهد شد و خافیه نخواهد ماند تا کثرت
از نظر نرفته و توهم دوئی باقی ست علوم صحیحه مشکل ست که روی نماید ای سید چندروزی
ریاضتی بر خود باید گرفت و انفاس مصروف این اندیشه باید ساخت تا خیال باطل
از میان بدر رود و خیال حق بجای آن نشیند ای سید تا این خیال در تو قرار
نگرفته است و ظاهر و باطن ترا فرو نگرفته بهیچ چیز متوجه نباید شد چون اینحال قرار
گرفت و تفرقه دوئی بطرف شد هیچ چیز ترا مزاحم نمی تواند شد چه موهوم و باطل موجود
حق را مزاحم نشود ای سید نسبت حق بعالم چون نسبت آب به برف بلکه
نزدیک تر ازان باید دانست و یا چون نسبت طلا بزیورها که ازو راست کنند
یا چون نسبت گل بظروف که از گل ساخته شود و اینها همه یکیست ای سید
رابطه میان عالم و حق همه کلمه من ست چه عالم ازو ناشی ست و باری و هم کلمه الی ست
چه عالم بسوی او راجع ست و این صدور و رجوع هم در ازل و هم در ابد ست و هم در
جمیع آنات زمانی چه در هر آن عالم بحقیقت رود و از حقیقت بر آید چون موج از دریا
و هم کلمه فی ست چه عالم در حق ست و حق در عالم که بوجهی آن مظهر ست و بوجهی این مظهر و هم کلمه مع است
چه معیت ذاتی و صفاتی و فعلی بی شبهه متحقق ست و هم کلمه هو چه عالم عین حق ست

وحق عین عالم و هم کلمه لیس چه بوجهی عالم عالم است و حق حق نه عالم حق است و نه حق عالم
ای سید بوجهی از همه روابط منزه است و میان عالم و حق رابطه نیست این اعتبار را
لاتعین گویند ای سید هر که حق را باین وجه بشناسد حق را بوجهی ممکن شناخته باشد
ای سید اول سالک را باسم ظاهر متوجه باید شد و به یقین باید دانست که اوست پیدا
بهمه صورت و معانی و هیچ صورتی و هیچ معنی نیست که جز او بود این معنی را مکرر نوشته ام
بجهة تاکید باز می نویسم مقصود اینست که فکر وحدت لازم خود باید داشت و خود را در آن
فکر گم می باید کرد چون درین فکر استغراق حاصل شود از اسم باطن نیز بهره مندی خواهی یافت
ای سید اگر سالها بعبادت و طاعت و اذکار اشتغال نمائی و از وحدت غافل باشی
از وصل محرومی اگرچه احوال و کیفیات غریبه روی نماید و انوار و واقعات جلوه گر گردد
ای سید حالی که آنرا وصل توهم کنی و ثمرهٔ آن حال علم وحدت نباشد بحقیقت آن
وصل نیست آنچه ظاهر شده مرتبه ایست از مراتب ظهور نه مقصود حقیقی که مطلق
است و ظاهر در همه و عین همه تا چیزی ظاهر شود و بوجهی از وجوه باشی از اشیا
مغایرت دارد و آن منزل و مقصود نیست ای سید هرگاه حقیقت اینچنین باشد
از اول ترا مراقبه مطلق ضروریست تا مسافت نماید ای سید تفرقه و جدائی تا زمانی است
که همه را یکی نمیدانی و نمی بینی چون همه را یکی دانستی و دیدی از تفرقه و دوئی خلاص شد
وصل عریان میسر شد ای سید چون همه را یکی دیدی همه نماند بلکه یکی ماند و بس
ای سید میان تو و مقصود راهی نیست و راهی که هست همین است که تو او را
جدا از خود و غیر از خود میدانی چون دانستی که تو نیستی اوست و بس راه نماند جمعیت دل
و آرزوی دلی و معرفت نفس و معرفت حق و فنای مطلق و وصل و کمال قرب اینجا
حاصل شد و کار تمام گشت ای سید چون باین مقام رسیدی که خود را ندیدی و او را
دیدی آسودی دنیا و آخرت در حق تو یکی شد و فنا و بقا و خیر و شر و وجود و عدم

و کفر و اسلام و موت و حیات و طاعت و معصیت تقب لازم بساط زمان و مکان
در نوردیده شد ای سید چون تو نمانی هیچ چیز نماند که همه چیزها بتو و باندیشه تو وابسته است
ای سید بدانکه همه چیز در تست و همه چیز بیرون از تو وجودی ندارد و چون خود را
از همه چیز خالی کردی هیچ چیز نماند ای سید ترا وجود جز وجود حق نیست و همه چیزها در تو موجود
اند چون خود را بحق بردی و در آن دریای بیکران خود را انداختی یعنی باین صفت آگاه
شدی همه چیزها با تو در آن دریا گم شد ای سید اگر نیک در وی بدانی که انانیت که از تو
سر می زند از تو نیست و تو آن جسم و روح نیستی در تمام عالم یک اناکوست که انانیت
او از همه جا ظهور جلوه گر ست ای سید علامت وصول بحقیقت مطلقه آنست
که انانیت که از سر تو سر زند از همه چیزها انا توانی گفت اینجا معلوم شود که حجاب جز تعین
انانیت نیست ای سید یک ذات ست که تمام عالم صفت اوست و تمام مدد و آن
ذات باین صفات ظاهر و پیداست ای سید همان یک ذات ست که ذاتها شده و همان
ذات ست که اول علم خود شده و دیگر بار بصورت علمهای جهان شده و همان ذات
ست که از قدرت خود و قدرتها ست و همان ذات ست که ارادت خود و ارادتها ست
و همان ذات ست که سمع خود و سمعها ست و بصر خود و بصرها ست و حیات خود و حیاتها ست
و فعل خود و فعلها ست و کلام خود و کلامها ست و علی هذا القیاس همان ذات ست که هستی خود
و هستی ها ست ای سید هر چه بعالم ظهور آمده در ذات پوشیده بعد از آن ذات بصورت او
در علم خود از از در عین خود ثانیا جلوه فرمود ذات رنگ او گرفت و او رنگ ذات
و آنچه پوشیده بود در ذات بقطع عین ذات بود که غیر شی در شی نبود پس آن ذات
خود بخود معاملت کرده و عاشقی ورزیده و بندگی و خدائی در میان آورده و کارخانه
ازلی و ابدی برپا کرد ای سید تو خود را چنان خیال کن که هنوز آنجائی که بودی در ازل
بودی تا آنرا او شوی و دیگر ردی تفرقه و غم و بلا نبینی ای سید روح تو اوست

کمال زنده و دل تو اوست که با و دانائی و بصر تو اوست که با وی نگری و سمع تو اوست
که با وی شنوی و دست تو اوست که با وی گیری و پای تو اوست که با و میروی
ای سید هر جزو و عضو تو از اجزای و اعضای ظاهر و باطن تو اوست که با و کار آن
جزو و عضو از تو بر می آید و مجموع اعضا و اجزای تو اوست که تو با و توئی ای سید
اوئی و توئی و منی هر سه صفت اوست دیگری در میان نیست ای سید توحید صفت
واحد ست نه من و تو تا من و تو باقیست اشتراک ست نه توحید ای سید چون تو
رفتی فناست و چون او در میان آمد بقاست ای سید سلوک سعی تست در رفع
اثنینیت و جذبه رفتن تست بوحدت ای سید بسلوک و جذبه فنا و بقا اتم ولایت
متحقق ست ای سید با همه آشنا نیاز مندی کن که عین مطلوب تواند و با دشمن
دوستی ورزی که او نیز مقصود تست ای سید با خود نیز با نظر محبت ناظر باش که عین
محبوبی ای سید اینها در سلوک ضروریست ای سید بد و نیک را در دریای
وحدت انداز تا آشنای حقیقت شوی ای سید سخن وحدت را اگر بسیار گویم اندک
ست و اگر اندک گویم بسیار ست بدایت اینمعرفت در نهایت مندرج و نهایت این
در بدایت مندرج نه او را بدایت ست و نه نهایت تا چند گویم و تا چند نویسم نه من
می گویم نه من مینویسم حقیقت خود به خود در گفتگوست ای سید چون در خواب شوی
نیت کن که بعالم بطون میروم و رجوع بحقیقت خود میکنم چون بیدار شوی بدانکه
بعالم ظهور آمدم و از بطون بظهور تنزل نمودم و باید که سحر برخیزی و استغفار کنی و بگوئی
که ای حقیقت من مرا بخود بکش و مرا از من بپوش و از دوئی برآر و نماز تهجد کنی و سوره یٰس
اگر یاد داشته باشی در نماز بخوانی که مختار خواجهای دین و دنیای ماست بعد ازان بفکر
وحده مشغول باش تا نماز صبح برسد چون از نماز فارغ شوی تا برآمدن آفتاب خواه نخواه
مستقبل قبله بمراقبه وحده باید بود چون آفتاب طلوع کند چهار رکعت بدو سلام گذارد

وسورهٔ یٰس یکبار بخوان واگر در چهار رکعت توانی خواند بهتر همچنین بعد هر نماز سورهٔ یٰس
یکبار بخوان که فواید بسیار دارد اما در وقت نماز فجر و قرآن مجید فکر وحدة دوست ده
و بآنکه خود عبادت خود می کند و خود کلام خود میخواند الا عند الضرورة و بگو که حقیقت من
مرا بخود بکش و مرا بپوش از من و از دوئی برآر ای سید سالک را هم آداب طریقت ضرور است
تفصیل آن آداب درین رساله گنجایش ندارد از اختصاری که مطلوب است اما آنچه
طالب را توان نوشت این است که خواب کمتر کند چون ضرور شود و غالب شود آن اندیشه
که نوشتم خواب کند و طعام و شراب باید که اندک باشد در شبانروز یکبار و اگر صائم بود بهتر است
و باید که از پریشانی لقمه احتراز کند که از اسباب دوئی و بیگانگی و وهم باطل است هرچه در
شرع منع است و هرچه در طریقت بدست همه اینچنین است این قاعده را نیکو یاد دار
که ضرور است ای سید باید که سخن کمتر کنی در خلوتها و صحراها تنها مراقبه و ملاحظه وحدت
میکرده باشی ای سید سخن بسیار کردن دل را در جنبش آرد و تفرقه بار دهد و از کسب
وحدت و یگانگی غافل سازد جز بضرورت حرف مزن و هرچه گوئی مختصر گوئی و اندیشه
وحدت را یک لمحه از خود جدا مکن چون در مجالس نشینی بیشتر مقید مشو مبادا غفلتی واقع
گردد و سعی کن تا آن کثرت مرآت وحدت شود و مقوی گردد ای سید در خفای این
اندیشه خود را به تنهائی حتی الامکان سعی باید کرد و این کلمات را با همه کس نباید نمود مگر با مخصوصان
خود ای سید با اولاد و غلام و آشنا و بیگانه و دشمن و دوست آشنائی بوحدت باید کرد و همه را
بنظر اخلاص و بچشم حقیقت بین باید دید ای سید نزاع و جدال مطلق از میان بردار
و انکار بالکلیه از میان برطرف کن تا وحدت ظهور نماید و بسیار سعی باید کرد تا خشم و غضب
ظهور نکند لت کردن و زدن خود چه گنجایش دارد همه را عفو باید داشت چه در خانه و بیرون خانه
و با فرزندان و متعلقان و بیگانگان مثل آب حیات باید بود اگر کسی با تو بدی کند زنهار
از آن عمل بد نگنی و نرنجی و او را از خود خوش و راضی داری و مکافات بدی به نیکوئی کنی

ین اصل کلیست در طریقت ای سید تنها بودن و تنها نشستن دخل تمام دارد
در جمعیت ای سید حال طالب از دو حال خالی نیست تعلقات ظاهر دارد یا نه اگر ندارد
معامله او آسان ست او را باید که از همه قطع کرده در خلوت یا در صحرا نشیند و بحقیقت خود
متوجه شود تا زمانی که حقیقت متجلی شود و وهم دوئی برخیزد آن زمان بهر روش که باشد گنجایش دارد
و اگر تعلقات ظاهر دارد و حقوق شرعی متوجه ست باید که بقدر ضرورت بآن پردازد اما باید که
احتیاط تمام کند که خلاف شریعت و طریقت واقع نشود و از ملاحظهٔ وحدت که حقیقت ست
بالکلیه غفلت واقع نشود می باید که شبها درین کار بسیار بکوشد و در مراقبهٔ وحدت باشد
و هر روزانه هم چند ساعت برای این کار معین کند و روز بروز می افزوده باشد تا آنکه این معنی
غلبه کند و از همه وارهاند ای سید وقتی که معنی وحدت غالب آمد و لطف الهی ظهور نمود
همه حقوق از تو ادا خواهد شد و ترا با هیچکس و هیچ چیز کاری نخواهد بود خدا وکیل تو خواهد شد
و بجای تو او خواهد بود و تو درمیان نه ای سید صحبت دنیا و صحبت اهل دنیا در طریق
سلوک مضر ست اما کسی که گرفتار ست و نمی تواند ازان قطع کردن بقدر ضرورت احتیاط تمام
نماید که چیزی واقع نشود که با شریعت یا طریقت یا حقیقت جنگ داشته باشد و اگر تقصیر رود
باید که رجوع نموده تدارک نماید و ملاحظهٔ وحدت هرگز از دست نباید داد ای سید در لباس
تکلف نباید کرد و از لباس فقر با خود چیزی باید داشت ای سید همیشه حاضر دل
باید بود و از گذشته و آینده یاد نباید کرد و ملاحظهٔ وحدت هرگز از دست نباید داد
ای سید بدانکه هیچ مرگی بدتر از غفلت از وحدت نیست و هیچ عذابی سخت تر
از عذاب دوری از حقیقت خود نه ازین مرگ و ازین عذاب ترسان بوده متوجه
وحدت باید بود و بیقین باید دانست که همه یکی ست و غیر یکی موجود نیست هر قدر که
این اندیشه غالب ست سعادت در او ست چون از وهم دوئی برآید قیامت بر او واقع شود
و در جذب شهود شود تا ابدالابدین آسوده ای سید اینچنین دولتی هرگاه در دنیا میسر ست

چون ست که دران سعی نمی کنی و غافل می باشی ای سید قیامتی بر همه کس و بر همه چیز آمدنیست و آن رجوع همه است بوحدت اما بعد از آنکه ظهور کل واقع شود اگرچه همه از اصل خود برآمده باشند لذتی که می باید همه را روی ندهد مگر بروی که اینجا قیامت بر آنها گذشته باشد پس باید که سعی کنی که آن معنی که موعود ست ترا اینجا روی نماید تا آسودگی تمام حاصل شود و لذتی که می باید دست دهد ای سید مقصود همین ست که هم دوئی برخیزد و تو نمانی او ماند و بس همه انبیا و اولیا برین اتفاق کرده اند در کتب الهیه و حدیث و کلمات اولیا دلایل این بسیار ست و عظمای هر فرقه بوحدت قائلند و همه بیک زبان برین رفته اند که غیر حق موجودے نیست عالم صورت اوست و ظهور اوست و بس بخاطر ست که شواهد این مطالب در کتاب علیحده نوشته شود و از دلائل عقل سلیم استنباط آن کرده نیز پاره آورده شود انشاء الله سبحانه ای سید امروز که آخر الزمان ست و نزدیک رسیده که آفتاب حقیقت از مغرب خلقیت طلوع نماید از انجا که پیش از طلوع آفتاب انوار و آثار ظاهر می شود و اسرار توحید از زبان خاص و عام باختیار و بے اختیار فهمیده و نافهمیده سر میزنند طالب را باید که خود را جمع ساخته خود را از خود بپوشد و حقیقت وحدت کماینبغی بروی جلوه گر شود و بگفتگوی زبانی اکتفا واقع نشود ای سید

الله مطلق و محمد برحق ست والسلام

تمت

الحمد لله که رساله مجمع النفعت موسوم بنور وحدت تصنیف حقائق آگاه معارف پناه حضرت خواجه باقی بالله قدس اسرارهم لباس انطباع در بر کرده در چشم مشتاقان جلوه ظهور بخشید و سرمه رفع انتظار کشید

رسالهٔ پرتو عشق تصنیف حضرت خواجه خرد قدس سره

بسم الله الرحمن الرحیم

الحمد لله الحمد لله که محبوب جانی و صاحب دو جهانی من با من نسبت یگانگی دارد
و در من جز خود را نمی بیند و مرا غیر خود نمیداند الحال که این دید و دانش به کمال
رسانیده است میخواهد که در پردهٔ من سخن کند و گذارش احوال عاشقی و معشوقی
می نماید و بیان اسراری که هم پوشیده است و هم آشکارا رساله ترتیب دهد و نیز اسرار
پوشیده اسرار معشوقیست و اسرار آشکارا اسرار عاشقی و پیش از انکه تمام شود این
رساله را پرتو عشق نام میکند نخستین حرفی که عاشق و معشوق و بنده بصاحب خود
می گوید انیست که ای عاشق حقیقی و مجازی و ای صاحب دین و دنیوی کاری که مرا با تو
افتاده است نه آن ست که به نوشتن راست آید یا بگفتن سرانجام پذیرد دیگر تو
هم نویسی و هم تو گوئی ای سیده نه من منم و نه تو توئی که من توام و تو منی از ازل چون
خواستی که بمعشوقی و صاحبی جلوه گر شوی در پردهٔ من بعاشقی و بندگی ظاهر
گشتی تا معشوقی و صاحبی تو ظهور گرفت ازین راه من معشوق تو باشم که معشوقی تو

از من پیداست و تو عاشق من باشی که عاشق من بعشق تو بودمی تو کجا معشوق بودی
حیرانم که تو معشوقی با من و من عاشقم با تو هیهات هیهات این چه حرفست من هیچ نیم
هر چه هست هم عاشق تویی و هم معشوق مصرع سر تا پایم فدای سر تا پایت ای
سید یادم از آن هنگام که نسبت اتحاد بر نسبت محبت غالب بود و نسبت محبت
اصلا ظهور نداشت و در ضمن نسبت اتحاد من مندمج بود و مستتر گشت ناگاه خط فاصل
در دائره اتحاد بهم رسید و من من شدم و تو تو چون این حال بهم رسید مرا بر تو و ترا بر من نظری
افتاد و این نظر تا هنگامی که تو خواستی در پرده بود و چون وقت رجوع ظل باصل
و وصول عاشق بمعشوق رسید نسبت حب غلبه کرد و نسبت اتحاد مستتر گشت
حالی پیش آمد که در شرح نگنجد چندان الم و درد ظاهر گشت که از عاشق بمعشوق سرایت
کرد و معشوق را در صورت عاشقی وانمود رفته رفته کار باینجا کشید که اتحاد سابق
ظهور کرد و خط فاصل گاه گاه از میان برطرف شدن گرفت در دمی هست نیست
که دوام اینحال میسر نیست چه مقرر شده است که تجلی ذاتی کالبرق الخاطف میگذرد
و بقا ندارد آه از این درد بی نهایت و الم بی پایان ای سید کسی تصور نکند که اینحرف
از عالم حقیقت ست بلکه از عالم مجاز ست که مبراست از حقیقت و دیگری گمان نکند
که این سخن از عالم مجاز ست بلکه از حقیقت که در پرده مجاز جلوه کرده است ای سید
حقیقت عین مجاز ست و مجاز عین حقیقت ای سید یکنام تو حقیقت ست و نام
دیگری تو مجاز ست و بنده هر نامی که خواهی خود را بخوان ای سید آدمی و پری
و فرشته پرتو سایهٔ تست ای سید در همه خود را ببین و در خود همه را و این من
نمیگویم بلکه تو می گویی و این نه علم ست و نه طلب بلکه بیان ست و خبر ای سید
در دو جهان جز تو دیگری نیست هر چه هست تویی آسمان و هر چه در وست و زمین
و هر چه بر وست همه ظهور تست و ظل تو ظاهر تویی چنانکه باطن تویی ای سید

العجب ازانوقت بعد از ظهور نسبت محبوب نسبت اتحاد غلبه کرده باشد خط فاصل
ازمیان بالکلیه و بالدوام برطرف شده باشد و تو من باشی و من تو ای سید بیقین
آنوقت آمدنی ست چنانچه در کلام خود که اصدق الکلام ست در چندین جا خبر داده
و مرا درین شکی نیست و چگونه دران شک آرم که تصدیق کلام تو ایمان ست و تکذیب
آن کفر نعوذ بالله ای سید چه آفتاب و چه ماه و غیر آن فدای وجه تست و همه بصرها
و بصیرتها فدای عین تو و همه قدرتهای ابدی و کارها فدای ید تو و همه ازحال و طرف
و منازل فدای قدم تو مجمل که هر چه هست فدای تست عاشق که انسان کامل ست
و همه دراوست از نیک و بد هیچ چیز از وی بیرون نیست خود را با همه فدای تو ساخته است
اگر قبول افتد زهی کمال و زهی عظمت و زهی شرف ای سید و در درد وصل تو میگدازم
و در فراق تو میسوزم نمیدانم چکنم گداختن به از سوختن در وصلم توئی و بس و چون
در فراقم منم با من تو باشی و بس به ازانکه من باشم بی من خداوندا آنحال مباد که من
باشم با من و تو با من نباشی چو من با من باشم کفر بود و چون تو با من باشی ایمان بود
الهی عاقبت بخیر باد ای سید مقصود آنست که اگر چه چند روزی من بی تو باشم
اما لعاقبت با تو باشم و تو باشی و من نباشم کارساز توئی کار من بساز ای سید
و ای محبوب جانی من و ای سرمایه زندگانی من ای غایه آمال و امانی من ای دانای
راز نهانی ای جان من ای دل من ای چشم من ای گوش من ای روی من ای خوی من ای دست من
ای پای من ای عقل من ای تن من ای گوشت من ای پوست من ای رگ من
ای خون من ای همه چیز من ای یاد من جز تو دیگری ندارم چه گویم چون همه توئی و من کیستم
و چیستم مطلب همین ست که مرا قربان خود سازی و میانی بجان من و بصورت من بستی
تا چون بخود نگرم جز ترا نه بینم و هر جا باشم و بهر حال باشم تو با من باشی و جدائی تمام
و کمال برطرف شود ای سید توئی صاحب دو جهانی من توئی بهشت من روی تست

ولطف تو دوزخ من خشم تست ودوری تو دین من محبت تست وکفر من فراموشی تو
اگر مرا دوست داری سو من باشم واگر مرا فراموش کنی کافر گردم ای سعید پیش ازانکه
صورت تو وجود کند تو بودی ولبس چون معشوقی بی عاشقی وجود ندارد ومعشوق
را عاشق می باید خواستی مرا که عاشق توام موجود سازی وهنگامهٔ معشوقی خود گرم سازی
از خود عکسی وظلی وصورتی بر من انداختی واو را بنام من خواندی وآن عکس وظل
وصورت را که عین نسبت بحقیقت اگرچه غیر تست بتعین به عاشقی ممتاز ساختی ودر
پردهٔ او خود عاشق شدی وخود از خود لذت گرفتی وخود از خود دردمند گشتی اینست
رمز عاشقی ومعشوقی ای سید صاحب آنرا گویند که با هم بود وبا دیگری نه چون
ترا از من هرگز جدائی نیست تو صاحب من باشی وبنده آنرا گویند که به بند دیگری
نبود چون من نسبت احتیاج طلبه در بند توام واز احاطهٔ ذات وصفات تو بیرون
نیستم بندهٔ تو باشم همه بندهٔ تواند که از احاطهٔ تو خارج نیستند وممکن نیست که از تو جدا
شوند اگرچه باین اعتبار که همه با تواند ومن با توام دایم صاحبی ازین طرف نیز متصور
اما دوام در اندیشه ممکن نیست که معتبر همانست مگر در دار آخرت بعضی از بعضی اینجا
مصاحب ست که عاشق معشوق ست ومعشوق عاشق هر دو یکی ست من با تو یکی ام
وتو با من یکی خواه این گو خواه تو دیگرد ردار دنیا بعضی از بعضی راویان اقل قلیل دانند
ونادرست اینخیال کسی ست که دنیا وآخرت او را یکی ست بفنای حقیقی ای سعید
اطلاق وجودی مشرف گشته است اللهم ارزقنا اللهم ارزقنا
ای سید صورت بشریت عجب رخ ماست ترا هر رنگی وبوئی که ترا در ینصورت از عالم اطلاق
بشارتها وخبرها بعاشق مسکین میرساند از چشمهای تو گویم یا از ابروی تو یا از روی تو گویم
یا از خوی تو گویم یا از لب تو گویم یا از تبسم تو گویم یا از خندهٔ تو گویم یا از قامت تو گویم یا از دو گیسوی
تو گویم یا از ادب تو گویم یا از دانش تو گویم اینها جهت چیست اسرار غیبی وانوار لاریبی ست

که در دیدهٔ عاشق هم در مجاز و هم در حقیقت هر جا بجلوهٔ دیگر و برنگ دیگر و بصورت
دیگر ظاهر و باهر ست اما عاشقی که این اسرار و این انوار دریابد و مشاهده کند جز من کیست
و کجاست سوگند و بتو که منم و بس امروز قطب دائرهٔ عشق جز یکی نیست امروز دانی
که گدا است روز ازل و ابد ست و همان قطب دائرهٔ عشق ست دائرهٔ حسن ست
و نیز همان چه عشق ست حسن ست و حسن و عشق دو نام و یکذات و یک حقیقت اند
خواه ذات گوئی خواه صفات خواه حسن گوئی خواه عشق گوئی جمع و فرق یکیست
گاهی جمع بزبان فرق حرف زند و گاهی فرق بزبان جمع اینجا فرق ست که بصورت
جمع بر آمده خود بخود متکلم ست حاصل که توئی ای سید که با خود تکلم باسرار حسن و عشق
می کنی ای معشوق دو جهانی من ای سید معشوق توئی و دیگری نیست ای سید
من عابد توام و تو عابد منی من حامد توام و تو حامد منی سپاس و ستایش که ترا کنم خود را
کرده باشم که ترا جز در خود نه بینم خودی و خدائی کیست از خود تا خدا چه فرق ست وحدة
بصورت شش مرتبه ظهور نمود هنوز آن شش مرتبه پوشیده است در صورت کتابت ست
که نمودی بیش نیست بفهم بفهم هیهات انچه گفتنست که بفهم مگر تو بصورت من که توئی
خود را که منم میگوئی عجب حالی و شگرف صفتی که هم دوئی ست و هم یگانگی هم بندگیست
و هم خدائی الله الله سخن بسیار مستانه میرود و از نامحرم محفوظ باد و اگر نیک بنگری
محرم کیست که جز تو دیگری موجود نیست توئی و بس اینجا دو نام ست یکی نام ظاهر
و دیگری نام پوشیده عاشق از اسرار هر دو واقفست اما در مرتبهٔ اظهار و اعلام جز آن
نام نام ظاهر دیگران نتوان آنرا نیز جز عاشق ندانند که از آن گویم تو سیدانی در تو
د تو نمائی دانست در من اما تو جز من نیست و من جز تو نه اگرچه امر بحقیقت امر بر عکس
ست که من توام و تو من آه آه ازین بیگانگی و آشنائی بیگانگی سوخت و آشنائی افروخت
ای سید بحق دوستی که با من داری و بحق محبتی که با تو دارم که مقصود حقیقی را اتحاد ست

زود تر صورت وجود بخشش واز عالم امکان بوجود آرد واز قوه بفعل برآرد ای سید
یادم آمد از آن ذکر اسرار نام ظاهر ایجان جهان از زبان بندهٔ خاص صاحب خود بشنوید
وبدانید که اول و آخر ست و آخر او اول از سیر معکوس ست یعنی آثار ظهور رفتن که ظاهر ست
ولهذا در اسم ظاهر ست که مشتمل بر تمام عالم گشته تجلی اول که وحدت ست مفیض ست
که مبدء المبادی وحقیقت الحقائق این مفیض بفردیه اولی افاضه کرد چنانچه شیخ اکبر
قطب الولایه محی الدین محمد بن علی العربی فرموده است مفاض تعینات ست وکمال
در انسان کامل ست که احاطه را تمام گردید بحقیقت تعین همان ست وهم تعیناتی ست
صور او ولهذا بصورت تعین نمودار گشت اصول اسما چهار ست اول و آخر وظاهر وباطن اینجا
چهار را اجمال ست در تفصیل او بر هم رانده اتمام ایجاد وتکمیل اینجا نمی بینی که عاشقان ورد
کرده اند ورسم ساخته اند زهی بزرگی اسم ظاهر که شمهٔ از آن گفته شد اگر در اسم باطن گفته شود
عقلها وفهمها حیران شود ودفترها باید که از آن اخبار توان کرد صورت عدد اسم ظاهر
اینست یکهزار وسیصد وشصت وچهار ای سید مقصود سر ست که در اظهار ست
هر که فهمید فهمید وهر که نفهمید هرگز نفهمید وعدد اسم باطن کمتر از اسم ظاهر ست اگرچه در مراتب او
زیاده است اما زیادتی وکمی اینجا باهم در یک پیراهن اند اگر گنجایش در وقت میبود
از اسرار اسم باطن نیز اندکی نوشته می شد اما بیقین میدانم که فهم آن میسر نیست
جز صاحب دو جهان را در پردهٔ دیگری که دیگری نیست ودر کار خود خود فرموده است
والله اعلم بحقیقة الحال شبی در خواب دیده شد غواصی در دریا فرو رفت بگوهری رسید
که یگانه بود چون باور سید خود را عین آن گوهر یافت اینجا سمری چند بتقریب نام مذکور
بیاد آمد نوشته می شود که دران مجالس انس حقیقی مقبول بادا ای سید شخصی سالها در دریا
که لا تعین تاریک بود وانجا اصلا چیزی نمی نمود مقام داشت یکبار شبی نوری پیدا شد
که از آن دریا شناکنان برآمد وسه دریای روشن در نظر آمد یکی بعد از دیگری

بدریای اول درآمد وازو بدریای دوم وازو بدریای سوم ودرین دریا مقام کرد وسالها دراینجا بود وکاری پیش گرفت که مناسب این مقام بود بناگاه این دریاهای دیگر درهمین دریا درآمدند ترتیب عکس وهمه را درین دریا دید تا آنکه دریای که وریای ظلمت بود نیز ظاهر شد ودران گم شد چنانچه پیش ازین بود چون مدتی برینحال گذشت یکبار حال دیگر پیش آمد وآن اینست که یکبار دید که اینهمه دریاها خشک شد وهیچ ازان دریاها نماند وعجب تر آنکه نه دریا نمودار بود نه خشکی ونه نور وظلمت نه چیز دیگر سوای نور وظلمت ست بلکه هیچ نبود واین شخص هم نبود لبعد ازان سالها خود را دید چه می بیند که خود عین دریاست ودریا همه نمودار اوست وبمثال او لبعد ازان درین دریاها زنان صاحب جمال وحسن نمودار شدند وهر زن صاحب حسنی می آمد وباین شخص مراد می برآورد ودر یک لمحه ازان شخص وازان زنان فرزندان ظهور وتولد میکردند ودر هر لمحه چندین هزار فرزند از هر زن ازین زنان چندین هزار هزار در هزار دریا بودند متولد شدن گرفت واز هر فرزند فرزندان دیگر وگاهی گاهی ازان نهنگی شود که آن شخص را با همه فرزندان وزنان فرو خورد ودر خود سازد وباز از خود بیرون اندازد واین معامله ابدیست وهر لحظه قیامتی ست قایم وحشر لیست ظاهرای سید شخصی بود اتفاقا از شهر بروستا آمد دران روستا مردم عجب دید که رسوم ایشان اصلا برسوم شهری نمی ماند چنانچه در ایام شادی گریه کنند ودر ایام غم شادی مثلا وقتیکه کسی بمرد شادی بسیار کنند ووقتیکه کسے از بیماری خلاص گردد شفا یابد چندان ماتم کنند که در بیان نیاید همچنین سراویل را در سر پوشند ودستار را بپا پیچیده در مجاهده بایکدیگر بجای دعا دشنام گویند و بجای دشنام دعا برین قیاس همه کارهای ایشان برعکس معقول باشد خندهای بی تقریب درمیان ایشان بسیار بود سوداگری ایشان بسیار بود سوداگری با ایشان چنان باشد که چون اصل مال را برباد دهند یا در زبان اندازند گمان کنند که ما سوداگریم

بان افتخار و ابتهاج کنند و بجای خاموش بودن حرف زنند و بجای حرف زدن
خاموش مانند غرضکه آن شخص چون بانجا رسید و احوال و اوضاع آنها دید عجب حالی اورا
پیش آمد و چاره ندید غیر از ینکه بشهر رجوع نماید چون خواست که رجوع کند آن مردم
هجوم کردند که ما ترا مرشد و هادی خود میدانیم البته نمیگذاریم که آنجا بروے وی گفت
اینچگونه بود که مرا دوست دارید و خلاف من کنید آنها گفتند که ما درین کار بی اختیاریم
هم تو صلاح کار و حال ما بگوئی آن شخص گفت بهتر آنست که مرا بسوزید و خاکستر مرا بخورید
آنچنان کردند چون برین وصیت عمل کردند هم آن شخص بوطن خود که شهر بود رسید
هم ایشان از اوضاع خراب خود خلاص شدند و صفتهای نیک در ایشان پیدا شد
خصوص شخصیکه خاکستر دل او خورده بود وے بجای او خلیفه شد و همان حال
که او داشت درو هویدا گشت و بی تکلف خود را همان شخص دید و بتقین دریافت
که وطن من شهرست و من در روستا غریب و مسافرم و از وے دیگران از ان
دیگری بهم رسید و همچنین میرود تا مے رود بفهم اگر دانا ے حقیقی ای سید
ای محبوب جانی من این اسما از تست و اسما همه توئی بلکه این اسما عین تست
و از تو چون صفت عشق ظهور نماید چندان حقائق و معانی ظاهر گردد
که بصد هزار جلد نگنجد اما فرصت کو که اندکے از ان نوشته آید و عشق
مرتبهٔ وحدتست و معشوق مرتبهٔ وجوب و عاشق مرتبهٔ امکان اول عاشق
بمعشوق پیوندد و بعد از ان معشوق بعشق یکی گردد و نه عاشق ماند و نه معشوق
بلکه عشق بود و بس که هم معشوق ست و هم عاشق طریق سلوک اینست
بقدم جذبه دران رفته شو و ای سید و ای طالب حق اگر میخواهی که
بحق برسی باید که دو چیز اختیار کنی یکی محبت بمرشد و پیر خود و مرشد و
پیر خدا آنست که باو رسم مریدی اختیار کند و گوید من مرید او شدم و او پیر منست

ودر مردم این حرف شایع ست پیر همان ست که او را دانند که محبوب ست و محبت با و درست کند و او را در جهان وسیلهٔ درگاه حق سازند و دل را با و ارتباط کلی واقع شود و هرچه او گوید بکند و برخلاف او نرود و چون این معنی حاصل شود نسبت پیری و مریدی راست گردد و احتیاج بچیز دیگر نماند دوم آنکه همیشه بیاد خدا باشی و یاد خدا آنست که همیشه در دل این معنی داری که غیر خدا هیچ چیز نیست هرچه هست ظهور اوست بلکه عین خود اوست و نور اوست و چون این خیال همیشه در دل باشد امید ست که بحق برسی و باین یاد هرچه فرموده است کند و از نا فرموده پرهیز نماید و انکار از میان بردارد و صفات ذمیمه بصفات حمیده بدل کند ای دوست کار من اینست غیر ازین همه هیچ ه

تمت

شکر فراوان ومنت بی پایان مر خداوند دو جهان را که درین ایام مسرت و میمنت انجام این مجموعهٔ رسائل ستهٔ ضروریه کار آمد حضرات صوفیه حسب اشارت سراپا خیر و بشارت حافظ محمد عبد الستار خانصاحب [illegible] لکهنو
دام برج [illegible]
باہتمام [illegible]
بتاریخ ۱۵ رمضان المبارک
سنه ۱۳[illegible] هجری طبع
[illegible] شد